



ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ  
ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

### ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΑ  
ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ

Μπατρά Ουρανία

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Τσούντας Κωνσταντίνος

Καλαμάτα 2007

## ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Έρευνες σε διάφορες χώρες δείχνουν ότι τουλάχιστον 7% των γυναικών και 3% των ανδρών έχουν κάποια εμπειρία ενδοοικογενειακής κακοποίησης κατά την παιδική ηλικία. Οι κοινωνικές επιπτώσεις αναγνωρίζονται όλο και περισσότερο, αφού έχει φανεί ότι μπορεί να προκληθούν στα θύματα ποικίλες ψυχολογικές διαταραχές όπως κατάχρηση ουσιών, σεξουαλική εκτροπή κάθε μορφής αργότερα στην ενήλικη ζωή τους, καθώς και αυτοκτονική συμπεριφορά. Υπάρχει έντονη τάση να μην αναφέρεται στο βαθμό που της αξίζει η δράση των θυτών, ενώ συγχρόνως υπάρχει αυξημένη τάση υποτροπής σε παρόμοια δράση μετά την σύλληψή τους. Παρατίθενται λοιπόν στοιχεία που περιγράφουν το κοινωνικό πρόβλημα, κυρίως σε ό,τι αφορά τις συνέπειες στις γυναίκες και μητέρες και στα παιδιά.

Γενικότερα, βρισκόμαστε μπροστά σε ένα τεράστιο πρόβλημα, το οποίο απλώνεται όλο και περισσότερο. Διεθνείς οργανισμοί, ξεκινώντας από τον Ο.Η.Ε., περνώντας από το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Ένωση και καταλήγοντας στους νομοθέτες του Ελληνικού κράτους, όλοι προσπαθούν να θωρακίσουν τα μέλη της οικογένειας με συμβάσεις και νόμους που αντιμετωπίζουν όσο το δυνατόν περισσότερες μορφές ενδοοικογενειακής βίας. Προβλέπεται ακόμη και διαδικασία συμβιβασμού, πριν οδηγηθεί το γεγονός στην αίθουσα του δικαστηρίου και ισχύουν βέβαια και όλα όσα προβλέπει, ούτως ή άλλως, ο ποινικός και αστικός κώδικας.

Ιδιαίτερο βάρος αποδίδεται στο περιεχόμενο του νόμου κατά της ενδοοικογενειακής βίας. Επιχειρείται ανάλυση των θετικών στοιχείων ή και των παραλείψεων και προτεινόμενων βελτιώσεων, κάτι που δεν είναι προνόμιο αυτής της εργασίας και μόνον, αλλά αποτελεί αντικείμενο δημόσιου διαλόγου. Η ανάλυση και ο προβληματισμός οδηγεί κάποια στιγμή στην εφαρμογή των βελτιώσεων, επομένως είναι πάντα αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη.

Παράλληλα, υπάρχει και ο ισχυρός προβληματισμός του κατά πόσον η προσπάθεια σε θεωρητικό επίπεδο, συνοδεύεται από ανάλογη αποτελεσματικότητα και στην εφαρμογή. Η αλήθεια είναι ότι η δομή της κοινωνίας και οι πολλές και όχι ακριβοδίκαιες συμβάσεις που εμπεριέχει, εμποδίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποκάλυψη, έρευνα και οριστική επίλυση πολλών περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας.

<b>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</b>	5
1. Γενικές επισημάνσεις	5
2. Εννοιολογικό πλαίσιο	6
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1<sup>ο</sup></b>	
<b>ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ</b>	8
<b>A. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ</b>	8
A.1 Η έννοια της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης και το περιεχόμενό της	8
A.2 Παράγοντες που παίζουν ρόλο στο βαθμό σοβαρότητας της κακοποίησης και οι συνέπειες αυτής	9
A.3 Μορφές παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης	10
A.4 Συνέπειες στο παιδί, ως μάρτυρα ενδοοικογενειακής βίας	11
A.5 Το κοινωνικό και εγκληματολογικό προφίλ των δραστών	14
A.6 Γενικά στατιστικά και ιστορικά στοιχεία	16
A.7 Έλλειψη δομών προστασίας για το κακοποιημένο παιδί	18
A.8 Σεξουαλική κακοποίηση από τη μητέρα εναντίον του παιδιού	19
A.9 Ο δράστης ως συγγενικό πρόσωπο	20
A.10 Αναφορά στην αστυνομία, διαδικασίες και δικαστική αντιμετώπιση	21
α.10.1 Το πρόβλημα της κοινοποίησης των περιστατικών στις Αρχές	21
α.10.2 Τι κάνουμε όταν υποπτευόμαστε ένα περιστατικό κακοποίησης	23
<b>B. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ</b>	24
B.1 Στην Ελλάδα	24
β.1.1 Ελληνικό Σύνταγμα	25
β.1.2 Νομοθετικό πλαίσιο	25
β.1.3 Νόμος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας – αναφορές στα παιδιά	26
B.2 Διεθνώς	28
β.2.1 Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)	28
β.2.2 Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	28
β.2.3 Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης	29
β.2.4 Κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης	30
β.2.4.α Προσδοκώμενες νομοθετικές ρυθμίσεις	30
β.2.4.β Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών...	33
β.2.4.γ Δράσεις σε εθνικό επίπεδο για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας	35
β.2.4.δ Ψήφισμα σχετικά με τα μέτρα προστασίας των ανηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση	40

<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2<sup>ο</sup></b>	
<b>ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ</b>	<b>43</b>
<b>A. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ</b>	<b>43</b>
A.1 Προβλήματα διαφορετικών κοινωνικών ομάδων γυναικών	43
A.2 Ορισμένα στατιστικά στοιχεία	44
A.3 Μέτρα Προστασίας	45
A.4 Μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας ενάντια στις γυναίκες	46
<b>B. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ</b>	<b>47</b>
B.1 Στην Ελλάδα	47
Νομοθετικό πλαίσιο για τις γυναίκες	47
B.2 Διεθνώς	49
β.2.1 Συμβάσεις του Ο.Η.Ε.	49
β.2.2 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής...	50
β.2.3 Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων	52
β.2.4 Ειδικό πρόγραμμα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας...	55
<b>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</b>	<b>57</b>
A.1 Γενικότερες επισημάνσεις	57
A.2 Νόμος 3500	57
A.3 Επιμέρους ρυθμίσεις σε κάθε άρθρο	59
A.4 Η διαδικασία της διαμεσολάβησης στα άρθρα 11-14	62
A.5 Λουτά άρθρα	64
A.6 Θετικά σημεία του νόμου	67
A.7 Σημεία πιθανών παραλείψεων	67
A.8 Προτάσεις για βελτιώσεις	70
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΩΝ, ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ</b>	<b>73</b>
A. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	73
B. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ	73
β 1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16: Σωματικές βλάβες.	73
β 2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19: Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.	75
β 3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20: Εγκλήματα σχετικά με το γάμο και την οικογένεια	79
β 4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21: Εγκλήματα κατά της τιμής.	80
Γ. ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ	81
Προσβολή της προσωπικότητας.	81
Δ. Νόμος 3500/06	82

Ε. Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

91

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

95

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ

### **1. Γενικές επισημάνσεις**

Η ενδοοικογενειακή βία δεν είναι ιδιωτική υπόθεση, αλλά παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο σεβασμός και η πλήρης απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών πραγματώνεται μόνον όταν τα μέλη της οικογένειας μπορούν να βρουν προστασία από την ενδοοικογενειακή βία.

Σε ό,τι αφορά την ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών, θεωρείται βία εξαιτίας του φύλου. Αυτό σημαίνει ότι στρέφεται κατά των γυναικών ακριβώς επειδή είναι γυναίκες, ή ότι πλήττει τις γυναίκες κατά τρόπο δυσανάλογο.

Έχει αναφερθεί σε Ειδική Εισήγηση του ΟΗΕ για τη βία κατά των γυναικών, τα αίτια και τις συνέπειές της, ότι: ...«αν σύμφωνα με το μύθο, η οικογένεια θεωρείται καταφύγιο γαλήνης και αρμονίας, η ενδοοικογενειακή βία συνιστά μία γνήσια αντίφαση και ανακολουθία. Θρυμματίζει την ειρηνική εικόνα της οικογενειακής εστίας, της ασφάλειας την οποία προσφέρει ο συγγενικός δεσμός. Πέραν τούτου, ο ύπουλος χαρακτήρας της ενδοοικογενειακής βίας έχει καταγραφεί σε πολλές χώρες και πολιτισμούς σε όλο τον κόσμο. Πρόκειται για φαινόμενο οικουμενικό.

Η ενδοοικογενειακή βία συμβαίνει εντός της ιδιωτικής σφαίρας, κυρίως μεταξύ ατόμων που σχετίζονται μεταξύ τους με στενούς δεσμούς αίματος ή εξ αγχιστείας. Παρά την προφανή ουδετερότητα του όρου, σχεδόν πάντα συνιστά έγκλημα που διαπράττεται από τους άνδρες εις βάρος των γυναικών ή/και των παιδιών. Όταν συμβαίνει το αντίθετο και οι γυναίκες αντεπιτίθενται στους άρρενες συντρόφους τους, αυτά τα περιστατικά κατ'ελάχιστον επηρεάζουν τα στατιστικά στοιχεία του έμφυλου χαρακτήρα της ενδοοικογενειακής βίας. Ούτως ή άλλως, αυτά τα περιστατικά συνήθως παρατηρούνται, όταν οι γυναίκες προσπαθούν να προστατεύσουν το εαυτό τους από τους συντρόφους τους που τις κακοποιούν».

Δυστυχώς, το φαινόμενο είναι πλέον τόσο εκτεταμένο, ώστε ξεπερνά ταχύτατα τέτοιες γενικές επισημάνσεις, καθώς βλέπουν το φως της δημοσιότητας περιστατικά ασύλληπτης κακοποίησης παιδιών από τις ίδιες τους τις μητέρες, ενώ πολλές φορές το έγκλημα είναι προμελετημένο και επαναλαμβανόμενο, συνήθως με τη μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Τα παιδιά γίνονται πλέον καθημερινά θύματα ανάλογων περιστατικών και όσα έρχονται στο φως της δημοσιότητας –καθημερινά πλέον- αποτελούν μόνο την κορυφή του παγόβουνου. Κανείς δε γνωρίζει, τουλάχιστο σε κοινωνιολογικό επίπεδο, αν μπορεί να

σταματήσει η επιδείνωση του όλου φαινομένου, αλλά έχει ξεκινήσει μια θεμιτή και ευπρόσδεκτη προσπάθεια εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας, η οποία παρατίθεται και σχολιάζεται σε αυτή την εργασία. Υπάρχει μια αυξανόμενη παραγωγή επίσημων κειμένων από διεθνείς οργανισμούς, τα οποία έχουν νομική βάση και συνήθως ακολουθούνται από τη σύνταξη των σχετικών νόμων στο εσωτερικό των χωρών. Ας ξεκινήσουμε όμως από μια γενική παρουσίαση εννοιών, πληροφοριών και στοιχείων που περιγράφουν το πρόβλημα.

## 2. Εννοιολογικό πλαίσιο

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί τέλεση αξιόποινης πράξης, σε βάρος μέλους της οικογένειας, όπως περιγράφεται στα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του νόμου 3500/06 και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα (σημ.: η ακριβής διατύπωση της νομοθεσίας βρίσκεται στο παράρτημα).

Ενδιαφέρον έχει να οριοθετήσουμε τι εννοούμε όταν χρησιμοποιούμε τον όρο οικογένεια: είναι μια κοινότητα που αποτελείται από συζύγους, ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού, εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα υιοθετημένα τέκνα τους.

Στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον ζουν κάτω από την ίδια στέγη, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια<sup>10</sup>.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, οι διατάξεις του νόμου (σχολιάζονται εκτενέστερα πιο κάτω) εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός από αυτούς, εφόσον τα πρόσωπα αυτά ζουν μαζί, ως και στους τέως συζύγους<sup>10</sup>. Επομένως, οι νομοθέτες λαμβάνουν πλέον υπόψη τους μια διευρυμένη σύνθεση και μορφή οικογένειας, βάσει του τρόπου ζωής, όπως έχει εξελιχθεί αυτός στην εποχή μας.

Από τα παραπάνω απορρέει και η περιγραφή της έννοιας του θύματος ενδοοικογενειακής βίας: είναι κάθε πρόσωπο σε βάρος του οποίου τελείται αξιόποινη πράξη κατά τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του νόμου 3500/06. Θύμα είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινη πράξη, κατά τα άρθρα 299 και 311 του

---

<sup>10</sup> Διεθνής Αμνηστία, Ελληνικό Τμήμα. Κριτική του Σχεδίου Νόμου «Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας». Φεβρουάριος 2006. Ιστοσελίδα: [www.amnesty.org.gr](http://www.amnesty.org.gr)



Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενώπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις που περιγράφονται στα πιο πάνω άρθρα<sup>10</sup>.

Υπάρχει και συγκεκριμένη τοποθέτηση για το περιεχόμενο της έννοιας «βία κατά των γυναικών», η οποία πρέπει να αναφερθεί, γιατί σαφώς περιλαμβάνεται στην έννοια της ενδοοικογενειακής βίας. Βρίσκεται στη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών και ορίζει ως «βία κατά των γυναικών κάθε πράξη βίας βάσει του φύλου, η οποία επιφέρει ή είναι πιθανό να επιφέρει σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο σε γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων και των απειλών για τέτοιες πράξεις, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας είτε συμβαίνει στη δημόσια, είτε στην ιδιωτική ζωή»<sup>10</sup>.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1<sup>ο</sup>: ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

### **A. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ**

#### **A.1 Η έννοια της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης και το περιεχόμενό της**

Η παιδική σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει δραστηριότητες με ή χωρίς άγγιγμα.

Με άγγιγμα:

- Το άγγιγμα των γεννητικών οργάνων του παιδιού ή των απόκρυφων σημείων του για σεξουαλική ευχαρίστηση.
- Το να υποχρεώσει κανείς ένα παιδί να αγγίξει τα γεννητικά όργανα ή απόκρυφα σημεία ενός ενηλίκου για σεξουαλική ευχαρίστηση.
- Το να τοποθετεί κανείς αντικείμενα ή μέρη σώματος (π.χ. δάχτυλα, γλώσσα, πέος) μέσα στον κόλπο, πρωκτό ή στόμα του παιδιού για σεξουαλική ευχαρίστηση.

Χωρίς άγγιγμα:

- Το να δείχνει κανείς πορνογραφία σε ένα παιδί.
- Το να εκθέτει κανείς τα γεννητικά του όργανα σε ένα παιδί επίτηδες.
- Το να φωτογραφίζει κανείς ένα παιδί σε σεξουαλικές στάσεις.
- Το να ενθαρρύνει κανείς το παιδί να παρακολουθεί ή να ακούει σεξουαλικές πράξεις.
- Η ακατάλληλη παρακολούθηση του παιδιού όταν ξεντώνεται ή χρησιμοποιεί την τουαλέτα.

Τα παραπάνω δεν περιγράφουν εξαντλητικά τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να κακοποιηθεί ένα παιδί<sup>4</sup>. Ένας ενήλικας μπορεί να επινοήσει οποιαδήποτε πράξη που εμπεριέχει την έννοια της βίας ή/και του σεξουαλικού εξαναγκασμού. Ένα σημαντικό στοιχείο που υποδεικνύει την κακοποιητική φύση κάποιας πράξης είναι το αν ο ενήλικας διεγείρεται σεξουαλικά κατά την πράξη αυτή ή όχι<sup>4</sup>. Κακοποίηση όμως μπορεί να υπάρξει ακόμη κι αν απουσιάζει το στοιχείο της ενήλικης διέγερσης, π.χ. όταν ένα παιδί 7 ετών παρακολουθεί τη σεξουαλική πράξη των γονιών του από αμέλεια των τελευταίων να τηρήσουν διακριτικότητα.

Στις δραστηριότητες που περιγράφονται παραπάνω, περιέχεται το σοβαρό και ολοένα αυξανόμενο πρόβλημα της δημιουργίας και θέασης εικόνων παιδικής πορνογραφίας. Η θέαση σεξουαλικά κακοποιητικών εικόνων παιδιών αποτελεί συμμετοχή στην κακοποίηση και αυτοί που βλέπουν τέτοιες εικόνες είναι πιθανόν να κακοποιούν σεξουαλικά κάποιο

παιδί<sup>4</sup>. Άτομα που καταναλώνουν τέτοιο υλικό χρειάζονται βοήθεια, ώστε η συμπεριφορά τους να μη χειροτερέψει προς κάτι πιο σοβαρό. Η θέαση αυτών των εικόνων δεν είναι ακίνδυνη, καθώς συντηρεί το κύκλωμα της παιδικής πορνογραφίας και ενισχύει τις παιδοφιλικές τάσεις του χρήστη<sup>4</sup>.

## **A.2 Παράγοντες που παίζουν ρόλο στο βαθμό σοβαρότητας της κακοποίησης και οι συνέπειες αυτής**

Οι παράγοντες που παίζουν ρόλο στο βαθμό σοβαρότητας της κακοποίησης είναι οι εξής:

1. Η ηλικία του θύματος.
2. Η άρνηση του συμβάντος από το οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.
3. Η διάρκεια ή η επανάληψη της κακοποίησης<sup>2</sup>.

Οι συνέπειες της σεξουαλικής κακοποίησης στον ψυχισμό του παιδιού και του μετέπειτα ενήλικα είναι πολλές και οδυνηρές. Η σεξουαλικότητα του ενήλικα δεν αντιστοιχεί στη σωματική και ψυχολογική ωριμότητα του παιδιού: θα μπορούσε να την παρομοιάσει κανείς με το να διοχετεύσει 1.000 volt σε ένα ραδιόφωνο που δέχεται μόνον 220 volt<sup>2</sup>. Για να αποφύγει τη διάλυση του εαυτού του, το παιδί επιστρατεύει διάφορες άμυνες, όπως είναι η αμνησία ή η διάσπαση μεταξύ του σώματος και του ψυχισμού του.

Πιο συγκεκριμένες συνέπειες στον ψυχισμό του παιδιού και του μετέπειτα ενήλικα είναι οι εξής:

- \* Φόβος, ανασφάλεια, αλλά και θυμός, διότι δεν υπήρχε ένας ενήλικας ικανός να προστατεύσει το παιδί, συναισθήματα με τα οποία δεν βρίσκεται πάντοτε σε επαφή ή δεν τα συνδέει με τη σεξουαλική κακοποίηση.
- \* Η παραβίαση της απαγόρευσης από έναν ενήλικα δημιουργεί μεγάλη σύγχυση ως προς το τι επιτρέπεται, τι απαγορεύεται, σύγχυση σε σχέση με τους ρόλους, με τις γενεές, με τα φύλα, τα όρια κ.λπ..
- \* Αδυναμία προστασίας των σωματικών και ψυχολογικών του ορίων, μια και τα όρια αυτά έχουν παραβιαστεί στο παρελθόν. Αυτό μπορεί να έχει αποτέλεσμα μια μετέπειτα ψυχαναγκαστική σεξουαλική συμπεριφορά, ακόμη και πορνεία, ή μια συστηματική ερωτικοποίηση της κάθε σωματικής επαφής.

---

<sup>4</sup> Πρεκατέ Β, Γιωτάκος Ο., «Παιδική σεξουαλική κακοποίηση. Οδηγός εκπαιδευτικών και γονέων για την αντίχρεση της παιδικής κακοποίησης». (2005) Ιατρικές Εκδόσεις ΒΗΤΑ.

\* Αναπτύσσεται αίσθηση ντροπής και αίσθηση ότι συνέβη κάτι βρώμικο, που έχει ως συνέπεια το ψυχαναγκαστικό πλύσιμο και μερικές φορές ψυχαναγκαστικές προσευχές κ.λπ.<sup>2</sup> Επίσης, υπάρχει αίσθηση ενοχής για το γεγονός ότι επέτρεψε να συμβεί κάτι τέτοιο και αναζητά την πιθανότητα να ένοιωσε κάποιας μορφής ευχαρίστηση. Δεν αντιλαμβάνεται ότι είναι ευθύνη των ενηλίκων και όχι ενός παιδιού να εμποδίσουν ένα τέτοιο συμβάν. Τέλος, ένα κακοποιημένο παιδί έχει έλλειψη αυτοεκτίμησης και συχνά καταθλιπτικό φόντο.

Η εικόνα αποδόμησης που εμφανίζει το κακοποιημένο άτομο είναι άμεσα συνδεδεμένη με το γεγονός ότι το ταμπού της αιμομιξίας υπάρχει, για να σηματοδοτεί το όριο μεταξύ αυτού που μια κοινωνία θεωρεί επιτρεπτό ή απαγορευμένο για την προώθηση της εξέλιξης της<sup>6</sup>. Είναι ένας κοινωνικός νόμος του οποίου η παραβίαση διαταράσσει σε βάθος την αίσθηση ότι υπάρχει ένα σταθερό και αδιαπράγμευτο πλαίσιο μέσα στο οποίο ζούμε<sup>2</sup>.

### **A.3 Μορφές παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης**

Η σεξουαλική κακοποίηση είναι ένα φαινόμενο που έχει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις απ' ό,τι νομίζουμε<sup>6</sup>. Η ελληνική κοινωνία μόλις τώρα αρχίζει να αντιλαμβάνεται την έκταση του φαινομένου και το πλήγμα που αυτό συνεπάγεται. Ίσως όμως ακόμη να μην έχει γίνει αντιληπτή η έκτασή του μέσα στην οικογενειακή ζωή ενός μεγάλου μέρους του πληθυσμού και γι' αυτό χρειάζεται κάποια ομαδοποίηση<sup>2</sup>.

Διακρίνουμε 4 μορφές παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης, οι οποίες περιλαμβάνουν και τις αρνητικές εμπειρίες, στις οποίες ενδέχεται να εκτεθεί ένα παιδί τυχαία και άθελά του<sup>2</sup>:

1. Την τραυματική εμπειρία, όπου το παιδί εμπλέκεται άμεσα, όπως π.χ. βιασμός, στοματικός έρωτας κ.λπ.. Αυτού του είδους η σεξουαλική κακοποίηση ασκείται συνήθως από τον πατέρα ή κάποιον άντρα στην οικογένεια<sup>2</sup>.

2. Την έμμεση τραυματική εμπειρία, όπου το παιδί είναι οπτικός ή ακουστικός μάρτυρας μιας σεξουαλικής σκηνής. Το θέαμα της σεξουαλικής ζωής των γονέων μπορεί να τραυματίσει το παιδί, γιατί μπορεί να το αφυπνίσει ερωτικά πρόωρα. Άλλα παραδείγματα είναι το να είναι μάρτυρας της κακοποίησης κάποιου άλλου παιδιού, π.χ. μιας αδελφής, ή η υπερβολική επίδειξη της γύμνιας των γονέων<sup>2</sup>.

---

<sup>2</sup> Καζαλόττι Ελιζαμπέττα, Καραγιαννίδη Ναυτικά, «Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών», Ιστοσελίδα: The BALKAN Human Rights Web Pages cm. GreekHelsinki.gr.htm, και εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ – 18/02/2006.

3. Τις μικρές τραυματικές εμπειρίες, όπου η βλάβη που υφίσταται το παιδί είναι αθροιστική. Αυτό συμβαίνει όταν το σώμα του παιδιού θεωρείται από τη μητέρα του κτήμα της, και με αυτόν τον τρόπο συχνά δικαιολογεί διάφορες παρεμβάσεις στο σώμα του, που υποτίθεται ότι γίνονται για το καλό του, την καλή του υγεία κ.λπ.. Παραδείγματα είναι τα κλύσματα, το θερμόμετρο στον πρωκτό κ.λπ..

4. Την αιμομικτική σχέση. Είναι η σχέση που έχει αιμομικτικά στοιχεία χωρίς όμως η αιμομιξία να γίνεται πράξη. Παράδειγμα τέτοιας σχέσης είναι ένας πατέρας που δεν συμπεριφέρεται στην κόρη του σαν πατέρας, αλλά η συμπεριφορά του έχει μια χροιά φλερτ, ή ένας πατέρας που δεν διαχειρίζεται σωστά τη σεξουαλικότητά του και ένα μέρος της απευθύνεται και στην κόρη του. Τέλος, είναι συνηθισμένο φαινόμενο η αιμομικτική σχέση μεταξύ μητέρας και γιου, ιδίως όταν η μητέρα ζει μόνη της με τον γιο της.

Επίσης, υπάρχει η κακοποίηση μεταξύ γονέα και παιδιού διαφορετικού φύλου και γονέα και παιδιού του ίδιου φύλου<sup>2</sup>.

#### **A.4 Συνέπειες στο παιδί, ως μάρτυρα ενδοοικογενειακής βίας**

Εμπειρικά ευρήματα καταδεικνύουν ότι, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, στις μισές τουλάχιστον περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, τα παιδιά είναι παρόντα και ότι τα τρία τέταρτα των κακοποιημένων γυναικών που καταφεύγουν σε κέντρα υποδοχής συνοδεύονται από τα παιδιά τους. Βάσει εμπειρικών ευρημάτων και στατιστικών δεδομένων, προκύπτει σαφώς ότι η βία σε βάρος της μητέρας από τον πατέρα έχει αρνητικές συνέπειες για το παιδί, ακόμη και αν η ενδο-οικογενειακή βία δεν συνίσταται στην άσκηση άμεσης βίας σε βάρος του παιδιού. Και όμως, τα παιδιά ως έμμεσα θύματα ενδοοικογενειακής βίας παραμένουν στο περιθώριο της κοινωνικής συνείδησης και δεν τους δίνεται ούτε κατά διάνοια η προσοχή, η βοήθεια και η υποστήριξη που χρειάζονται. Η αλλαγή αυτής της κατάστασης είναι μια επιθυμία-υπόβαθρο της παρούσας, συμπληρωματικής γνωμοδότησης, η οποία επικεντρώνεται στα "Παιδιά ως έμμεσα θύματα ενδοοικογενειακής βίας", περιγράφοντας την ιδιαίτερη κατάστασή τους, κατονομάζοντας τα προβλήματα και υποβάλλοντας συστάσεις για τη βελτίωση της θέσης και των δικαιωμάτων αυτών των παιδιών<sup>17</sup>.

Η βία κατά των παιδιών καταγράφεται ως επί το πλείστον στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον, ειδικά μέσα στην οικογένεια. Στην οικογένεια, τα παιδιά διατρέχουν τον

<sup>17</sup> Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. C 325 της 30/12/2006 σ. 0060 – 0064. [www.Europa.eu](http://www.Europa.eu)

μεγαλύτερο κίνδυνο να γίνουν θύματα και μάρτυρες βίας: θύματα βίας των ενηλίκων, μάρτυρες φαινομένων βίας μεταξύ ενηλίκων<sup>17</sup>.

Παρόλο που η άμεση βία σε βάρος των παιδιών μέσα στην οικογένεια ή στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον της οικογένειας — σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση καθώς και παραμέληση — αναγνωρίζεται ήδη εδώ και πάρα πολλά χρόνια, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στα κράτη μέλη, ως πρόβλημα και αξιολογείται ως μια από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών, και μολονότι έχουν συναχθεί τα αντίστοιχα συμπεράσματα όσον αφορά την πρόληψη και δίωξη αυτής της μορφής βίας, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με το ζήτημα των παιδιών ως έμμεσων θυμάτων της ενδοοικογενειακής βίας εξακολουθεί να είναι περιορισμένη<sup>17</sup>.

Η ενδοοικογενειακή βία ορίζεται ως βία μεταξύ συντρόφων, δηλαδή ως ψυχολογική ή φυσική (και σεξουαλική) βία στο άμεσο περιβάλλον έγγαμων ή άγαμων συντρόφων. Αυτή η βία ασκείται πρωτίστως από άνδρες εις βάρος γυναικών. Η πλειοψηφία των γυναικών που πλήττονται από φαινόμενα βίας είναι μητέρες. Όταν οι γυναίκες υφίστανται τη βία από το σύντροφό τους, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, τα παιδιά είτε παρευρίσκονται άμεσα είτε βρίσκονται σε απόσταση ακρόασης<sup>17</sup>.

Η βία σε βάρος της μητέρας είναι μια μορφή βίας σε βάρος του παιδιού. Τα παιδιά, τα οποία είναι μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας και τα οποία αναγκάζονται να βιώνουν και να παρακολουθούν πώς ο πατέρας, ο πατριός ή ο σύντροφος της μητέρα τους την χτυπάει και την κακοποιεί, είναι πάντοτε θύματα ψυχολογικής βίας. Μολονότι η ενδοοικογενειακή βία δεν αποτελεί άμεση βία κατά των παιδιών, η βία σε βάρος της μητέρας βλάπτει τα παιδιά<sup>17</sup>.

Άλλωστε, μια σειρά από επιστημονικές μελέτες έχουν καταδείξει ότι φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος των γυναικών και κακοποίησης παιδιών συχνά εκδηλώνονται στις ίδιες οικογένειες. Οι άντρες που κακοποιούν τις συντρόφους τους, συχνά βιαιοπραγούν και σε βάρος των παιδιών. Οι γυναίκες θύματα της βίας, επειδή οι ίδιες ζουν σε κλίμα μόνιμης βίας, ενδέχεται με τη σειρά τους να ασκήσουν βία κατά των παιδιών τους<sup>17</sup>.

Επιπλέον, οι κακοποιημένες γυναίκες είναι συχνά τόσο καταπονημένες, ώστε δεν είναι σε θέση να παράσχουν στα παιδιά τους την ενδεδειγμένη φροντίδα. Η έκθεση σε μακροχρόνια κακοποίηση από τους συντρόφους τους, αποστερεί πολλές γυναίκες από τη δυνατότητα να ενεργήσουν υπέρ της προστασίας των παιδιών<sup>17</sup>.



Επομένως, η ενδοοικογενειακή βία δεν συνιστά απλώς απειλή για τη ζωή και την ευημερία των γυναικών, αλλά επίσης υποβαθμίζει και θέτει σε κίνδυνο την ευημερία των παιδιών<sup>17</sup>.

Όταν τα παιδιά μεγαλώνουν μέσα σε ένα κλίμα σωματικής και ψυχολογικής βίας μπορεί να υφίστανται σοβαρές επιπτώσεις. Τα παιδιά — ακόμη και τα μικρά — νιώθουν τελείως αβοήθητα και εγκαταλελειμμένα απέναντι στη βία του πατέρα, του πατριού ή του συντρόφου της μητέρας τους και την αδυναμία της μητέρας, εν μέρει ωστόσο και υπεύθυνα γι' αυτό που συμβαίνει. Συχνά πιστεύουν ότι είναι τα ίδια υπεύθυνα για τη βία που ασκείται. Σε άλλες περιπτώσεις προσπαθούν να παρέμβουν και να προστατέψουν τη μητέρα, με αποτέλεσμα να γίνονται τα ίδια θύματα κακοποίησης<sup>17</sup>.

Διάφορες μελέτες, κυρίως στον αγγλοσαξονικό χώρο, έχουν εξετάσει αυτό το πρόβλημα. Παρόλο που ο αντίκτυπος για το κάθε παιδί είναι διαφορετικός, και δεν αναπτύσσουν όλα τα παιδιά διαταραχές συμπεριφοράς λόγω φαινομένων βίας και μολονότι δεν υπάρχουν εμπειρικά τεκμηριωμένα κριτήρια προκειμένου να καθοριστεί εάν και πόσο μεγάλος είναι ο κίνδυνος στην εκάστοτε περίπτωση, ωστόσο, εντοπίζονται σαφείς συνάψεις<sup>17</sup>.

Βασικοί παράγοντες επιβάρυνσης που μπορούν να αναφερθούν είναι οι εξής: Η ζωή σε μια ατμόσφαιρα γεμάτη απειλές, ο απρόβλεπτος χαρακτήρας νέων επιθέσεων, ο φόβος για τη ζωή της μητέρας, το αίσθημα ανημποριάς που δημιουργείται σε τέτοιου είδους καταστάσεις, το αίσθημα απομόνωσης λόγω της επιβολής σιωπής απέναντι στο εξωτερικό περιβάλλον, ο ψυχικός διχασμός των παιδιών απέναντι στους γονείς, καθώς και η επιδείνωση της σχέσης γονέων-παιδιού<sup>17</sup>.

Εξαιτίας αυτού, τα παιδιά μπορεί να αναπτύξουν μαζικά προβλήματα και διαταραχές συμπεριφοράς: ψυχοσωματικά συμπτώματα και ψυχικές διαταραχές όπως, χαμηλό επίπεδο αυτοεκτίμησης, υπερκινητικότητα, διαταραχές του ύπνου, μαθησιακές δυσκολίες, άγχος και επιθετικότητα, ακόμη και σκέψεις αυτοκτονίας<sup>17</sup>.

Όταν οι θύτες δεν κακοποιούν μόνον τις συντρόφους τους, αλλά και τα παιδιά, τα αντίστοιχα συμπτώματα διαταραχών στην ανάπτυξη και οι ψυχολογικές ανωμαλίες μπορεί να είναι ακόμη πιο σοβαρά<sup>17</sup>.

Η ανατροφή στο πλαίσιο ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να έχει επιπτώσεις και στη στάση των παιδιών απέναντι στο φαινόμενο της βίας, και να προκαλέσει δική τους βίαιη συμπεριφορά. Ως αποτέλεσμα της παρακολούθησης της συμπεριφοράς των γονέων ή των εκδηλώσεων βίας που βιώνουν τα ίδια, τα παιδιά μπορεί να μιμηθούν τα προβληματικά πρότυπα συμπεριφοράς των ενηλίκων. Ο λεγόμενος "κύκλος της βίας" μπορεί να έχει ως

συνέπεια τα αγόρια να υιοθετήσουν το ρόλο του θύτη και τα κορίτσια το ρόλο του θύματος, με αποτέλεσμα, ως ενήλικες, να μετατραπούν τα ίδια σε θύτες και θύματα ενδο-οικογενειακής βίας<sup>17</sup>.

Ιδιαίτερα σοβαρές φαίνεται να είναι οι επιπτώσεις στα παιδιά που βίωσαν το φόνο της μητέρας τους από το σύντροφό της ή ήταν μάρτυρες σε αυτόν<sup>17</sup>.

#### **A.5 Το κοινωνικό και εγκληματολογικό προφίλ των δραστών**

Σε μελέτη με δείγμα 37 κρατούμενους της Φυλακής Τρίπολης, που είχαν καταδικαστεί με την κατηγορία της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού, και με σκοπό της μελέτης αυτής τη σκιαγράφηση του προφίλ των ατόμων που κακοποιούν σεξουαλικά τα παιδιά (child molesters) στον ελλαδικό χώρο, καταγράφηκαν διάφορα συμπεράσματα που κινούνται στον χώρο της ψυχιατρικής, αλλά και της εγκληματολογίας. Συγκεκριμένα, στόχος ήταν η καταγραφή των δημογραφικών στοιχείων, η ανεύρεση των ψυχιατρικών διαγνώσεων και η διερεύνηση στοιχείων από το κοινωνικό, εγκληματολογικό και σεξουαλικό ιστορικό, ατόμων που καταδικάστηκαν για σεξουαλική κακοποίηση παιδιών.. Η ηλικία των ατόμων που καταδικάστηκαν για σεξουαλική κακοποίηση παιδιού ήταν  $42,3 \pm 10,4$  έτη. Ελληνική υπηκοότητα είχε το 73%, Ορθόδοξοι Χριστιανοί δήλωσαν το 81%, ενώ αναλφάβητοι ήταν το 5%<sup>11</sup>.

Από τη λήψη του κοινωνικού ιστορικού βρέθηκε ότι το 46% ήταν έγγαμοι, το 57% μεγάλωσαν σε πόλη, το 76% ανέφεραν φυσιολογικές συνθήκες τοκετού, ενώ το 89% ανέφεραν ανατροφή από φυσικούς γονείς. Το 57% δήλωσαν σταθερή εργασία και το 43% ότι εργάζονταν ως εργάτες χωρίς συγκεκριμένη ειδίκευση. Το 32% ανέφεραν ότι οι γονείς χτυπούσαν ο ένας τον άλλον, ενώ ως “πιο δυναμικός” περιγράφηκε ο πατέρας, σε σχέση με τη μητέρα, από το το 57%. Έγγαμοι εξακολουθούν να είναι οι γονείς του 43%, ενώ η οικονομική κατάσταση της πατρικής οικογένειας αναφέρθηκε ως “κακή” από το 27%. Τέλος, ως εργάτες, χωρίς συγκεκριμένη ειδίκευση, εργάζονταν ο πατέρας του 41% του δείγματος<sup>1</sup>.

Το δείγμα που μελετήθηκε παρουσίασε ιδιαίτερα χαμηλούς δείκτες κοινωνικών δεξιοτήτων. Η επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων υποδεικνύει συχνά τις νοητικές και ψυχολογικές δυνατότητες του ατόμου. Εάν μάλιστα οι δυσκολίες παρακολούθησης και η

---

<sup>1</sup> Γιωτάκος Ορέστης, MD, MSc, PhD, ψυχίατρος και πρόεδρος της «Ελληνικής Εταιρίας Μελέτης & Πρόληψης Σεξουαλικής Κακοποίησης». Το προφίλ της σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών. Τετράδια Ψυχιατρικής, 2004, 86: 102-107.



έλλειψη στόχων επιδρούν στην εξέλιξη της θεραπείας, τότε υποδεικνύεται η ανάγκη συμπληρωματικής εκπαιδευτικής παρέμβασης. Η βιβλιογραφία δείχνει πράγματι ότι οι βιαστές τείνουν να έχουν ασταθές εργασιακό ιστορικό σε ανειδίκευτες εργασίες. Το εργασιακό ιστορικό, συγκεκριμένα η σταθερότητα και το είδος εργασίας, το επίπεδο επιδεξιότητας και υπευθυνότητας και η γενικότερη στάση απέναντι στη δουλειά σχετίζεται με ψυχολογικά χαρακτηριστικά όπως επιμονή, ικανότητα ανοχής στη ματαίωση και ικανότητα σχεδιασμού και επίτευξης στόχων<sup>1</sup>.

Τα άτομα με σεξουαλική παραπνοματικότητα που μελετήθηκαν παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαμηλούς κοινωνικούς δείκτες, γεγονός που πιθανότατα να απετέλεσε έναν σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα του σεξουαλικού τους εγκλήματος. Εκπαιδευτικά και υποστηρικτικά προγράμματα, καθώς και προγράμματα κοινωνικών δεξιοτήτων κατά τη διάρκεια κράτησής τους στη φυλακή, αναμένεται ότι θα μειώσουν την πιθανότητα υποτροπής στο μέλλον<sup>1</sup>.

Ο μέσος όρος επιβληθείσης ποινής ήταν  $17,2 \pm 22,8$  έτη. Η ηλικία των θυμάτων ήταν  $10,4 \pm 3,0$  έτη, ενώ πάνω από 5 διαφορετικά θύματα είχε το 19% του δείγματος. Πολλαπλή κακοποίηση με το ίδιο θύμα διαπράχθηκε από το 54%, ενώ ως συνηθέστερος τρόπος κακοποίησης ήταν ο πεο-αιδεικός. Ψυχολογική βία για κάμψη της αντίστασης του θύματος χρησιμοποιήθηκε από το 32%, ενώ το 57% χρησιμοποίησαν σωματική βία. Μόνο σε 3 περιστατικά δεν υπήρξε συνοδός σωματική βλάβη του θύματος. Το 22% ήταν άτομα άγνωστα στο θύμα, ενώ στο φιλικό περιβάλλον ανήκε το 30%. Συνεργός υπήρχε στο 8%, ενώ στο 92% υπήρξε προσχεδιασμός της διάπραξης. Συχνότερο μέρος διάπραξης σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού ήταν το σπίτι του δράστη (54%). Στο χρονικό διάστημα από 13.00' έως 24.00' έγινε το 95% των σεξουαλικών κακοποιήσεων παιδιού. Το 30% είχαν κάνει χρήση ουσιών, συνήθως κατάχρηση αλκοόλ, λίγο πριν τη διάπραξη. Τέλος, το 65% αρνούνται τελείως τη διάπραξη της κακοποίησης<sup>1</sup>.

Διερευνώντας τους παράγοντες που προηγούνται του σεξουαλικού παραπτώματος, είναι απαραίτητο να διευκρινίζεται εάν υπήρχε προσχεδιασμός της πράξης. Προηγούμενες έρευνες έδειξαν ότι η μη προσχεδιασμένη διάπραξη φαίνεται να περιλαμβάνει περιπτώσεις στις οποίες η σεξουαλική επίθεση είναι παρορμητική και πραγματοποιείται παράλληλα με τη διάπραξη και άλλου τύπου εγκλημάτων. Η κατάχρηση αλκοόλ φαίνεται να προηγείται πολύ συχνά. Οι μισοί περίπου από τους κρατούμενους για βιασμό βρέθηκε να έχουν καταναλώσει υπερβολική ποσότητα αλκοόλ λίγο πριν το βιασμό, ενώ η χρήση αλκοόλ βρέθηκε να σχετίζεται με σεξουαλική επιθετικότητα. Η υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ

επίσης, όχι μόνο από τον άνδρα ως δράστη αλλά και από τη γυναίκα ως θύμα, βρέθηκε να αυξάνει σημαντικά την πιθανότητα να συμβεί βιασμός. Επίσης, η χρήση αλκοόλ φαίνεται να σχετίζεται περισσότερο με περιστασιακές σεξουαλικές επιθέσεις, καθώς και με αυξημένη χρήση βίας<sup>1</sup>.

#### **Α.6 Γενικά στατιστικά και ιστορικά στοιχεία**

Πολλά είναι από τα περιστατικά που βλέπουν συνεχώς το φως της δημοσιότητας. Πατέρες, θείοι, εξάδελφοι αλλά και μητέρες συχνά εκμεταλλεύονται την ιδιαίτερη σχέση με το παιδί για να ικανοποιήσουν τα σκοτεινά κτηνώδη ένστικτά τους<sup>22</sup>.

Όσον αφορά το μέλλον των ανυποψίαστων θυμάτων, ένα μεγάλο ποσοστό αυτών θα αντιμετωπίσουν προβλήματα στη μετέπειτα σεξουαλική τους ζωή, αλλά και στις σχέσεις τους με τους συνανθρώπους τους. Κάποιοι θα επαναλάβουν τις πράξεις που τους σημάδεψαν, θα γίνουν και οι ίδιοι θύτες. Άλλοι απλά θα ζουν με το φόβο, θα εμφανίζουν συχνές κρίσεις πανικού, κατάθλιψη και σε ακραίες περιπτώσεις τάσεις αυτοκτονίας. Ενώ, οι ενοχές ότι και οι ίδιοι υπήρξαν συνένοχοι, θα τους στιγματίσουν για όλη τους τη ζωή. Βέβαια, τις περισσότερες φορές επικρατεί ο νόμος της σιωπής σχετικά με τα γεγονότα, μας επισημαίνουν οι ειδικοί. Η ντροπή και ο φόβος του κοινωνικού ρατσισμού υπερτερούν και το «μυστικό-όνειδος» παραμένει επιτασφράγιστο<sup>2</sup>.

Πώς αντιμετωπίζονται όμως σήμερα στη χώρα μας οι ελάχιστες εκ των περιπτώσεων που φτάνουν στις δικαστικές αίθουσες; Πώς προστατεύονται τα παιδιά-θύματα κακοποίησης<sup>2</sup>; Αν εξαιρέσει κανείς την ύπαρξη ελάχιστων και κεντρικών μονάδων για τη διάγνωση και την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης, δεν υπάρχει μια συντονισμένη προσπάθεια σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει ούτε ένας φορέας του επίσημου κοινωνικού ελέγχου που να ασχολείται εξειδικευμένα με παιδιά-θύματα κακοποίησης ή ενδοοικογενειακής βίας<sup>2</sup>.

Υπολογίζεται ότι το 10 - 20% των παιδιών στην Ευρώπη θα κακοποιηθούν, κάποια στιγμή, κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκδοση «Παιδική Σεξουαλική Κακοποίηση στην Ευρώπη» του Συμβουλίου της Ευρώπης (εκδόθηκε το 2003)<sup>2</sup>.

---

<sup>2</sup> Καζαλόττι Ελιζαμπέττα, Καραγιαννίδη Ναυτικά, «Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών», Ιστοσελίδα: The BALKAN Human Rights Web Pages cm. GreekHelsinki.gr.htm, και εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ – 18/02/2006.

Και αυτό, τη στιγμή που το 77% των ερωτηθέντων Ευρωπαίων πολιτών θεωρεί ότι η σεξουαλική κακοποίηση είναι «συχνό φαινόμενο» στην Ευρώπη και το 64% θεωρεί ότι η νομοθεσία, σε ό,τι αφορά τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών, «δεν είναι ικανοποιητική», ενώ το 91% των ερωτηθέντων θα ήθελε μια «πιο αυστηρή τιμωρία» των δραστών. Έτσι, το 91% τάσσεται «υπέρ μιας ενιαίας πολιτικής της Ε.Ε.» με στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης<sup>2</sup>.

Ένα ποσοστό της τάξης του 4 με 5% των κοριτσιών έχει καταγγείλει ότι έχει κακοποιηθεί είτε από τον πατέρα, είτε από τον πατριό ή τον θετό πατέρα, πριν από τα 18 τους χρόνια<sup>6</sup>. Ποσοστό ιδιαίτερα ανησυχητικό, αν αναλογιστεί κανείς ότι σε πληθυσμό 10 εκατ. παιδιών, το 4-5% αντιστοιχεί σε 400.000 - 500.000 παιδιά<sup>2</sup>.

Το διαδίκτυο έχει συμβάλει, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, στην εξάπλωση του φαινομένου, διευκολύνοντας, δυστυχώς, τους παιδόφιλους<sup>2</sup>. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα στις ΗΠΑ, 1 στα 5 παιδιά ηλικίας 10 έως 17 ετών που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, έχει δεχτεί σεξουαλική πρόταση, 1 στα 4 έχει προκληθεί να δει στο Διαδίκτυο σεξουαλικό υλικό, ενώ 1 στα 17 απειλήθηκε ή παρενοχλήθηκε μέσω του Διαδικτύου, τη στιγμή που ένα ποσοστό της τάξης του 3% δέχτηκε επιθετικές και επίμονες σεξουαλικές προτάσεις<sup>2</sup>.

Εδώ και τριάντα χρόνια, το ζήτημα της κακοποίησης των παιδιών κυριαρχεί στην ατζέντα των θεσμοποιημένων οργάνων, των επιστημονικών συνεδρίων και παραμένει ένα από τα πιο καίρια αντικείμενα μελέτης<sup>2</sup>.

«Η ιστορία της παιδικής ηλικίας δείχνει ότι τα παιδιά υπήρξαν σχεδόν σε όλες τις ιστορικές περιόδους θύματα εκμετάλλευσης και κακοποίησης από τους "ενάρετους" ενήλικους. Διαχρονικά και διατοπικά, η κοινωνική θέση των παιδιών ήταν υποβαθμισμένη, καθιστώντας τα ευάλωτα σε κάθε μορφής θυματοποίηση: από την εργασιακή εκμετάλλευση έως τη σεξουαλική κακοποίηση και τις σύγχρονες μορφές εμπορίας (trafficking)», λέει η πρόεδρος του Δ.Σ. του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας και αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Βάσω Αρτινοπούλου<sup>2</sup>.

«Η αναγνώριση των δικαιωμάτων των παιδιών μέσα από σωρεία διεθνών συμβάσεων και άλλων κειμένων, συστάσεων και νομικών οριοθετήσεων από τους διεθνείς, ευρωπαϊκούς και εθνικούς οργανισμούς δεν αμφισβητείται στο επίπεδο της ρητής αναφοράς τους», επισημαίνει. «Οι θεωρητικές προσεγγίσεις και τα ερευνητικά δεδομένα για το ζήτημα αυτό συνεπικουρούν την αναγκαιότητα της θεσμικής προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών. Εδώ και τριάντα χρόνια, το ζήτημα της κακοποίησης των

παιδιών κυριαρχεί στην ατζέντα των θεσμοποιημένων οργάνων, των επιστημονικών συνεδρίων και παραμένει ένα από τα πιο καίρια αντικείμενα μελέτης στο πλαίσιο των επιστημών του ανθρώπου<sup>2</sup>.

Γνωρίζουμε πια ότι η ενδοοικογενειακή βία έχει συχνά αποδέκτες τα παιδιά σε όλες τις μορφές (σεξουαλική, σωματική, ψυχολογική, λεκτική, παραμέληση) και ασκείται από εκείνους που ασκούν το γονεϊκό ρόλο. Γνωρίζουμε ότι τα παιδιά-θύματα βίας στο οικογενειακό τους περιβάλλον εμφανίζουν πλήθος από ψυχοσωματικές και άλλου τύπου διαταραχές, από νυχτερινή ενούρηση έως απόπειρες αυτοκτονίας. Επίσης γνωρίζουμε ότι αυτά τα παιδιά είναι πιο ευάλωτα στην εμπλοκή τους σε παραβατικές πράξεις και συχνά από θύματα γίνονται δράστες. Όλες σχεδόν οι έρευνες δείχνουν ότι η κακοποίηση είναι διαταξική και αγγίζει όλα τα κοινωνικά στρώματα, με περισσότερη ίσως συχνότητα σε κοινωνικά αποκλεισμένες κοινωνικές και πληθυσμιακές ομάδες. Περισσότερη έρευνα χρειαζόμαστε στην εκτίμηση κάποιων ευάλωτων κατηγοριών παιδιών, όπως είναι για παράδειγμα τα παιδιά με αναπηρίες ή/και τα έγκλειστα σε ιδρύματα παιδιά<sup>2</sup>.

#### **A.7 Έλλειψη δομών προστασίας για το κακοποιημένο παιδί**

«Πώς όμως αντιμετωπίζουμε σήμερα στη χώρα μας τα όποια περιστατικά κακοποίησης δημοσιοποιούνται; Πώς προστατεύονται τα παιδιά θύματα κακοποίησης; Πώς διαχειριζόμαστε το κοινωνικό φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας; Μέσα από ποιο θεσμικό πλαίσιο και κυρίως με ποιους φορείς και επαγγελματίες; Αυτά είναι μερικά μόνο από τα ερωτήματα», παρατηρεί η κ. Αρτινοπούλου, «που μπορεί κάποιος να διατυπώσει προκειμένου να διαγράψει το θεσμικό πλαίσιο παροχής βοήθειας και προστασίας των κακοποιημένων παιδιών σήμερα» και προσθέτει: «Εάν εξαιρέσει κανείς την ύπαρξη ελάχιστων και κεντρικών μονάδων για τη διάγνωση και αντιμετώπιση της κακοποίησης των παιδιών (όπως στο Νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία»), όπου έμπειροι και κατάλληλα εκπαιδευμένοι επαγγελματίες διαγιγνώσκουν, πίσω από τις όποιες σωματικές βλάβες, περιστατικά κακοποίησης, δεν υπάρχει μια συντονισμένη προσπάθεια σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο για τη διάγνωση και αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης. Ειδικά προγράμματα επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης των επαγγελματιών υγείας απουσιάζουν, όπως επίσης η ευρύτερη χρήση των επιστημονικών εργαλείων εκτίμησης και διάγνωσης<sup>2</sup>.

Στις βαθμίδες της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν υπάρχει ούτε ειδική εκπαίδευση των παιδαγωγών, ούτε βεβαίως επαγγελματίες, όπως παιδοψυχολόγοι,



κοινωνικοί λειτουργοί κ.ά., που θα μπορούσαν να διαγνώσουν και να χειριστούν ένα παρόμοιο περιστατικό κακοποίησης, που συχνά είναι εμφανές στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Ακόμα και στην περίπτωση που διαγνωσθεί το περιστατικό, δεν είναι θεσμικά κατοχυρωμένη η λειτουργική σχέση του σχολείου με τις κοινωνικές υπηρεσίες του δήμου, ώστε να παραπέμπονται τα περιστατικά και να τυγχάνουν κατάλληλης μεταχείρισης και αντιμετώπισης<sup>2</sup>.

Στη χώρα μας δεν υπάρχει ούτε ένας φορέας του επίσημου κοινωνικού ελέγχου που να ασχολείται συγκεκριμένα με παιδιά-θύματα κακοποίησης ή την ενδοοικογενειακή βία, σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Παρόμοια περιστατικά αντιμετωπίζονται από κοινού με άλλα κοινωνικά προβλήματα στο πλαίσιο των κοινωνικών υπηρεσιών της νομαρχιακής ή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Υπάρχει παντελής έλλειψη κοινωνικο-υποστηρικτικών δομών όπου θα μπορούσε να καταφύγει το κακοποιημένο παιδί, η κακοποιημένη μητέρα και να δεχθεί την κατάλληλη συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική στήριξη, σε ένα ζεστό και φιλικό περιβάλλον με εξειδικευμένο προσωπικό και κατάλληλη υποδομή. Δυστυχώς δεν υπάρχουν ούτε ξενώνες όπου θα μπορούσαν να φιλοξενηθούν τα θύματα κατά το διάστημα της κρίσης. Αυτή η παντελής έλλειψη κοινωνικο-υποστηρικτικών δομών από την πλευρά της πολιτείας καλύπτεται σήμερα από τη δράση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και του εθελοντισμού, που είναι αναμφισβήτητα χρήσιμη, ωστόσο δεν μπορεί να υποκαθιστά την ευθύνη μιας ευνομούμενης πολιτείας<sup>2</sup>.

«Διαπιστώνουμε έτσι», συμπεραίνει η αναπληρώτρια καθηγήτρια Κοινωνιολογίας, «ότι στο επίπεδο της θεωρίας και της θεσμικής κατοχύρωσης των δικαιωμάτων των παιδιών, η Ελλάδα δεν διαφοροποιείται έντονα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αντίθετα, στο επίπεδο της πρόληψης και της αντιμετώπισης της κακοποίησης των παιδιών, η χώρα μας αδιαφορεί -μέσω της θεσμικής και κοινωνικής της αδράνειας- για την εφαρμογή όλων των συστάσεων των σχετικών διεθνών οργανισμών, που αφορούν τη δημιουργία και ανάπτυξη κάθε μορφής κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την αρωγή των παιδιών-θυμάτων κακοποίησης»<sup>2</sup>.

#### **A.8 Σεξουαλική κακοποίηση από τη μητέρα εναντίον του παιδιού**

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης «της μάνας στο αγόρι», όπως μας λέει η Νέλλη Γεωργούδη, κλινική ψυχολόγος του ΙΥΠ. «Την τελευταία 5ετία παρατηρείται αύξηση του ποσοστού των κακοποιημένων αγοριών από τη μάνα. Τα αγόρια αυτά, ως πατέρες, αναπαράγουν τη σεξουαλική βία που είχαν υποστεί, κυρίως από

τη μητέρα τους, στα παιδιά τους. Στην περίπτωση αυτή, που ο δράστης είναι η μάνα, είναι ακόμα πιο δύσκολο να αποδειχτεί, γιατί η διαχωριστική γραμμή μεταξύ φροντίδας και σεξουαλικής κακοποίησης σε αυτές τις περιπτώσεις είναι εξαιρετικά λεπτή». Όπως εξηγεί, «μιας και εκείνη είναι υπεύθυνη για τη φροντίδα του παιδιού, όταν του κάνει μπάνιο ή του αλλάζει πάνες ή εσώρουχα, το χαϊδεύει σε βαθμό που του προκαλεί υπέρμετρη διέγερση<sup>2</sup>. Η μητέρα πολλές φορές έχει επίγνωση ότι τέτοιες πρακτικές διεγείρουν και ερεθίζουν το παιδί»<sup>2</sup>.

Ο κ. Νικολαΐδης υπογραμμίζει ότι «μια τέτοια συμπεριφορά της μητέρας έχει σοβαρότατες συνέπειες, καθώς δημιουργεί αιμομικτική ατμόσφαιρα, κάτι που, όπως έχει αποδειχτεί στατιστικά, τείνει να αναπαράγεται από γενιά σε γενιά», προσθέτοντας ότι «γι' αυτό δεν θα έπρεπε να απορεί κανείς για το ότι, το ποσοστό τόσο των κακοποιημένων παιδιών όσο και των δραστών, δεν προέρχεται μόνον από οικογένειες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο»<sup>2</sup>.

Η κ. Γεωργούδη τονίζει ότι «η σεξουαλική κακοποίηση δεν αφορά μόνο τη διείσδυση, πρωκτική ή κολπική. Γι' αυτό και δεν υπάρχουν πάντοτε αντικειμενικά στοιχεία. Βέβαια, σε περίπτωση που έχει διαρραγεί ο παρθενικός υμένας, όταν το θύμα είναι κορίτσι, αυτό είναι ένα στοιχείο. Στην περίπτωση της σεξουαλικής κακοποίησης κοριτσιών, που είναι και τα περισσότερα θύματα, ο ρόλος της μάνας είναι καθοριστικός. Ενώ χτυπάνε καμπανάκια κινδύνου, εκείνη είτε δεν το αντιλαμβάνεται είτε εθελουφλεί, μη αντέχοντας να δει την πραγματικότητα»<sup>2</sup>.

#### **A.9 Ο δράστης ως συγγενικό πρόσωπο**

«Οι καταγγελίες γίνονται είτε από τον γονέα του παιδιού είτε από εκπαιδευτικό, ή από το ίδιο το παιδί», λέει η αντεισαγγελέας Ανηλίκων Αλεξάνδρα Πίσχοινα. «Όμως, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες η αποκάλυψη ήταν συμπτωματική, από εγκυμοσύνη, σωματική βλάβη ή σεξουαλικά μεταδιδόμενο νόσημα», σημειώνει<sup>2</sup>.

Όπως μας πληροφορεί, «τις περισσότερες φορές ο δράστης είναι γονέας, αδερφός, θείος, εξάδελφος αλλά και δάσκαλος, οικογενειακός φίλος και γείτονας, ο οποίος εκμεταλλεύεται τη στενή σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί, πείθοντάς το έτσι να συναινέσει. Άλλες φορές επιβάλλεται δια της βίας, καλλιεργώντας παράλληλα στο παιδί αισθήματα φόβου και ενοχής, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο τη σιωπή του. Επίσης, οι δράστες δωροδοκούν τα θύματα, δίνοντάς τους χρήματα, γλυκά ή παιχνίδια. Μια άλλη περίπτωση είναι ο παιδόφιλος δράστης, άγνωστος στο παιδί, ο οποίος επιλέγει τυχαία τα θύματά του στο

δρόμο, στο σχολείο ή στις αθλητικές τους δραστηριότητες, αλλά και μέσω του Διαδικτύου. Ο συγκεκριμένος τύπος δράστη μελετάει πολύ προσεκτικά τον τρόπο προσέγγισης. Παραπλανά το θύμα και καταφέρνει να το απομονώσει προσποιούμενος είτε τον αστυνομικό, είτε το γνωστό της οικογένειας. Αν και αυτές οι περιπτώσεις σπανίζουν, παρατηρείται μεγάλος αριθμός θυμάτων ανά δράστη, λόγω της συστηματικής δράσης του παιδόφιλου»<sup>2</sup>.

Ωστόσο, η κ. Πίσχοινα υπογραμμίζει ότι «οι καταγγελίες δεν είναι πάντα αξιόπιστες». Όπως υποστηρίζει, «συχνά δεχόμαστε ψευδείς καταγγελίες για σεξουαλική κακοποίηση από συζύγους στο πλαίσιο δικαστικής διαμάχης για την επιμέλεια, με στόχο τη διακοπή κάθε επικοινωνίας του παιδιού με τον φερόμενο ως δράστη γονέα»<sup>2</sup>.

## **A.10 Αναφορά στην αστυνομία, διαδικασίες και δικαστική αντιμετώπιση**

### **α.10.1 Το πρόβλημα της κοινοποίησης των περιστατικών στις Αρχές**

«Η σεξουαλική παραβίαση και κακοποίηση ανηλίκων, ιδιαίτερα μέσα στην οικογένεια, δεν είναι κάτι καινούργιο. Υπήρχε πάντοτε σε όλο τον κόσμο. Η μόνη διαφορά είναι ότι σήμερα είναι μεγαλύτερο το ποσοστό των περιπτώσεων που βγαίνει στην επιφάνεια, έχει αυξηθεί δηλαδή το ποσοστό των καταγγελιών στη χώρα μας, αλλά και γενικότερα στον κόσμο. Ωστόσο, ακόμα και στις μέρες μας η συντριπτική πλειοψηφία, όχι μόνο δεν καταφεύγει στις Αρχές, αλλά ούτε καν στις υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης». Αυτό υποστηρίζει ο Γιώργος Νικολαΐδης, ψυχίατρος-διευθυντής της Διεύθυνσης Οικογενειακών Υποθέσεων του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού, το οποίο υπάγεται στο υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και εποπτεύεται από αυτό. «Γι' αυτό και υπό αυτή την έννοια, οποιαδήποτε στοιχεία είναι παραπλανητικά, αφού δεν δίνουν την πραγματική εικόνα της κατάστασης», εξηγεί. «Το μεγαλύτερο ποσοστό των φερόμενων δραστών είναι άνδρες. Σε παγκόσμια κλίμακα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, βάσει του συνόλου των μελετών του για τη δεκαετία του '90, το 3-29% των θυμάτων είναι αγόρια και το 7-36% κορίτσια. Τα ποσοστά αυτά αναφέρονται σε όλες τις μορφές της παιδικής κακοποίησης, σεξουαλικής και σωματικής», διευκρινίζει<sup>2</sup>.

Μιλώντας για τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης στα οποία το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού έχει προσφέρει τις υπηρεσίες του, σημειώνει ότι «τα κορίτσια είναι κυρίως στην προεφηβεία, δηλαδή 10 με 14 ετών. Τα αγόρια είναι σε μικρότερη ηλικία και έχουν κακοποιηθεί κυρίως από τον πατριό τους ή από κάποιον θείο, αλλά υπάρχουν και



περιπτώσεις στις οποίες ο δράστης είναι ο ίδιος ο πατέρας του αγοριού. Οφείλουμε να επισημάνουμε ότι δεν συμβαίνει μόνον πρωκτική διείσδυση αλλά και πεολειξία, όταν ο δράστης βάζει το πέος του στο στόμα του παιδιού»<sup>2</sup>.

Αναφερόμενος στα κακοποιημένα παιδιά που αναλαμβάνει το Ινστιτούτο, επισημαίνει ότι «το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ο φόβος. Το κακοποιημένο παιδί πάσχει από κατάθλιψη, διακατέχεται από έντονο άγχος, εξάψεις, ιδρώνει, έχει ταχυκαρδίες και βλέπει όνειρα με τέτοιο περιεχόμενο. Είναι ιδιαίτερα εσωστρεφές και διστάζει να μιλήσει. Νιώθει ένοχο, γιατί έχει συμμετάσχει σε κάτι κακό. Ακόμα, φοβάται ότι αν αποκαλύψει κάτι θα διαλύσει την οικογένειά του<sup>6</sup>. Επίσης, δυσκολεύεται να μιλήσει, γιατί έτσι ξαναβιώνει το περιστατικό. Για όλους αυτούς τους λόγους, ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις των παιδιών που περιθάλπουμε στο Ινστιτούτο και φτάνουν στην Εισαγγελία»<sup>2</sup>.

Η κακοποίηση έχει σοβαρές συνέπειες και στη μετέπειτα ζωή του παιδιού, αφού, όπως μας λέει ο κ. Νικολαΐδης, «ως ενήλικος αντιμετωπίζει αυξημένο ποσοστό διαταραχών, όπως τάσεις αυτοκτονίας, κατάθλιψη, κρίσεις πανικού, ειδικές φοβίες και δυσκολία στη συναναστροφή. Αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό των κακοποιημένων στην παιδική ηλικία ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα με το νόμο. Οι άνδρες μπλέκονται με συμμορίες και οι γυναίκες ωθούνται στην πορνεία. Επίσης, μεγάλο ποσοστό των ατόμων αυτών καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες αλκοόλ και τοξικών ουσιών. Ακόμα, έρευνες έχουν αποδείξει ότι ένα μεγάλο ποσοστό των δραστών, κυρίως ανδρών, υπήρξαν οι ίδιοι θύματα σεξουαλικής κακοποίησης»<sup>2</sup>.

Όπως υποστηρίζει, «η ρίζα και η λύση του προβλήματος βρίσκονται στην κοινωνία. Πρέπει να καταλάβει ο κόσμος ότι όταν συμβαίνει κάτι τέτοιο, για να τιμωρηθεί ο δράστης πρέπει να μαθευτεί η πράξη του. Με άλλα λόγια, πρέπει να αλλάξει η νοοτροπία. Ο κόσμος όμως φοβάται τον κοινωνικό διασυρμό και μπροστά στην ντροπή προτιμά να σιωπά. Μια υπόθεσή μου πριν από 15 χρόνια αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση, που φανερώνει το αδιέξοδο και την απόγνωση στην οποία έρχεται μια οικογένεια σε τέτοιες περιπτώσεις: πρόκειται για έναν πατέρα, σε ένα χωριό στην Ήπειρο, σε μια μικρή και κλειστή δηλαδή κοινωνία, ο οποίος είχε σκοτώσει το γιο του γιατί τον είχε δει να κάνει σεξ με την αδερφή του και κόρη του. Ο φόνος είχε γίνει με τη συγκατάθεση μάλιστα της συζύγου του και μητέρας του παιδιού, η οποία του είχε πει κιάλας ότι, ή θα τον σκοτώσεις, ή θα σκοτωθείς. Στο ερώτημά μου προς τον παιδοκτόνο πελάτη μου γιατί δεν πήγε στις Αρχές να καταδώσει το γιο του, μου είχε απαντήσει χαρακτηριστικά: ποιος θα μπορούσε να ξεπλύνει από μια τέτοια ντροπή την κόρη μου;»<sup>2</sup>.

Τι προβλέπει όμως η νομοθεσία σε περιπτώσεις αποπλάνησης και σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκου; «Το πλαίσιο της ποινής το καθορίζει κάθε φορά ο βαθμός της κακοποίησης», λέει ο ποινικολόγος Ηλίας Αναγνωστόπουλος. Όπως μας πληροφορεί, «προβλέπεται 10 με 20 χρόνια κάθειρξη για σεξ με ανήλικο. Με την ίδια ποινή τιμωρείται και η ασέλγεια, δηλαδή η αποπλάνηση ανηλίκου, ενώ σε περίπτωση βιασμού ο νόμος προβλέπει άλλα 10-20 χρόνια κάθειρξη»<sup>2</sup>.

Ωστόσο, σπεύδει να τονίσει ότι «άλλο πράγμα είναι η ασέλγεια, δηλαδή η αποπλάνηση, και άλλο πράγμα οι ασελγείς χειρονομίες που είναι πλημμέλημα και ο δράστης δεν τιμωρείται με ποινή μεγαλύτερη από 5 χρόνια»<sup>2</sup>.

Βέβαια, όπως υπογραμμίζει, «περιπτώσεις παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποκαλυφθούν. Είναι μεγάλος ο αριθμός των σκοτεινών, όπως τις αποκαλούμε στην εγκληματολογία, περιπτώσεων, όσων δηλαδή δεν έρχονται ποτέ στο φως της δημοσιότητας. Αυτό συμβαίνει γιατί το θύμα, όντας παιδί, διστάζει, κυρίως από φόβο αλλά και από ντροπή, να μιλήσει. Κάτι τέτοιο αποδεικνύουν και οι καταγγελίες, σε μεγάλο βαθμό μάλιστα ανδρών, στις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία, οι οποίοι καταγγέλλουν ότι όταν ήταν παιδιά είχαν κακοποιηθεί από ιερωμένο, λέγοντας ότι τότε σιωπούσαν από φόβο»<sup>3</sup>.

Όμως, όπως επισημαίνει, «η μαρτυρία του παιδιού και μόνο συνήθως δεν αρκεί για να βγει καταδικαστική απόφαση, αν δεν υπάρχουν και ιατροδικαστικά ευρήματα. Βέβαια, έχει συμβεί να υπάρξει καταδικαστική απόφαση βασισμένη στη μαρτυρία του παιδιού και μόνο, κρίνοντάς την το δικαστήριο πειστική και επαρκή ώστε να βασιστεί σε αυτή και μόνο. Αλλά κάτι τέτοιο δεν συνηθίζεται, καθώς η ευθύνη του δικαστηρίου απέναντι στον κατηγορούμενο είναι τεράστια. Το παιδί είτε μπορεί να είναι “δασκαλεμένο”, είτε πολλά από όσα λέει να βασίζονται στη φαντασία του»<sup>2</sup>.

#### **α.10.2 Τι κάνουμε όταν υποπτευόμαστε ένα περιστατικό κακοποίησης**

Μιλάμε με τα παιδιά. Διατηρούμε την ψυχραιμία μας και τα καθησυχάζουμε. Ίσως δεν θα μας τα πουν όλα από την αρχή. Δεν τα πιέζουμε. Τα αφήνουμε για όση ώρα χρειάζεται να αισθανθούν άνετα. Ακούμε προσεκτικά χωρίς να βάζουμε λέξεις στο στόμα τους. Προσπαθούμε να μη δείξουμε θυμό ή στεναχώρια –η υπερβολική εκδήλωση των δικών μας συναισθημάτων θα τα αποθαρρύνει από το να ανοιχτούν περισσότερο και μπορεί να

νιώσουν ενοχές. Ας πούμε στο παιδί ότι είναι πολύ γενναίο που μας μίλησε και ότι είμαστε ευχαριστημένοι που μας είπε αυτό που ήθελε<sup>4</sup>.

Είναι μια δύσκολη στιγμή για τους γονείς και παιδιά. Δε θέλουμε να τα κάνουμε χειρότερα και να τα φοβίσουμε, αλλά δε θέλουμε να δείξουμε ότι δε μας νοιάζει. Αφού καθησυχάσουμε το παιδί και βεβαιωθούμε ότι είναι ασφαλές, μακριά από το θύτη, ανάλογα με τις περιστάσεις κάνουμε τις ακόλουθες κινήσεις<sup>4</sup>:

- *Τηλεφωνούμε στην αστυνομία<sup>4</sup>.*

- *Τηλεφωνούμε στο Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (197) ή σε άλλους οργανισμούς, όπως: Χαμόγελο του Παιδιού (1056), Ιατροδικαστική Υπηρεσία Αθηνών (210 3613340), Ιατροδικαστική Υπηρεσία Πειραιά (210 4177876), Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων Υπουργείου Δικαιοσύνης (210 8701319), Συνήγορος του Πολίτη (210 7289600), Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος για τα δικαιώματα του Παιδιού (8001132000), ΕΠΙΨΥ (801-801-1177), Τμήμα Ηλεκτρονικού Εγκλήματος (1890 ή ccu@ath.forthnet.gr)<sup>4</sup>.*

Μπορεί να φοβόμαστε τις συνέπειες του τηλεφωνήματος αυτού. Ας θυμηθούμε όμως ότι δουλειά των υπηρεσιών αυτών είναι να βοηθήσουν τα παιδιά. Οι περισσότερες έρευνες έχουν δείξει ότι τα παιδιά ήταν εντέλει ευχαριστημένα να δεχθούν βοήθεια από τις κοινωνικές υπηρεσίες, ακόμη κι αν φοβήθηκαν στην αρχή. Ίσως είναι το δυσκολότερο πράγμα που θα χρειαστεί να κάνουμε. Αλλά, ας θυμηθούμε ότι χρειάστηκε πολύ κουράγιο για το παιδί να μας αποκαλύψει την κακοποίηση. Αν δε κάνουμε τίποτα, τα παιδιά μπορεί να μη νιώσουν ποτέ ξανά ασφαλή για να μας μιλήσουν<sup>4</sup>.

## B. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

### B.1 Στην Ελλάδα

Αρχικά, είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι η σωματική τιμωρία των παιδιών παραβιάζει το θεμελιώδες δικαίωμά τους στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της σωματικής ακεραιότητας, είναι ωστόσο κοινωνικά και νομικά αποδεκτή σε πολλές χώρες του κόσμου<sup>2</sup>. Πολλοί διεθνείς οργανισμοί για τα δικαιώματα του παιδιού συστήνουν τη ρητή απαγόρευσή της γιατί βλάπτει την ψυχική και σωματική υγεία των παιδιών και

<sup>4</sup> Πρεκατέ Β, Γιωτάκος Ο., «Παιδική σεξουαλική κακοποίηση. Οδηγός εκπαιδευτικών και γονέων για την ανίχνευση της παιδικής κακοποίησης». (2005) Ιατρικές Εκδόσεις ΒΗΤΑ.

συνιστά παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού και του παγκόσμιου δικαιώματος στην ίση προστασία σύμφωνα με το νόμο<sup>6</sup>.

### **β.1.1 Ελληνικό Σύνταγμα**

Σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, οι ανήλικοι είναι πλήρη υποκείμενα συνταγματικών δικαιωμάτων. Το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος ανάγει τον σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου σε πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας και το άρθρο 5 παρ. 2 κατοχυρώνει το δικαίωμα προστασίας της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας όλων όσων βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια<sup>6</sup>.

### **β.1.2 Νομοθετικό πλαίσιο**

Στον χώρο της οικογένειας, το άρθρο 1518 του Αστικού Κώδικα, το οποίο προσδιορίζει το περιεχόμενο της επιμέλειας (μέρος της γονικής μέριμνας), δεν εξαιρεί ρητά τη σωματική τιμωρία από τα σωφρονιστικά μέτρα που επιτρέπεται να επιβάλλουν οι γονείς στα παιδιά τους για τη διαπαιδαγώγησή τους. Συγκεκριμένα, η διάταξη προβλέπει ότι *«η λήψη σωφρονιστικών μέτρων επιτρέπεται μόνο εφόσον αυτά είναι παιδαγωγικώς αναγκαία και δεν θίγουν την αξιοπρέπεια του τέκνου»*. Η υπέρβαση των ορίων που επιβάλλει το άρθρο 1518 συνιστά κακή άσκηση της γονικής μέριμνας και επισύρει τις συνέπειες ενός άλλου άρθρου, του 1532 του Αστικού Κώδικα, σύμφωνα με το οποίο το δικαστήριο μπορεί να διατάξει οποιοδήποτε πρόσφορο μέτρο (αφαίρεση γονικής μέριμνας ή επιμέλειας)<sup>6</sup>.

Ωστόσο, ο νεότερος Νόμος 3500/06 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, απαγορεύει την άσκηση σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου ως μέσο σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, με τη ρητή διευκρίνιση -στην αιτιολογική έκθεση του νόμου- ότι η σωματική τιμωρία δεν περιλαμβάνεται στα επιτρεπτά μέτρα σωφρονισμού του άρθρου 1518 του Αστικού Κώδικα και ότι η χρήση της επισύρει για τους γονείς τις συνέπειες της κακής άσκησης της γονικής μέριμνας<sup>6</sup>.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 προβλέπεται ότι η σωματική βία σε βάρος ανηλίκων ως μέσον σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής τους, επιφέρει τις συνέπειες του άρθρου 1532 του Αστικού Κώδικα. Στην αιτιολογική έκθεση ως προς το συγκεκριμένο άρθρο, αναφέρεται μεταξύ άλλων: *«Με τη ρύθμιση του άρθρου 4 καθίσταται σαφές ότι η σωματική τιμωρία σε βάρος τέκνων δεν περιλαμβάνεται στα επιτρεπτά μέτρα*

<sup>6</sup> Δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά. <http://somatikitimoria.gr>



σωφρονισμού του άρθρου 1518 του Αστικού Κώδικα σύμφωνα άλλωστε και με τις σύγχρονες παιδαγωγικές απόψεις. Συνιστά περίπτωση κακής άσκησης της επιμέλειας και για το λόγο αυτόν επιφέρει την εφαρμογή του άρθρου 1532 του Αστικού Κώδικα. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, σε μια τέτοια περίπτωση, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει οποιοδήποτε πρόσφορο μέτρο. Ως σωματική βία πρέπει να αντιμετωπίζεται κάθε πράξη επιβολής πόνου ή σωματικής δυσφορίας σε ανήλικο, με σκοπό το σωφρονισμό ή τον έλεγχο της συμπεριφοράς του»<sup>6</sup>.

Σε άλλο άρθρο του Αστικού κώδικα, το 1537, διατυπώνεται η έκπτωση από τη γονική μέριμνα. Σύμφωνα με το άρθρο, η τελεσίδικη καταδίκη του γονέα σε ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός μηνός για αδίκημα που διέπραξε κατά της ζωής (π.χ. απόπειρα ανθρωποκτονίας), της υγείας (π.χ. σωματικές βλάβες) ή των ηθών του (π.χ. αμομιξία), επισύρει αυτοδικαίως την έκπτωσή του από τη γονική μέριμνα του τέκνου, που υπήρξε θύμα της εγκληματικής του πράξης. Ως προς τα άλλα παιδιά του, διατηρεί τη γονική μέριμνα. Όμως το δικαστήριο είναι δυνατό να του αφαιρέσει την άσκηση της και ως προς αυτά. Υπάρχει και άλλη γνώμη, σύμφωνα με την οποία το δικαστήριο μπορεί να αφαιρέσει όχι απλώς την άσκηση της γονικής μέριμνας, αλλά και το ίδιο το δικαίωμα<sup>3</sup>.

### **β.1.3 Νόμος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας – αναφορές στα παιδιά**

Σημαντική είναι η αντιμετώπιση των ανηλίκων ως θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, ακόμα και όταν οι σχετικές πράξεις δε στρέφονται άμεσα εναντίον τους, αλλά απλώς τελούνται ενώπιόν τους (άρθρο 1 παρ. 3). Ελήφθησαν υπ' όψη επιστημονικά δεδομένα, σύμφωνα με τα οποία οι πράξεις ενδοοικογενειακής βίας επιδρούν αρνητικά στην ψυχοκοινωνική εξέλιξη των ανηλίκων, με κίνδυνο το φαινόμενο να διαιωνίζεται. Για τον λόγο αυτό θεωρείται διακεκριμένη παραλλαγή του εγκλήματος της ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης, όταν διαπράττονται οι σχετικές πράξεις ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας (άρθρο 6 παρ. 3)<sup>9</sup>.

Με τη ρύθμιση του άρθρου 4 καθίσταται σαφές ότι η σωματική βία σε βάρος των τέκνων δεν περιλαμβάνεται στα επιτρεπτά μέτρα σωφρονισμού του άρθρου 1518 του Αστικού

<sup>3</sup> Παλαχρήστου Θανάσης. Εγχειρίδιο οικογενειακού δικαίου. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλα, 2<sup>η</sup> έκδοση, 1998.

<sup>9</sup> Ιστοσελίδα Υπουργείου Δικαιοσύνης. Αιτιολογική έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας». 25 Νοεμβρίου 2005.

Κώδικα σύμφωνα άλλωστε και με τις σύγχρονες παιδαγωγικές απόψεις. Συνιστά περίπτωση κακής άσκησης της επιμέλειας και για το λόγο αυτό επιφέρει τις συνέπειες του άρθρου 1532 του Αστικού Κώδικα. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, σε μια τέτοια περίπτωση, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει οποιοδήποτε πρόσφορο μέτρο<sup>9</sup>.

Ως σωματική βία πρέπει να αντιμετωπίζεται κάθε πράξη επιβολής πόνου ή σωματικής δυσφορίας σε ανήλικο, με σκοπό το σωφρονισμό ή τον έλεγχο της συμπεριφοράς του.

Για τη θέσπιση του άρθρου 4, έχουν ληφθεί υπ' όψη και οι συστάσεις της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ προς την Ελλάδα, οι συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και η δημόσια θέση του Συνηγόρου του Πολίτη, για την απαγόρευση δια νόμου της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά<sup>9</sup>.

Η δεδομένη αδυναμία των ανηλίκων να καταγγείλουν έγκαιρα πράξεις ενδοοικογενειακής βίας που τελούνται σε βάρος τους, έχει ως αποτέλεσμα τα εγκλήματα αυτά να παραγράφονται. Έτσι, εισάγεται ρύθμιση στο άρθρο 16, σύμφωνα με την οποία αν ο παθών είναι ανήλικος, η παραγραφή των σχετικών εγκλημάτων αρχίζει από την ημέρα της ενηλικίωσής του<sup>9</sup>.

Επιπλέον, για να αποτραπεί το ενδεχόμενο της παραγραφής των εγκλημάτων αυτών όσο βρίσκονται σε επιδικία, επειδή είναι πιθανό να παρέλθει ικανός χρόνος από την τέλεσή τους μέχρι την ενηλικίωση του παθόντα και την έκδοση αμετάκλητης απόφασης, προβλέπεται ότι η αναστολή της παραγραφής, ειδικά για τα εγκλήματα του παρόντος νόμου, δεν έχει χρονικό περιορισμό, δηλαδή η εκδίκαση των πλημμελημάτων μπορεί να γίνει και μετά την παρέλευση οκτώ ετών από τον χρόνο τελέσεώς τους<sup>9</sup>.

Στο το άρθρο 19 γίνεται προσπάθεια να αποτραπεί η σύγκρουση καθηκόντων, την οποία συχνά αντιμετωπίζουν τα μέλη της οικογένειας, τα οποία εξετάζονται σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας (παρ. 1)<sup>9</sup>.

Επιπλέον, για την προστασία του εύθραστου ψυχικού κόσμου των ανηλίκων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και για να αποφεύγεται πρόσθετη ψυχική ταλαιπωρία από τη ψυχοφθόρο ποινική διαδικασία, προβλέπεται ότι οι ανήλικοι κατ' αρχήν δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο Δικαστήριο, αλλά διαβάζεται η κατάθεση που έχουν δώσει κατά την προδικασία, εκτός αν η παρουσία τους και η εξέτασή τους κρίνεται αναγκαία από το Δικαστήριο για την ασφαλή διερεύνηση της υπόθεσης<sup>9</sup>.

## **B.2 ΔΙΕΘΝΩΣ**

### **β.2.1 Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)**

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Ν.Δ. 53/1974), κατοχυρώνει τον σεβασμό της σωματικής ακεραιότητας, της τιμής και της αξιοπρέπειας του ατόμου μέσα από πλέγμα διατάξεων (άρθρα 3, 8, και 14 ΕΣΔΑ). Η σωματική τιμωρία συνιστά, και στο πλαίσιο της σύμβασης αυτής, προφανή παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας του παιδιού και έλλειψη σεβασμού στην ιδιωτική του ζωή<sup>6</sup>. Τα άρθρα αυτά δεν αναφέρονται συγκεκριμένα στα παιδιά, αλλά είναι η βάση για όσα ακολουθούν.

Ενδεικτικά, το άρθρο 3 προβλέπει ότι: *«ουδείς επιτρέπεται να υποβληθεί εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικές»*. το άρθρο 8 ότι: *«παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του»* και το άρθρο 14 ότι: *«Η χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλλον, φυλής, χρώματος, γλώσσης θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικὴν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως»<sup>6</sup>.*

### **β.2.2 Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού**

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1989 και τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990. Μέχρι σήμερα έχει κυρωθεί από 191 χώρες<sup>7</sup>.

Στην Ελλάδα κυρώθηκε στις 3 Δεκεμβρίου του 1992 με τον Ν.2101/92.Ν. 2101/92 (ΦΕΚ Α' 192) : Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού<sup>7</sup>.

Το άρθρο 19 αξιώνει από τα κράτη να πάρουν *«όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί»<sup>6</sup>.*

<sup>7</sup> Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Άρθρα 1 έως 41: Τα δικαιώματα.



Άλλα άρθρα της Σύμβασης που αναφέρονται στην προστασία του παιδιού από τη σωματική τιμωρία είναι:

το άρθρο 3, το οποίο προβλέπει ότι σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά «πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού»· το άρθρο 6, το οποίο απαιτεί από τα συμβαλλόμενα Κράτη να «εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού»· το άρθρο 28, για το δικαίωμα στην εκπαίδευση, που προβλέπει ότι τα συμβαλλόμενα Κράτη «παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια του παιδιού ως ανθρώπινου όντος, και σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση»· το άρθρο 37, το οποίο απαιτεί από τα Κράτη να επαγρυπνούν ώστε «κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση» και το άρθρο 40, που προβλέπει ότι τα κράτη αναγνωρίζουν σε «κάθε παιδί ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση του ποινικού νόμου το δικαίωμα σε μεταχείριση που να συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειάς του και της προσωπικής αξίας...»<sup>6</sup>.

### **β.2.3 Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης**

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης υπογράφηκε από τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, στις 3 Μαΐου 1996, στο Στρασβούργο. Από την 5<sup>η</sup> Νοεμβρίου 1990, είχε αποφασιστεί η αναθεώρηση του Χάρτη στην Υπουργική Σύνοδο της Ρώμης, όπου αναγνωρίστηκε από τους παρισταμένους ότι οι κοινωνικές εξελίξεις απαιτούσαν τον εκσυγχρονισμό του κειμένου αυτού. Είχε ήδη προστεθεί ένα πρωτόκολλο το 1988, αλλά οι ανάγκες το υπερέβαιναν και αυτό, πλέον. Αποτελεί συνέχεια προηγούμενων ανάλογων συμφωνιών, όπως η Συνθήκη για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών (Ρώμη, 4 Νοεμβρίου 1950) και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (Τορίνο, 18 Οκτωβρίου 1961), κείμενα που αναφέρονται και διασφαλίζουν την κοινή κληρονομιά των λαών, την οικονομική και κοινωνική τους πρόοδο και την πραγματοποίηση και διατήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και βασικών τους ελευθεριών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε το άρθρο 17 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, γιατί αναφέρει τα σχετικά με το αντικείμενο που πραγματευόμαστε: «Με σκοπό τη διασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος των παιδιών και των νέων να μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον το οποίο ενθαρρύνει την πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και των σωματικών και διανοητικών δυνατοτήτων τους, τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν, είτε

απευθείας είτε με τη συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, να εφαρμόσουν τα κατάλληλα και αναγκαία μέτρα έτσι ώστε: 1. α. να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά και οι νέοι, λαμβάνοντας υπ' όψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων τους, θα έχουν τη φροντίδα, την υποστήριξη, τη μόρφωση και την εκπαίδευση που χρειάζονται, ιδίως με την παροχή [πόρων] για την ίδρυση και συντήρηση ιδρυμάτων και υπηρεσιών, αρκετών και επαρκών για το σκοπό αυτό· β. να προστατεύσουν τα παιδιά και τους νέους από την παραμέληση, τη βία ή την εκμετάλλευση· γ. να παράσχουν προστασία και ειδική βοήθεια από το κράτος για παιδιά και νέους, προσωρινά ή επ' αόριστον, οι οποίοι έχουν στερηθεί την οικογενειακή υποστήριξη· 2. να παρέχει στα παιδιά και τους νέους δωρεάν βασική και μέση εκπαίδευση, όπως επίσης να ενθαρρύνει την τακτική παρακολούθηση του σχολείου<sup>6</sup>.

#### **β.2.4 Κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Θα πρέπει να τονιστεί ότι, τουλάχιστο μέχρι τις μέρες μας, τα επίσημα κείμενα που προκύπτουν από τις συνεδριάσεις των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν έχουν ισχύ νόμου άμεσα εφαρμόσιμου στο εσωτερικό των χωρών μελών. Εξαιρούνται οι οδηγίες που είναι δεσμευτικές για τα κράτη-μέλη, βάσει των οποίων υποχρεούνται να εφαρμόσουν νομοθετικά μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, αλλιώς ακολουθεί η επιβολή μεγάλου χρηματικού προστίμου που αυξάνεται με το χρόνο. Στο αντικείμενο της ενδοοικογενειακής βίας, τόσο αυστηρή διατύπωση δεν έχει υπάρξει, έχουν όμως εκδοθεί κείμενα που οδήγησαν εν τέλει τα κράτη-μέλη στο να λάβουν νομικά μέτρα, μέσα από τις δικές τους νομικές υπηρεσίες και τα κοινοβούλια τους. Ορισμένα πολύ χαρακτηριστικά από αυτά, αναφέρονται πιο κάτω.

##### **β.2.4.α Προσδοκώμενες νομοθετικές ρυθμίσεις**

Ένα πρώτο ουσιαστικό κείμενο, αποτέλεσε η Συνθήκη του Άμστερνταμ τον Οκτώβριο του 1997, η οποία εισήγαγε μια νέα ρήτρα κατά των διακρίσεων, το άρθρο 13. Αυτό καλύπτει και τις διακρίσεις λόγω ηλικίας, διευκρινίζοντας ότι τα παιδιά θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στις διατάξεις της Συνθήκης. Αν και η πρόοδος αυτή είναι περιορισμένη, αποτελεί εντούτοις σημαντική υπογράμμιση της αναγνώρισης ότι τα παιδιά είναι και αυτά πολίτες της Ευρώπης και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, να τους παρέχεται η δυνατότητα να αναπτύξουν το δυναμικό τους και να προστατεύονται από τη βία.

Η απόδοση ορισμένων δυνατοτήτων και ιδιαίτερα της δυνατότητας λόγου στα παιδιά, ώστε να ξέρουν πώς και πού να ζητήσουν βοήθεια, συμβάλλει στην πρόληψη. Το κείμενο

αναφέρεται και σε πρωτοβουλίες που μπορούν να αναλάβουν οι τοπικοί πολιτικοί για την απόδοση ορισμένων δυνατοτήτων στα παιδιά, ενθαρρύνοντας τη συμβολή τους στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη τοπικών υπηρεσιών και ανταποκρινόμενοι στις ανησυχίες των παιδιών για συγκεκριμένα προβλήματα ή θέματα. Τα παιδιά και οι έφηβοι πρέπει να έχουν επίγνωση των δικαιωμάτων τους, πρόσβαση σε τρόπους διαμαρτυρίας και ανεξάρτητη υπεράσπιση. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές π.χ. μπορούν να υποστηρίζουν τα δικαιώματα των παιδιών και των εφήβων με διάφορους τρόπους, ανάλογα με το πως σε κάθε κράτος μέλος έχει οργανωθεί και προγραμματισθεί η παροχή βοήθειας και υποστήριξης προς αυτά. Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές μπορούν να υποστηρίζουν τα παιδιά και τους εφήβους διορίζοντας έναν ανεξάρτητο Επίτροπο ή Διαμεσολαβητή των Παιδιών.

Αναφέρεται επίσης ότι η ΕΕ θα ενθαρρύνει τις τοπικές αρχές να προαγάγουν τα δικαιώματα των παιδιών και εφήβων με τους κατάλληλους τρόπους, ένας εκ των οποίων είναι η θέσπιση τοπικών Διαμεσολαβητών των Παιδιών που θα ανταλλάσσουν μεταξύ τους γνώσεις και πρακτικές για θέματα που αφορούν και επηρεάζουν τα παιδιά και τους εφήβους σε όλη την Ευρώπη.

Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές στην Ευρώπη, λόγω της εγγύτητάς τους στις τοπικές κοινότητες και του αντιπροσωπευτικού τους χαρακτήρα, βρίσκονται σε ιδιαίτερα κατάλληλη θέση για να αναλάβουν θετική δράση υπέρ των παιδιών για την υποστήριξη των βασικών αρχών της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τη διασφάλιση της προστασίας των παιδιών από την κακοποίηση και την εγκατάλειψη.

Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές παρέχουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών για τα παιδιά και τους εφήβους, όπως π.χ. κοινωνική πρόνοια, εκπαίδευση και ψυχαγωγία, και πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά και οι έφηβοι που χρησιμοποιούν αυτές τις υπηρεσίες είναι ασφαλή. Επιπροσθέτως, έχουν την αρμοδιότητα να διασφαλίσουν ότι οποιαδήποτε παιδιά ή έφηβοι εντός της δικαιοδοσίας τους υφίστανται κακοποίηση ή εγκατάλειψη εισακούνται και βοηθούνται με φροντίδα και ευαισθησία.

Υπήρχε από τότε ακόμη η πρόνοια για να ενισχυθεί η τοπική και περιφερειακή συνεργασία σε όλη την Ε.Ε. για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των παιδιών. Στη Είχε επισημανθεί η συμμετοχή των υποψηφίων προς ένταξη χωρών, ιδιαίτερα, των Συνδεδεμένων Χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Ούτως ή άλλως, η Ε.Ε. θα πρέπει να υποστηρίξει τη συνεργασία μεταξύ των τοπικών και περιφερειακών αρχών σε όλη την Ε.Ε. και στις υποψήφιες χώρες, συνεργαζόμενη με Μη

Κυβερνητικές Οργανώσεις για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των παιδιών μέσω ανταλλαγής πληροφοριών, καθώς και με την ανάληψη εκστρατειών ενημέρωσης του κοινού, ιδίως στο πλαίσιο του τότε προτεινόμενου προγράμματος Daphne, το οποίο τέθηκε αργότερα σε εφαρμογή και είχε μακροχρόνια συνέχεια, ως τώρα .

Με βάση τη διαπίστωση ότι υπάρχει σημαντικός αριθμός παιδιών που πέφτουν θύματα οικονομικής ή και σεξουαλικής παράλληλα εκμετάλλευσης από ενήλικους, υφίστανται καθολική κακομεταχείριση και διαβιών σε πλήρη εξαθλίωση, η Επιτροπή Των Περιφερειών ήθελε να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα τόσο στα πλαίσια του προγράμματος Daphne, όσο και στη νομοθετική ρύθμιση αυτών των θεμάτων. Οι τοπικές και περιφερειακές πρέπει να υποστηριχθούν ώστε να αναλάβουν την πρωτοβουλία για θέσπιση μηχανισμών εντοπισμού, παρακολούθησης και υποστήριξης των παιδιών που παραμένουν αποκλεισμένα από τις δομές εκπαίδευσης και κοινωνικής πρόνοιας, γιατί αυτές είναι ταυτόχρονα ενδείξεις και συνέπειες κακοποίησης εντός της οικογένειας.

Δεν υπάρχουν πληροφορίες για την έκταση της κακοποίησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να συνεχίζεται πάντα η συλλογή και η παρακολούθησή τους. Κάθε χώρα έχει διαφορετικό τρόπο ταξινόμησης και καταγραφής των πληροφοριών για την κακοποίηση των παιδιών. Η Eurostat (η Στατιστική υπηρεσία της Ε.Ε.), σε συνεργασία με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, πρέπει να υποστηρίξει την διεργασία αυτή.

Η κακοποίηση των παιδιών μπορεί να οδηγήσει στη φυγή των παιδιών από τους κηδεμόνες τους. Για να διασφαλισθεί ότι αυτά τα παιδιά δεν λησμονούνται και για να βοηθηθούν οι αρμόδιες αρχές των διάφορων χωρών στην ανεύρεσή τους, θα πρέπει να θεσπισθεί ένα Ευρωπαϊκό Μητρώο Εξαφανισθέντων Παιδιών. Μια άλλη χρήσιμη ενέργεια θα ήταν να εξελιχθεί η ασφαλής χρήση του Ίντερνετ από τις αστυνομικές δυνάμεις σε όλη την Ευρώπη, για τη διάθεση φωτογραφιών και άλλων στοιχείων των ευάλωτων εξαφανισμένων παιδιών.

Υπάρχει επίσης η επισημανση ότι το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των παιδιών στην Ευρώπη πρέπει να επανεξετασθεί και, αφού ληφθούν υπόψη οι υφιστάμενες διεθνείς συμφωνίες καθώς και οι αρμοδιότητες και δυνατότητες των τοπικών αρχών, να διατυπωθεί συντονισμένη κοινοτική στρατηγική για την προστασία της ευημερίας και των δικαιωμάτων των παιδιών και την πρόληψη της κακοποίησης<sup>15</sup>. Αυτή είναι μία από τις πολλές κατευθύνσεις που έχουν δουεί σε παρόμοια κείμενα, οι οποίες οδήγησαν εν τέλει

<sup>15</sup> Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. C 110 της 09/05/2006 σ. 0089 – 0094.  
www.Europa.eu



στη σύνταξη των νόμων, σε κάθε κράτος μέλος, που καλύπτουν το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας.

#### **β.2.4.β Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών...**

Η Ε.Ε. ενθαρρύνει τη μεγαλύτερη κινητικότητα των πολιτών στην Ευρώπη, αλλά ελάχιστες προσπάθειες είχαν καταβληθεί για τον συντονισμό των εφαρμοζόμενων πρακτικών, την προαγωγή της ευημερίας και των δικαιωμάτων των παιδιών και την αναζήτηση τρόπων για την καλύτερη προστασία τους από την κακοποίηση.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν πάνω από 120 εκατομμύρια παιδιά και έφηβοι, οι οποίοι δικαιούνται μια παιδική ηλικία χωρίς βία και εγκατάλειψη. Η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς, η αυξανόμενη ελευθερία κυκλοφορίας πέραν των εθνικών συνόρων και η δημιουργία μιας κοινής ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με δικαίωμα διαμονής και εργασίας σε οποιοδήποτε κράτος μέλος τονίζουν την επείγουσα ανάγκη να χαραχθεί μια ευρεία στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πρόληψη της κακομεταχείρισης και της εγκατάλειψης των παιδιών.

Κακοποίηση παιδιών απαντάται σε όλα τα πλαίσια: στην οικογένεια, σε ημερήσια ιδρύματα και σε οικοτροφεία, και σε περιβάλλοντα ψυχαγωγίας. Οι δράστες της κακοποίησης μπορεί να είναι ενήλικοι ή νέοι, μπορεί να είναι υπεύθυνοι παροχής φροντίδας σε οικογένειες ή να εργάζονται σε θέση που τους φέρνει σε επαφή με παιδιά.

Κακοποίηση παιδιών σημειώνεται σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη. Ιδιαίτερα πρέπει να ληφθεί υπόψη η κακομεταχείριση των παιδιών που αφορά την πρώιμη είσοδό τους στην εργασία, την εξώθησή τους στην επαιτεία ή την πορνεία και την εκμετάλλευσή τους από την οικογένεια ή από τρίτους. Το φαινόμενο αυτό σχετίζεται με την ύπαρξη σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες οικονομικών προσφύγων, μειονοτήτων και γενικά ομάδων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό και φτώχεια. Οι συνθήκες αυτές δημιουργούν εκμετάλλευση των παιδιών, από τη βρεφική ακόμη ηλικία, εκθέτουν παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας σε πολλαπλούς κινδύνους, τους στερούν στοιχειώδη δικαιώματα ομαλής ανάπτυξης και προετοιμάζουν την περιθωριοποίησή τους ως ενηλίκων.

Η κακοποίηση των παιδιών δεν είναι μια απόλυτη έννοια. Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι, εκτός από ορισμένες σεξουαλικές κακοποιήσεις, η κακομεταχείριση σπανίως είναι ένα γεγονός, ένα και μοναδικό περιστατικό που απαιτεί δράση για την προστασία του παιδιού. Οι διάφοροι τύποι κακοποίησης αλληλεπικαλύπτονται, έτσι ώστε ένα παιδί που έχει

κακοποιηθεί σωματικά είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα έχει υποφέρει και συναισθηματικά, ενώ η σεξουαλική κακοποίηση ενδέχεται να περιλαμβάνει και φυσική βία ή απειλή τιμωρίας.

Οι περισσότερες συμπεριφορές πρέπει να εξετασθούν στο πλαίσιό τους πριν χαρακτηρισθούν ως εστίες κακομεταχείρισης. Ωστόσο, οι αποφάσεις σχετικά με το κατώφλι της παρέμβασης λαμβάνονται χωρίς διαβούλευση με τα παιδιά και χωρίς επαφή μαζί τους κατά τη διαδικασία λήψης της απόφασης. Η μακροχρόνια βία στην οικογένεια, για παράδειγμα, όπου τα παιδιά βλέπουν τακτικά τη μητέρα τους να ξυλοκοπείται, μπορεί να επηρεάσει τα παιδιά όσο εάν είχαν ξυλοκοπηθεί συχνά και σοβαρά τα ίδια, αλλά σπανίως νοείται ως κακοποίησή τους.

Επιπροσθέτως, η κακοποίηση είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που κάνουν τους νέους να φύγουν από το σπίτι και να εκτεθούν σε πιθανούς κινδύνους. Ο εκφοβισμός, η κακομεταχείριση και η κακοποίηση παιδιών που ανατρέφονται μακριά από το σπίτι τους αποτελούν επίσης αιτία φυγής.

Γι' αυτό, η επιτροπή των περιφερειών, στις 2 Ιουνίου 1999, γνωμοδότησε με θέμα την «Τοπική και περιφερειακή συνεργασία για την προστασία των παιδιών και των εφήβων από την κακοποίηση και την εγκατάλειψη στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Η «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος κοινοτικής δράσης (Πρόγραμμα «Δάφνη») (2000-2004) σχετικά με μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη της βίας εις βάρος των παιδιών, εφήβων και γυναικών» αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς την πρόληψη της βίας και της κακοποίησης.

Η πρωτοβουλία έχει ήδη συμβάλει στην ανάπτυξη της πρακτικής και της ανταλλαγής πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με την προστασία της ευημερίας και των δικαιωμάτων των παιδιών, καλύπτοντας ένα μέρος της πολύμορφης συνεργασίας που πρέπει να έχουν οι τοπικές αρχές μεταξύ τους, για να ερευνούν υποθέσεις γενικότερα κακοποίησης παιδιών, και στα πλαίσιά τους, υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας. Στο πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας, η Επιτροπή των Περιφερειών έχει συνεργασθεί με Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς για την ανάπτυξη της περιφερειακής συνεργασίας σχετικά με την προστασία των παιδιών από την κακοποίηση.

Το πρόγραμμα είχε αρχικά περιορισμένο προϋπολογισμό (25 εκατομμύρια ECU –η νομισματική μονάδα πριν από το ευρώ- για την περίοδο 2000-2004 στην αρχική πρόταση, 20 εκατ. ECU για την περίοδο 2000-2003), αλλά αργότερα δόθηκε μεγαλύτερη βαρύτητα στην ανάπτυξή του.

Η Ε.Τ.Π. έχει ήδη αναγνωρίσει στη γνωμοδότησή της για το πρόγραμμα «Δάφνη», ότι η βία εναντίον των παιδιών και των εφήβων είναι ένα πραγματικό κοινωνικό πρόβλημα σε όλη την Ευρώπη, διαδεδομένο σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, ανεξάρτητα από την κοινωνικο-οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη. Περισσότερα για το πρόγραμμα, αναφέρονται και σε αντίστοιχη ενότητα του επόμενου κεφαλαίου, που αφορά στην ενδοοικογενειακή βία με θύματα τις γυναίκες.

Τα παιδιά είναι ευάλωτα, επειδή εξαρτώνται. Αυτή τους η εξάρτηση τα εκθέτει σε πληθώρα κινδύνων. Όμως, τα παιδιά έχουν ελάχιστη δυνατότητα να εκφράσουν πώς αντιλαμβάνονται, αντιμετωπίζουν και λειτουργούν σε καθημερινή βάση - και χωρίς τη συμπαράσταση ενηλίκων - σε σχέση με αυτές τις εμπειρίες.

Για τους σκοπούς του προγράμματος, η έννοια «παιδιά» καλύπτει τις ηλικίες από 0 έως 18 ετών, σύμφωνα με τις διεθνείς πράξεις σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού.

Εντούτοις, τα σχέδια με δράσεις που προορίζονται για ειδικότερες ομάδες αποδεκτών, π.χ. για "εφήβους" (13 έως 19 ετών) ή για άτομα 12 έως 25 ετών, θεωρούνται ότι στοχεύουν την κατηγορία των "νέων"<sup>16</sup>.

#### **β.2.4.γ Δράσεις σε εθνικό επίπεδο για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας**

Στις 4 και 5 Απριλίου 2006, διοργανώθηκε στο Μονακό διάσκεψη με την οποία ξεκίνησε το τριετές πρόγραμμα (2006-2008) του Συμβουλίου της Ευρώπης: "Building a Europe for and with Children" (Οικοδόμηση μιας Ευρώπης για τα παιδιά, με τα παιδιά). Παράλληλα με την εκστρατεία ευαισθητοποίησης υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών, το πρόγραμμα εστιάζεται και στο ζήτημα της προστασίας των παιδιών από τη βία. Προκειμένου να δοθεί ακόμη περισσότερη έμφαση σε αυτό το σημαντικό σχέδιο, και ιδίως στα μέσα ενημέρωσης, θα συμμετέχουν το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή των Περιφερειών και η UNICEF.

Μολονότι την κύρια ευθύνη για την καταπολέμηση της βίας στο οικογενειακό περιβάλλον φέρουν τα κράτη μέλη, είναι αναγκαίο να χαραχθεί πανευρωπαϊκή στρατηγική, λόγω της σπουδαιότητας των δικαιωμάτων των παιδιών και επειδή τα μέτρα που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο διαφέρουν από κράτος σε κράτος.

---

<sup>16</sup> Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. L 173 της 03/07/2007 σ. 0019 - 0026.  
www.Europa.eu



Η πανευρωπαϊκή αυτή στρατηγική πρέπει να βασίζεται στην εκπόνηση μιας πρώτης πανευρωπαϊκής μελέτης σχετικά με τη συχνότητα και τις επιπτώσεις των φαινομένων ενδοοικογενειακής βίας στην ανατροφή, καθώς και σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες και τις δράσεις που αναλαμβάνονται για την προστασία και υποστήριξη των παιδιών που πλήττονται έμμεσα από την ενδοοικογενειακή βία.

Η ενδοοικογενειακή βία σε βάρος των παιδιών μπορεί να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά μόνο στο κατάλληλο εθνικό επίπεδο. Συνεπώς, κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να συμπεριλάβει ρητώς το θέμα "Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας" στην εκπόνηση και εφαρμογή του εκάστοτε εθνικού σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της ενδο-οικογενειακής βίας. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη τα ακόλουθα:

- Έρευνες σχετικά με την συχνότητα και τον αντίκτυπο φαινομένων ενδοοικογενειακής βίας στην ανατροφή.
- Έρευνες σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες και τις δράσεις που αναλαμβάνονται για την προστασία και την υποστήριξη των παιδιών που πλήττονται έμμεσα από την ενδοοικογενειακή βία.
- Διασφάλιση της συνειδητοποίησης ότι τα παιδιά που πλήττονται έμμεσα από την ενδοοικογενειακή βία συνιστούν αυθύπαρκτη ομάδα, για την οποία πρέπει να αναπτυχθούν ειδικές δράσεις υποστήριξης.
- Δικτύωση και συνεργασία όλων των μέτρων σε όλα τα πεδία δράσης, ειδικά μεταξύ των κέντρων υποδοχής κακοποιημένων γυναικών και των οργανισμών παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες από τη μια πλευρά και των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας νέων, των οικογενειακών δικαστηρίων, των κέντρων προστασίας των παιδιών και των οργανισμών παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε οικογένειες από την άλλη.
- Συνυπολογισμός της δυναμικής της ενδοοικογενειακής βίας στις ρυθμίσεις σχετικά με τα δικαιώματα επιμέλειας και επικοινωνίας με τα τέκνα.
- Συνεκτίμηση της ιδιαίτερης κατάστασης των παιδιών κακοποιημένων μεταναστριών.
- Εξασφάλιση της εκπαίδευσης και κατάρτισης όλων των αρμόδιων επαγγελματικών ομάδων και ανάπτυξη όλων των πεδίων δράσης — όπως λόγου χάρη παιδική μέριμνα και πρόνοια για τους νέους, υπηρεσίες παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης και κέντρα υποδοχής ατόμων που έχουν υποστεί βία, υπηρεσίες παρέμβασης, σχολεία, νηπιαγωγεία και ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις, δημόσια υγεία, αστυνομία και δικαστικές αρχές — μέλημα των οποίων αποτελεί η αναγνώριση του ειδικού κινδύνου που διατρέχουν τα

παιδιά στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας και η παροχή αποτελεσματικής βοήθειας στα ενδιαφερόμενα άτομα.

- Ανάπτυξη και εφαρμογή ειδικών προληπτικών δράσεων για το θέμα "Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας".

- Διεξαγωγή κοινωνικών εκστρατειών με στόχο τους ενδεχόμενους άμεσους μάρτυρες κρουσμάτων βίας κατά των παιδιών (γείτονες, φίλους των γονέων ή συγγενείς), προκειμένου να καταπολεμηθεί η αδιαφορία των προσώπων αυτών έναντι της βίας κατά των παιδιών.

- Ορισμός προσώπων για την ακρόαση των παιδιών και υποστήριξη από κρατικά και μη ιδρύματα, υπό την έννοια των υφιστάμενων σε πολλές χώρες διαμεσολαβητών για παιδιά.

- Τα μέτρα και σχέδια που περιλαμβάνουν τα εθνικά σχέδια δράσης πρέπει να διαδοθούν ευρύτατα στην κοινή γνώμη μέσω ενημερωτικών εκστρατειών.

Στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ υπάρχουν μεμονωμένες μόνον μελέτες σχετικά με την κατάσταση των παιδιών που μεγαλώνουν στο πλαίσιο ενδοοικογενειακής βίας. Επίσης, ελάχιστες είναι οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί όσον αφορά τις δυνατότητες και τους φραγμούς πρόσβασης σε βοήθεια και υποστήριξη. Είναι λοιπόν απαραίτητο να πραγματοποιηθούν σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ μελέτες και ερευνητικά σχέδια σχετικά με το ζήτημα των παιδιών στο πλαίσιο ενδοοικογενειακής βίας.

Ενώ η προστασία και η υποστήριξη γυναικών, οι οποίες γίνονται θύματα ενδοοικογενειακής βίας, έχουν βελτιωθεί σαφώς κατά τα τελευταία χρόνια, δεν υπάρχουν ακόμη αντίστοιχες δράσεις υποστήριξης για τα παιδιά αυτών των γυναικών. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική υποστήριξη αυτών των παιδιών, είναι σημαντικό να διακρίνονται οι εμπειρίες που έχουν τα παιδιά ως μάρτυρες και θύματα ενδοοικογενειακής βίας από τις εμπειρίες λόγω κακοποίησης και κακομεταχείρισής τους από τους γονείς. Μολονότι συχνά υπάρχουν επικαλύψεις, τα παιδιά που πλήττονται έμμεσα από την ενδοοικογενειακή βία θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως "αυτόνομα" θύματα, για τα οποία πρέπει να αναπτυχθούν ειδικές δράσεις υποστήριξης.

Στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, ούτε ο κακοποιητής άνδρας αλλά ούτε η κακοποιημένη γυναίκα είναι σε θέση να αξιολογήσουν ορθά την κατάσταση των παιδιών. Για το λόγο αυτό, τα παιδιά χρειάζονται ξεχωριστή παροχή συμβουλών και την παροχή υποστήριξης από κρατικά και μη ιδρύματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ρυθμίσεις που εφαρμόζονται στη Σουηδία: Στη Σουηδία, τα παιδιά και οι νέοι έως 18 ετών απευθύνονται στον δικό τους διαμεσολαβητή ("Barnombudsmannen"), ο οποίος, μεταξύ

άλλων, διατηρεί τακτικές επαφές μαζί τους, και ενημερώνεται σχετικά με τις απόψεις και τις θέσεις τους.

Πολύ συχνά, οι γείτονες, οι γνωστοί των γονέων ή οι συγγενείς είναι μάρτυρες των κρουσμάτων βίας κατά των παιδιών. Εάν τα πρόσωπα αυτά επεδείκνυαν ενεργό στάση, πολλές τραγωδίες θα μπορούσαν να αποτραπούν. Ωστόσο, στην πράξη, πολύ σπάνια προσπαθούν να προσφέρουν βοήθεια στο παιδί που κακοποιείται. Για να καταπολεμηθεί η αδιαφορία αυτή, πρέπει να υπάρξει μια συνεπής προσέγγιση και να διεξαχθούν κατάλληλες ενημερωτικές εκστρατείες, οι οποίες να απελευθερώνουν, επίσης, τα θετικά συναισθήματα των ενδεχόμενων μαρτύρων κρουσμάτων βίας.

Η προστασία των γυναικών αλλά και των παιδιών τους από την ενδο-οικογενειακή βία φαίνεται να αποτελούν αλληλένδετα θέματα. Εντούτοις υπάρχουν σημαντικές συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ της προστασίας και υποστήριξης των γυναικών και της προστασίας και υποστήριξης των παιδιών.

Τα κέντρα υποδοχής κακοποιημένων γυναικών και οι οργανισμοί παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες, από τη μια πλευρά, και οι οργανισμοί προστασίας των παιδιών και οι υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας των νέων, από την άλλη, συχνά αναπτύσσουν μια σχέση δυσπιστίας και διατηρούν αποστάσεις μεταξύ τους.

Ωστόσο, τα εμπειρικά αποτελέσματα καταδεικνύουν σαφώς την αναγκαιότητα συνεργασίας: εάν αγνοηθούν οι απειλές και η κακοποίηση των μητέρων, οι ρυθμίσεις σχετικά με τα δικαιώματα επιμέλειας και επικοινωνίας με τα τέκνα μπορεί να εξαναγκάσουν τις γυναίκες, ακόμη και μετά το χωρισμό από τους βίαιους συντρόφους τους, να έρχονται συχνά σε επαφή μαζί τους, γεγονός που θέτει σε κίνδυνο τις γυναίκες και τα παιδιά και μπορεί να οδηγήσει σε τραυματισμό τους.

Στόχο των μελλοντικών στρατηγικών και κανονιστικών ρυθμίσεων πρέπει να αποτελεί η καλή συνεργασία μεταξύ των κέντρων υποδοχής κακοποιημένων γυναικών και των οργανισμών παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες, από τη μια πλευρά, και των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας νέων, των οικογενειακών δικαστηρίων, των κέντρων προστασίας των παιδιών και των οργανισμών παροχής συμβουλευτικής στήριξης σε οικογένειες, από την άλλη.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ρυθμίσεις των κρατών μελών της ΕΕ όσον αφορά το δίκαιο ανηλίκων προσανατολίζονται στο πρότυπο της από κοινού και σε συνεργασία ανατροφής και στην κοινή γονική ευθύνη της μητέρας και του πατέρα για το παιδί, ακόμη

και μετά το χωρισμό τους, καθώς και στην απορρέουσα προοπτική του παιδιού να έχει ανεξάρτητο δικαίωμα επικοινωνίας και με τους δύο γονείς.

Σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, όπου ένας βίαιος γονέας έχει καταπατήσει, στην πλειονότητα των περιπτώσεων για μεγάλο χρονικό διάστημα, επανειλημμένα τα δικαιώματα και τα όρια της συντροφού και του παιδιού του, οι οποίοι έχουν υποστεί σωματικούς και ψυχικούς τραυματισμούς εξαιτίας του, απουσιάζουν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για το δίκαιο ανηλίκων που βασίζεται στους ανωτέρω προσανατολισμούς. Αυτές οι προϋποθέσεις είναι η ύπαρξη μιας υπεύθυνης συντροφικής σχέσης που θεμελιώνεται στο σεβασμό και η ικανότητα που συνδέεται με αυτήν να γίνεται διάκριση των συγκρούσεων σε επίπεδο ζευγαριού από το γονεϊκό ρόλο.

Ως εκ τούτου, σε δικαστικές υποθέσεις σχετικά με το δίκαιο ανηλίκων πρέπει να συνυπολογίζονται περισσότερο απ' ό τι μέχρι σήμερα οι τυπικοί κίνδυνοι που συνδέονται με την ενδοοικογενειακή βία, ειδικότερα η υψηλή πιθανότητα ότι ο κίνδυνος άσκησης βίας δεν παύει να υφίσταται μετά το χωρισμό. Η προστασία και η ασφάλεια γυναικών και παιδιών πρέπει να συνιστούν καθοριστικές πτυχές σε οποιαδήποτε δικαστική απόφαση.

Στην στάθμιση μεταξύ των έννομων αγαθών προστασία και υποστήριξη των γυναικών, προστασία και ευημερία των παιδιών και δικαιώματα των αντρών, πρέπει να δίνεται πάντοτε προτεραιότητα στην προστασία από τη βία έναντι του δικαιώματος επικοινωνίας.

Σημαντικό μέρος των περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας αφορά γυναίκες και παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο, που, εξαιτίας της απομάκρυνσης από την οικογένεια και το σύνηθες κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο δεν επιτρέπει την άσκηση βίας, καθώς και του αβέβαιου καθεστώτος διαμονής, των περιορισμένων γλωσσικών γνώσεων και των δυσχερών βιοτικών συνθηκών στο κοινωνικό περιβάλλον τους, είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στη βία.

Απαιτείται βελτίωση της εκπαίδευσης και κατάρτισης όλων των επαγγελματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενδοοικογενειακής βίας

Για το συνυπολογισμό των συμφερόντων των παιδιών απαιτείται υψηλός επαγγελματισμός από όλες τις επαγγελματικές ομάδες και τα πεδία δράσης — όπως π.χ. παιδική μέριμνα και πρόνοια για τους νέους, υπηρεσίες παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης και κέντρα υποδοχής ατόμων που έχουν υποστεί βία, υπηρεσίες παρέμβασης, σχολεία, νηπιαγωγεία και ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις, δημόσια υγεία, αστυνομία και δικαστικές αρχές.



Όλα τα σχέδια και μέτρα που είναι κατάλληλα για την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος γυναικών, μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της κατάστασης των παιδιών στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας<sup>17</sup>.

#### **β.2.4.δ Ψήφισμα σχετικά με τα μέτρα προστασίας των ανηλίκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με αυτό το ψήφισμα, βρίσκεται πιο κοντά από οποιοδήποτε άλλο κείμενο, στο περιεχόμενο ενός νόμου για την ενδοοικογενειακή βία και μοιάζει να δίνει ξεκάθαρες κατευθύνσεις για τη σύνταξή του. Παρατίθενται εδώ τα πιο χαρακτηριστικά σημεία:

Η Επιτροπή θεωρεί απαραίτητο να υιοθετήσει το ταχύτερο το Συμβούλιο κοινές δράσεις, με στόχο:

- την πρόληψη και την καταπολέμηση της αλαγωγής και του εμπορίου παιδιών
- την εφαρμογή προγράμματος ανάπτυξης πρωτοβουλιών απευθυνόμενο στα άτομα που έχουν την ευθύνη για την πάταξη της αλαγωγής και του εμπορίου παιδιών, και το οποίο θα προβλέπει επιμόρφωση και ανταλλαγές

- την επέκταση της εντολής της σημερινής Μονάδας Ναρκωτικών της Ευροπόλ (UDE), ούτως ώστε να περιληφθεί στις αρμοδιότητές της και το εμπόριο ανθρωπίνων όντων

Υπογραμμίζει ότι, προς το συμφέρον των παιδιών, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναγνωρίζονται ρητά τα δικαιώματά τους στη ζωή, την οικογένεια, την παιδεία και την κοινωνική προστασία. Τα κράτη μέλη πρέπει να υποστηρίξουν την εισαγωγή συμπληρωματικού πρωτοκόλλου στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το οποίο θα ικανοποιεί τις ειδικές ανάγκες του παιδιού.

Υπογραμμίζεται ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ισόρροπη απεικόνιση του ρόλου των γυναικών και των ανδρών στην κοινωνία.

Το Συμβούλιο και η Επιτροπή πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στην καταπολέμηση του σεξουαλικού τουρισμού εις βάρος παιδιών, της παιδικής πορνογραφίας και της χρησιμοποίησης δικτύων για σκοπούς παιδεραστίας.

Τα κράτη μέλη καλούνται να θεσπίσουν νομοθετικές διατάξεις, σύμφωνα με τις οποίες υπήκοοί τους, οι οποίοι έχουν διαπράξει στην αλλοδαπή σεξουαλικά αδικήματα εις βάρος παιδιών, να μπορούν να διώκονται ενώπιον των δικαστηρίων της χώρας τους.



Καταδικάζεται το παιδικό πορνογραφικό υλικό είτε αυτό έχει δημιουργηθεί με την αποθανάτιση πραγματικών σκηνών είτε με τεχνικά μέσα. Τα κράτη μέλη να περιλάβουν στη νομοθεσία τους διατάξεις που θα καθιστούν αδίκημα την παραγωγή και την κατοχή πορνογραφικού υλικού στο οποίο έχουν χρησιμοποιηθεί παιδιά.

Προτείνεται ο θεσμός του διαμεσολαβητή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα δικαιώματα του παιδιού, ο οποίος θα μεριμνά για το σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού σε όλους τους τομείς της πολιτικής, και θα διαθέτει τα μέσα που απαιτούνται για την εκπλήρωση της αποστολής του

Το Συμβούλιο πρέπει να εγκρίνει προτάσεις με στόχο την πρόληψη και την πάταξη της μετάδοσης μηνυμάτων παιδοφιλικού περιεχομένου μέσω του Internet.

Προτείνεται ακόμη η δημιουργία ευρωπαϊκού κέντρου για τα εξαφανισθέντα παιδιά, στο πρότυπο του αντιστοιχού κέντρου που ήδη λειτουργεί με μεγάλη επιτυχία στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ένα τέτοιο κέντρο θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να συντονίζει τις δραστηριότητες των κέντρων και ενώσεων που λειτουργούν σήμερα ή ευρίσκονται υπό ίδρυση στα κράτη μέλη.

Τα κράτη μέλη να βελτιώσουν τις δυνατότητες αναφοράς περιπτώσεων παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού, ακόμη και όταν δεν έχει προηγηθεί επίσημη καταγγελία ενώπιον οργανώσεων προστασίας των νέων. Μπορούν να βελτιώσουν τις δυνατότητες στην ποινική τους δικονομία κατά τέτοιο τρόπο, ώστε τα παιδιά που έχουν πέσει θύματα ή είναι μάρτυρες βιαιοπραγιών να μην πρέπει να ζήσουν και πάλι με τις τραυματικές αυτές εμπειρίες, αλλά κατά την ανάκριση να τους παρέχεται κατάλληλη ψυχολογική υποστήριξη, για παράδειγμα με τη χρήση βίντεο ή άλλων νέων τεχνολογιών. Η επιμέλεια των παιδιών μπορεί να ασκείται από ειδικά καταρτισμένο προσωπικό.

Τα κράτη μέλη ας λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να απαγορεύεται σε άτομα που έχουν καταδικαστεί για πράξεις παιδεραστίας να ασκούν δραστηριότητες σε επαφή με ανηλίκους.

Πρέπει να προωθηθεί κατά τον καλύτερο τρόπο η περαιτέρω κατάρτιση και επιμόρφωση των γονέων και των επαγγελματιών παιδαγωγών, σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού και το δικό τους ρόλο, καθώς και η ανάπτυξη πολιτικής πληροφόρησης, η οποία θα έχει ως στόχο να δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους

Τα κράτη μέλη που δεν το έχουν ήδη πράξει, να προωθήσουν και να στηρίξουν οικονομικά τη δημιουργία μιας δωρεάν τηλεφωνικής γραμμής (όπως, λ.χ., «το μπλε

τηλέφωνο» στην Ιταλία), ώστε όλα τα παιδιά της Ε.Ε. και των άλλων διεθνών οργανισμών να μπορούν να έχουν άμεση πρόσβαση σε βοήθεια και πληροφόρηση.

Τέλος, τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργαστούν στενότερα όσον αφορά τη νομοθεσία και τη δράση των δημόσιων αρχών σε θέματα αδικημάτων κατά ανηλίκων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2<sup>ο</sup>: ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

### **A. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ**

#### **A.1 Προβλήματα διαφορετικών κοινωνικών ομάδων γυναικών**

Η βία κατά των γυναικών περιλαμβάνει τις εξής μορφές: κακοποίηση μέσα και έξω από το σπίτι, σεξουαλική παρενόχληση, βιασμό και ασέλγεια<sup>5</sup>.

Επιστημονική έρευνα δεν έχει διεξαχθεί σε όλη την Ελλάδα με ένα συστηματικό τρόπο, για κανένα τομέα και για καμιά μορφή βίας κατά των γυναικών. Εκτός από κάποιες μεμονωμένες έρευνες, η έλλειψη ή και η ακαταλληλότητα των στοιχείων από φορείς στους οποίους απευθύνονται γυναίκες που έχουν υποστεί βία μέσα και έξω από την οικογένεια, δημιουργούν αξεπέραστες δυσκολίες στην απεικόνιση της έκτασης, της φύσης, της σοβαρότητας και των συνεπειών του φαινομένου στη χώρα. Όσο λίγα και αν είναι τα ερευνητικά δεδομένα πάνω στο φαινόμενο των διαφόρων μορφών βίας κατά των γυναικών, η έκταση, η σοβαρότητα και οι συνέπειες του φαινομένου είναι πολύ μεγαλύτερες και πολύ οξύτερες από ό,τι δείχνουν τα όποια στοιχεία υπάρχουν<sup>5</sup>.

Αν και η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα φαινόμενο που αφορά χωρίς εξαιρέσεις όλες τις χώρες, τους πολιτισμούς και τις κοινωνικές τάξεις, κυρίως στις κοινωνίες και τους πολιτισμούς στους οποίους παραδοσιακά δεν αποδέχονται την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι ρόλοι των φύλων ακολουθούν αυστηρά τα στερεότυπα και υφίστανται πολιτισμικοί κανόνες που στηρίζουν τα δικαιώματα των ανδρών επί των γυναικών. Εκεί είναι που διατρέχουν τον κίνδυνο να αποτελέσουν θύματα βίας οι γυναίκες και τα παιδιά<sup>17</sup>.

Ανάλογα με το εκάστοτε καθεστώς διαμονής, η νομική κατάσταση περιορίζει τις προοπτικές δράσης. Αυτό ισχύει πρωτίστως για τις μετανάστριες και τα παιδιά τους που διαμένουν παράνομα σε μια χώρα<sup>17</sup>.

Ως εκ τούτου, σε όλες τις δράσεις παρέμβασης, βοήθειας και υποστήριξης πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην κατάσταση των μεταναστριών και των παιδιών τους. Ειδικότερα, θα πρέπει να διοργανωθούν, από κοινού με τους κοινωνικούς φορείς και με τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ειδικές εκστρατείες ενημέρωσης και προώθησης της προστασίας αυτών των ατόμων<sup>17</sup>.

---

<sup>5</sup> National Report of Greece – Violence against women.htm

Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία, φαίνεται ότι μεταξύ των μεταναστριών, υπάρχουν ορισμένες κατηγορίες που αντιμετωπίζουν εντονότερα το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας απ' ό,τι άλλες συγκρίσιμες ομάδες του γηγενούς πληθυσμού και λαμβάνουν λιγότερη κρατική ή μη κρατική βοήθεια. Οι λόγοι είναι πολύμορφοι. Οι κυριότεροι είναι η συνεχής απομόνωση των κοινοτήτων των μεταναστριών, οι δυσκολίες πρόσβασης στα ιδρύματα της κοινωνίας των πολιτών, τα γλωσσικά εμπόδια, οι πολιτισμικές διαφορές και η άγνοια σχετικά με τους φορείς από τους οποίους μπορεί να ζητηθεί βοήθεια. Ορισμένες μετανάστριες βρίσκονται παράνομα στη χώρα διαμονής και συνεπώς αντιμετωπίζουν μια ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση. Η παράνομη διαμονή τους και η ελλιπής ενημέρωσή τους σε ό,τι αφορά το δικαιώματά τους, σχεδόν τις εμποδίζει να ζητήσουν βοήθεια σε περίπτωση οικογενειακής βίας, μολονότι, από νομική άποψη, έχουν βέβαια το ίδιο δικαίωμα στη βοήθεια αυτή, όπως και οι γηγενείς γυναίκες ή οι μετανάστριες που βρίσκονται νόμιμα στη χώρα διαμονής<sup>11</sup>.

Ακόμη, σύμφωνα με στοιχεία διάφορων οργανισμών υποστήριξης των γυναικών, οι ηλικιωμένες γυναίκες δυσκολεύονται περισσότερο να ζητήσουν και να λάβουν βοήθεια σε περίπτωση βίας. Σε αυτές τις ηλικίες, οι παραδοσιακές αντιλήψεις για το ρόλο των δύο φύλων είναι ακόμα βαθιά ριζωμένες. Στο πλαίσιο των εκστρατειών ευαισθητοποίησης για την ενδοοικογενειακή βία θα πρέπει να λαμβάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό υπόψη οι ηλικιωμένες γυναίκες, ώστε να ενημερώνονται όχι μόνο για τις δυνατότητες αλλά και για το δικαίωμα που διαθέτουν να ζητήσουν βοήθεια<sup>11</sup>.

## **A.2 Ορισμένα στατιστικά στοιχεία**

Σύμφωνα με την έκθεση «Violence and Health» (βία και υγεία) που εξέδωσε το 2002 ο παγκόσμιος οργανισμός υγείας, στην οποία αναλύονται 48 μελέτες σχετικά με την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, το 10-69 % (ανάλογα με τη χώρα και τη μέθοδο ανάλυσης) των γυναικών έχουν υποστεί φυσική βία από τον σύζυγο ή σύντροφό τους. Στην Ευρώπη, το υπουργείο της Ομοσπονδιακής δημοκρατίας της Γερμανίας για την οικογένεια, τους ηλικιωμένους, τις γυναίκες και τη νεολαία, εξέδωσε το 2004 μελέτη με τίτλο «συνθήκες διαβίωσης, ασφάλεια και υγεία των γυναικών στη Γερμανία» η οποία, μετά από την αξιολόγηση των στοιχείων διαφορετικών ευρωπαϊκών ερευνών, καταλήγει σε τιμές που κυμαίνονται από 7 έως 45 % όσον αφορά τη φυσική βία που ασκήθηκε σε γυναίκες<sup>11</sup>.

<sup>11</sup> Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 9.5.2006 EL. Αριθ. C 110. σ. 0089 – 0094. Europa.eu

Κατά την αξιολόγηση αυτών των στατιστικών στοιχείων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι αφενός τα στοιχεία αυτά είναι εξαιρετικά ανεπαρκή και αφετέρου είναι ελάχιστα έως καθόλου συγκρίσιμα: Τα στοιχεία στηρίζονται σε διαφορετικούς ορισμούς του όρου "βία σε βάρος γυναικών", οι μέθοδοι καταγραφής, το μέγεθος της δειγματοληψίας διαφέρουν έντονα και τέλος, οι γυναίκες είναι σε πολύ διαφορετικό βαθμό πρόθυμες να αναφέρουν στοιχεία σχετικά με τη βία των συντρόφων τους. Ωστόσο, είναι θεμιτό να ερμηνευτούν τα υφιστάμενα στοιχεία ως απόδειξη ότι η βία που ασκούν άνδρες σε βάρος γυναικών είναι φαινόμενο που απαντά σε όλες τις χώρες του κόσμου, ακόμα και στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ότι θα πρέπει να θεωρηθεί δεδομένη, επίσης σε όλες τις χώρες του κόσμου, μια πολύ μεγαλύτερη έκταση της βίας αυτής απ' ό,τι δείχνουν τα στατιστικά στοιχεία<sup>11</sup>.

### **A.3 Μέτρα Προστασίας**

Στην Ελλάδα υπάρχει έλλειψη ειδικών υπηρεσιών στις οποίες μπορούν να απευθυνθούν γυναίκες-θύματα βίας<sup>5</sup>.

Σε κρατικό επίπεδο έχει ιδρυθεί με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, από τον Οκτώβριο του 1988, Κέντρο για κακοποιημένες γυναίκες στην Αθήνα, στο οποίο προβλέπονται δύο Υπηρεσίες<sup>5</sup>:

1) Το Γραφείο Υποδοχής Κακοποιημένων Γυναικών: ένα λειτουργεί στην Αθήνα και ένα στον Πειραιά και προσφέρουν δωρεάν νομικές συμβουλές, ψυχολογική υποστήριξη και ενημέρωση για άλλες υπηρεσίες.

2) Ο Ξενώνας για Κακοποιημένες Γυναίκες, ο οποίος από το 1993 λειτουργεί στην Αθήνα με συνεργασία της Γ.Γ.Ι. και του Δήμου Αθηναίων. Στον Ξενώνα παρέχονται προσωρινή φιλοξενία σε κακοποιημένες γυναίκες και τα παιδιά τους καθώς επίσης ψυχολογική υποστήριξη, ενημέρωση για άλλες υπηρεσίες κλπ..

Κατά τα άλλα, οι γυναίκες-θύματα βίας μπορούν να απευθυνθούν στα κρατικά νοσοκομεία, τα Κέντρα Υγείας και τα Κέντρα Ψυχικής Υγείας, τα οποία όμως δεν είναι κατάλληλα στελεχωμένα για να αντιμετωπίζουν τέτοια περιστατικά.

Πάντως, γυναικείες οργανώσεις και γυναικείες ομάδες προσφέρουν δωρεάν υπηρεσίες σε γυναίκες-θύματα βίας κάθε μορφής: νομικές συμβουλές, υπεράσπιση στο δικαστήριο, κοινωνικο-ψυχολογική υποστήριξη.



Το 1990 άρχισε να λειτουργεί τηλεφωνικό κέντρο SOS για κακοποιημένες και βιασμένες γυναίκες στη Θεσσαλονίκη, από δύο αυτόνομες γυναικείες ομάδες. Επίσης τηλεφωνικό κέντρο SOS λειτουργεί και στην Αθήνα από μία αυτόνομη γυναικεία ομάδα<sup>5</sup>.

Το 1990 η Γ.Γ.Ι. διοργάνωσε δύο επιδοτούμενα σεμινάρια με στόχο την επαγγελματική κατάρτιση κακοποιημένων γυναικών και το 1992 δύο επιδοτούμενα σεμινάρια για μητέρες που ζουν μόνες τους (χήρες, διαζευγμένες, ανύπαντρες, σε διάσταση), ανάμεσα στις οποίες υπάρχουν και γυναίκες-θύματα βίας. Από τότε έχουν ληφθεί πολλές ανάλογες πρωτοβουλίες, αναρωτιέται όμως κανείς σε ποιο βαθμό ευχερούν όλες οι γυναίκες να ενημερωθούν με τέτοιους τρόπους και να πεισθούν ότι οι υπάρχουσες διαδικασίες για την προστασία και τη νομική τους υποστήριξη είναι αποτελεσματικές και τις ανακουφίζουν πραγματικά, στην περίπτωση που αποτελούν ήδη θύματα.

Δυστυχώς, η συνεργασία ανάμεσα σε φορείς (εξειδικευμένους και μη) που προσφέρουν βοήθεια σε γυναίκες-θύματα βίας, αλλά και ανάμεσα σε αυτούς τους φορείς και την αστυνομία ή τις δικαστικές υπηρεσίες, είναι αποσπασματική και μη οργανωμένη. Στηρίζεται κυρίως στην προσωπική πρωτοβουλία ατόμων ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένων στα θέματα βίας κατά των γυναικών, και όχι σε μια συντονισμένη προσπάθεια. Αυτή η έλλειψη συντονισμού ανάμεσα στις Υπηρεσίες συνεπάγεται αρκετή ταλαιπωρία για τις γυναίκες-θύματα βίας, όταν χρειαστεί να απευθυνθούν στις υπηρεσίες αυτές<sup>5</sup>.

#### **A.4 Μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας ενάντια στις γυναίκες**

- Συντονισμός των υπηρεσιών κυρίως της αστυνομίας και του δικαστικού σώματος για την αντιμετώπιση του προβλήματος.
- Ίδρυση Κέντρων για γυναίκες που έχουν υποστεί κακοποίηση ή βία οποιασδήποτε μορφής, σε όλη τη χώρα.
- Διοργάνωση ειδικών σεμιναρίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης ατόμων που ασχολούνται επαγγελματικά με θέματα βίας (π.χ. δικαστικοί, αστυνομικοί, νοσηλευτικό προσωπικό κλπ).
- Προτεραιότητα στην έρευνα για τη βία κατά των γυναικών.
- Κατάρτιση οδηγού καταγραφής περιστατικών βίας κάθε μορφής κατά των γυναικών, που θα προωθηθεί από τα συναρμόδια Υπουργεία Υγείας-Πρόνοιας, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, με δεσμευτικό τρόπο για τις επιμέρους υπηρεσίες.
- Προώθηση νομοθετικής ρύθμισης που να αφορά:

- α) τη σωματική και σεξουαλική βία κατά των γυναικών στην εργασία και
- β) την προστασία της αξιοπρέπειας ανδρών και γυναικών στους χώρους δουλειάς<sup>5</sup>.

## **B. ANTIMETΩΠΙΣΗ**

### **B.1 Στην Ελλάδα**

#### **Νομοθετικό πλαίσιο για τις γυναίκες**

Η βία ενάντια στις γυναίκες ως κοινωνικό φαινόμενο αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης των κανόνων του Δικαίου της Ελληνικής Νομοθεσίας. Οι συγκεκριμένες διατάξεις όμως αναφέρονται κυρίως γενικά στα εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, της τιμής και της προσωπικότητας του ατόμου, καθώς και στα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας<sup>5</sup>.

Στα πλαίσια αυτών των γενικών κανόνων υπάρχουν και ορισμένες διάσπαρτες εξειδικεύσεις που αντιμετωπίζουν ζητήματα βίας κατά των γυναικών<sup>5</sup>.

Η βία που ασκείται κατά των γυναικών εκδηλώνεται με πολλαπλές μορφές συμπεριφοράς, που θίγει είτε τη σωματική τους υπόσταση, είτε την ψυχική και πνευματική τους οντότητα<sup>5</sup>.

Νομοθετικά οι προβλεπόμενες μορφές βίας είναι αυτές που ρυθμίζονται κυρίως από τις γενικές διατάξεις του Αστικού και Ποινικού Δικαίου αλλά και από άλλους ειδικούς Νόμους (Εργατικό Δίκαιο κλπ.) και αφορούν τις παρακάτω περιπτώσεις<sup>5</sup>:

A. Σωματικές βλάβες (ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ: ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΣΤ, άρθρα 308,308Α,309,310,311,314, 315).

B. Εγκλήματα κατά της τιμής (ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ: ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ, άρθρα 361, 361Α, 368).

Γ. Προσβολή της προσωπικότητας (ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ: άρθρο 57, 59, 932).

Οι διατάξεις περί βιασμού έχουν μεταρρυθμιστεί με το Ν.1419/1984<sup>1</sup>. Σημαντικό είναι βέβαια ότι καθιερώθηκε η αυτεπάγγελτη δίωξη για τα εγκλήματα βιασμού<sup>5</sup>.

Ο συζυγικός βιασμός δεν αποτελεί ιδιαίτερο αδίκημα. Είναι δυνατόν όμως να στηριχθεί στον εξαναγκασμό του άλλου σε ανοχή, ή στην επιχείρηση ασελγούς πράξης με σωματική βία ή με απειλή σοβαρού και άμεσου κινδύνου, χωρίς βεβαίως να υπάρχει σχετική νομολογία των Δικαστηρίων μέχρι σήμερα<sup>5</sup>.

Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση άσκησης ψυχολογικής βίας, όπου δεν συνίσταται ιδιαίτερο αδίκημα, αλλά κάθε σχετική μορφή βίας συνιστά προσβολή της προσωπικότητας του ατόμου που και αυτή ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις του Αστικού και Ποινικού Κώδικα<sup>5</sup>.

Ακόμη και για το αδίκημα της παρενόχλησης στους χώρους δουλειάς ή οπουδήποτε αλλού, η Ελληνική Νομοθεσία παρέχει προστασία στις γυναίκες, με γενικές όμως διατάξεις που υπάρχουν διάσπαρτες είτε στον Αστικό και Ποινικό Κώδικα είτε σε ειδικότερους νόμους<sup>5</sup>.

Το κυριότερο νομοθέτημα είναι ο νόμος κατά της ενδοοικογενειακής βίας που σχολιάζεται πιο κάτω και παρατίθεται αυτούσιος στο παράρτημα, αλλά εδώ αναφερόμαστε μόνο σε διατυπώσεις που αφορούν συγκεκριμένα μόνο στις γυναίκες. Η παρουσίαση αυτή είναι περιορισμένη γιατί ο νόμος δε διαχωρίζει φύλα και ηλικίες σε μεγάλη έκταση.

Με το άρθρο 8 αντιμετωπίζεται ως έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας και ο βιασμός κατά του συζύγου.

Η απαξία της πράξεως αυτής αναγνωρίζεται πλέον από όλα τα σύγχρονα κράτη τα οποία έχουν προσαρμόσει σχετικά τις νομοθεσίες τους. Αλλά και στην ελληνική έννομη τάξη δεν είναι πλέον υποστηρίξιμο το επιχείρημα ότι οι σύζυγοι είναι υποχρεωμένοι να εξαναγκάζουν αλλήλους προς γενετήσια συνεύρεση.

Υπενθυμίζεται σχετικά ότι ακόμα και υπό το καθεστώς ισχύος της διατάξεως του άρθρου 336 Π.Κ. στην αρχική του μορφή, δεν ήταν αξιόποινος μόνον ο εξαναγκασμός σε συνουσία του σύζυγου εναντίον της συζύγου. Αντίθετα ο εξαναγκασμός της συζύγου από τον σύζυγό της σε άλλη ασελή πράξη (λ.χ. σε παρά φύση συνεύρεση) μπορούσε να υπαχθεί στο γράμμα του άρθρου 337 Π.Κ. όπως ίσχυε τότε<sup>9</sup>.

Αυστηρότερη αντιμετώπιση επιφυλάχθηκε για τον εξαναγκασμό σε ασέλγεια (εννοείται: και μεταξύ συζύγων) μετά την διεύρυνση της έννοιας του βιασμού, το έτος 1984 (με το άρθρο 9 Ν. 1419/1984). Στην έννοια αυτή περιλαμβάνεται υπό το ισχύον καθεστώς όχι μόνον ο εξαναγκασμός σε εξώγαμη συνουσία, αλλά και ο εξαναγκασμός σε ασέλγεια. Συνέπεια της διεύρυνσης αυτής είναι η εν λόγω πράξη στη μεν απλή μορφή της να επισύρει ποινή κάθειρξης, στις δε διακεκριμένες μορφές της να στοιχειοθετεί ομαδικό (άρθρο 336 παρ. 2 Π.Κ.) ή θανατηφόρο βιασμό (άρθρο 340 Π.Κ.)<sup>9</sup>.

<sup>9</sup> Ιστοσελίδα Υπουργείου Δικαιοσύνης. Αιτιολογική έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας». 25 Νοεμβρίου 2005.

Κατά συνέπεια, ο εκσυγχρονισμός του άρθρου 336 Π.Κ. με το άρθρο 8 του νόμου δεν αντιστοιχεί απλώς στις σύγχρονες αντιλήψεις περί προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εντός του γάμου, αλλά και προς τις προηγηθείσες προσπάθειες μεταρρύθμισης στα αφορώντα την γενετήσια ζωή εγκλήματα<sup>9</sup>.

Με το άρθρο 3, εφόσον διαπραχθεί έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας μεταξύ συζύγων και αν το θύμα της βίας επιδιώξει τη λύση του γάμου λόγω ισχυρού κλονισμού, απαλλάσσεται από περαιτέρω απόδειξη για τον κλονισμό του γάμου.

Εξομοιώνεται δηλαδή η άσκηση ενδοοικογενειακής βίας με τη μοιχεία, διγαμία, επιβουλή της ζωής της παραγράφου 2 του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα και συνιστά μαχητό τεκμήριο κλονισμού, όπως και στις υπόλοιπες περιπτώσεις<sup>9</sup>.

## B.2 Διεθνώς

### β.2.1 Συμβάσεις του Ο.Η.Ε.

Πρόκειται για τη *Σύμβαση για την Κατάργηση Κάθε Μορφής Διάκρισης σε Βάρος των Γυναικών* (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW). Η Σύμβαση επικυρώθηκε από την Ελλάδα το 1983 (Ν. 1342/1983 ΦΕΚ Α' 39) και ζητεί από τα κράτη να «*υιοθετήσουν τα κατάλληλα νομοθετικά και άλλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και κυρώσεων όπου χρειάζεται, για την άρση όλων των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών*» (Άρθρο 2β)<sup>10</sup>.

Η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων Κατά των Γυναικών, το όργανο που παρακολουθεί την εφαρμογή της προαναφερθείσας Σύμβασης, καθόρισε με τη *Γενική Σύσταση Νο. 19* ότι η βία λόγω φύλου συνιστά διάκριση υπό την έννοια του Άρθρου 1 της Σύμβασης (Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation 19: Violence against women (11η Σύνοδος, 1992), U.N. Doc. A/47/38, 1 (1993). Παράγραφος 7)<sup>10</sup>.

Τα κράτη υποχρεούνται να παρέχουν προστασία στα θύματα της βίας κατά των γυναικών. Η υποχρέωση των κρατών να επιδεικνύουν την δέουσα επιμέλεια (due diligence) για την τιμωρία των πράξεων βίας εναντίον γυναικών από μη κρατικούς φορείς

<sup>10</sup> Διεθνής Αμνηστία, Ελληνικό Τμήμα. Κριτική του Σχεδίου Νόμου «Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας». Φεβρουάριος 2006. Ιστοσελίδα: [www.amnesty.org.gr](http://www.amnesty.org.gr)

πηγάξει από πληθώρα διεθνών προτύπων. Σύμφωνα με την αρχή της δέουσας επιμέλειας, τα κράτη έχουν την υποχρέωση να *σέβονται* τα ανθρώπινα δικαιώματα (δηλαδή να διασφαλίζουν ότι τα ίδια δεν τα παραβιάζουν), να *προστατεύουν* τα ανθρώπινα δικαιώματα (δηλαδή να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε τρίτοι να μην τα παραβιάζουν) και να εκπληρώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα (δηλαδή να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, οικονομικά, δικαστικά και προωθητικά μέτρα ώστε οι πολίτες τους να απολαμβάνουν τα δικαιώματα). Σε αυτό το πλαίσιο, αποτελεί υποχρέωση του κράτους να καταπολεμήσει τη βία κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης και αυτής που διαπράττεται από μη κρατικούς φορείς μέσα στην οικογένεια<sup>10</sup>.

Η 4η Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες, που πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο το 1995 και στην οποία συμμετείχαν όλα κράτη μέλη της Ε.Ε., αποτέλεσε ορόσημο στην πορεία προς μία νέα θεώρηση της βίας κατά των γυναικών. Οι εκπρόσωποι των κρατών μελών ενέκριναν, μαζί με τα άλλα μέλη της διάσκεψης, την τελική δήλωση του Πεκίνου και το πρόγραμμα δράσης και αποφάσισαν να λάβουν σε αυτό το πλαίσιο και άλλα μέτρα για την πρόληψη και την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών<sup>11</sup>.

Επίσης, σύμφωνα με τη *Σύμβαση για την Κατάργηση Κάθε Μορφής Διάκρισης σε Βάρος των Γυναικών*, η νομοθεσία δεν πρέπει να κάνει διάκριση εις βάρος των γυναικών, και οι γυναίκες και οι άνδρες πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα από το νόμο<sup>10</sup>.

Το Άρθρο 5 της Σύμβασης, προβλέπει ότι τα κράτη πρέπει να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε «να τροποποιηθούν τα σχέδια και τα πρότυπα κοινωνικοπολιτιστικής συμπεριφοράς του άνδρα και της γυναίκας με σκοπό να φτάσουν στην εξάλειψη των προκαταλήψεων και των εθμικών ή κάθε άλλου τύπου συνηθειών που βασίζονται στην ιδέα της κατωτερότητας ή της ανωτερότητας του ενός ή του άλλου φύλου ή στην ιδέα ενός στερεότυπου ρόλου των ανδρών και των γυναικών»<sup>10</sup>.

### **β.2.2 Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής...**

Κατά τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, το θέμα «βία που ασκούν άνδρες κατά των γυναικών» εξελίχθηκε από θέμα «ταμπού» και ιδιωτική υπόθεση της ενδιαφερόμενης γυναίκας, σε κοινωνικό πρόβλημα και αντικείμενο έντονων δημοσίων συζητήσεων και υπό το πρίσμα της ποινικής δίωξης. Καθοριστικό μέρος σε αυτήν τη νέα αξιολόγηση είχαν (και



έχει) οι γυναικείες οργανώσεις που εστιάζουν την προσοχή της κοινής γνώμης στην τεράστια έκταση της βίας που ασκείται κατά των γυναικών στο ιδιωτικό και οικογενειακό περιβάλλον, καθώς και στις ανεπαρκείς αντιδράσεις επίσημων οργάνων και αρχών.

Η οικογενειακή βία κατά των γυναικών δεν αποτελεί προσωπική υπόθεση της θιγόμενης γυναίκας αλλά κοινωνικό πρόβλημα και συνδέεται άμεσα με μειονεκτήματα στη διάρθρωση των νομοθετικών μέτρων και τις διακρίσεις σε βάρος γυναικών σε μια ακόμη ανδροκρατούμενη κοινωνία. Συναντάται σε όλες τις χώρες και σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, αν και σε διαφορετικό βαθμό. Δυσχεραίνει την πρόσβαση ή την επάνοδο των γυναικών στην εργασία και/ή την ικανότητά τους να αναλαμβάνουν πλήρως τις ευθύνες της θέσης εργασίας τους.

Για να σημειωθεί λοιπόν κάποια πρόοδος, μεταξύ άλλων πρωτοβουλιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφάσισε στις 14 Ιουλίου 2005 να εκδώσει γνωμοδότηση για το ακόλουθο θέμα: «Ενδοοικογενειακή βία σε βάρος γυναικών».

Η ενδοοικογενειακή βία, είτε φυσική είτε ηθική, που ασκούν άνδρες σε βάρος γυναικών αποτελεί μια από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του δικαιώματος στη ζωή και στη φυσική και ψυχολογική ακεραιότητα. Επειδή τα αίτια αυτής της μορφής βίας ξεκινούν από την άνιση κατανομή της εξουσίας μεταξύ των δύο φύλων που χαρακτηρίζει ακόμα και σήμερα τις κοινωνίες μας, το φαινόμενο αυτό αφορά τις γυναίκες όλων των κοινωνικών τάξεων. Με τον τρόπο αυτό τίθενται εμπόδια στην ανάπτυξη κάθε δημοκρατικής κοινωνίας στο σύνολό της. Για το λόγο αυτό, βασικός στόχος κάθε νομοθετικής δράσης που στηρίζεται στο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, πρέπει να είναι η εξάλειψη αυτών των φαινομένων βίας, καθώς και η δημιουργία αποτελεσματικών διαδικασιών εκπαίδευσης για την πρόληψη, την ποινική δίωξη και την υποστήριξη.

Η ασφάλεια και η ισότιμη μεταχείριση των γυναικών, ως αναπόσπαστα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα, πρέπει να αποτελέσουν βασικές αρχές σε όλα τα κράτη που είναι ή επιθυμούν να γίνουν μέλη της ΕΕ.

Η ενδοοικογενειακή βία μπορεί να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά στο εθνικό επίπεδο. Για το λόγο αυτό, κάθε κράτος μέλος πρέπει, στο πλαίσιο της πανευρωπαϊκής στρατηγικής, να εκπονήσει ένα εθνικό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος γυναικών, το οποίο να προβλέπει πρωτοβουλίες με σαφείς προθεσμίες.

- Θα πρέπει να εξασφαλιστεί η χρηματοδοτική και οργανωτική στήριξη των ΜΚΟ, δεδομένου ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, κυρίως σε ό,τι αφορά την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος γυναικών, την οργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης και κύκλων μαθημάτων, την προσφορά βοήθειας και υποστήριξης στα θύματα, καθώς και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που αφορούν τους θύτες, χωρίς ωστόσο να απαλλάσσεται το κράτος από τις ευθύνες του για την καταπολέμηση της οικογενειακής βίας.
- Απαραίτητο είναι επίσης να διασφαλισθεί η επιμόρφωση του προσωπικού που εργάζεται στη δικαιοσύνη, στην αστυνομία, στην εκπαίδευση, σε κέντρα ψυχολογικής υγείας, στον τομέα της υγείας και στον κοινωνικό τομέα, το οποίο είναι αρμόδιο για τη διαπίστωση ενδοοικογενειακής βίας και την παροχή αποτελεσματικής βοήθειας.
- Θα πρέπει να ορισθεί εθνικός εισηγητής, ο οποίος θα είναι αρμόδιος για την συγκέντρωση, ανταλλαγή και επεξεργασία πληροφοριών και στατιστικών δεδομένων σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία σε βάρος γυναικών καθώς και για την ανταλλαγή πρακτικών γνώσεων μεταξύ των κρατών μελών και των υποψήφιων κρατών μελών.
- Τα μέτρα και σχέδια που περιλαμβάνουν τα εθνικά σχέδια δράσης θα πρέπει να διαδοθούν ευρύτατα στην κοινή γνώμη, μέσω ενημερωτικών εκστρατειών.

### **β.2.3 Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων**

Η έναρξη λειτουργίας του Ινστιτούτου είναι πολύ πρόσφατη, τον Ιανουάριο του 2007, επομένως ξεκάθαρα αποτελέσματα από τη δράση του θα γίνουν ορατά αργότερα. Υπάρχει βέβαια και ο κίνδυνος να μετατραπεί σε γραφειοκρατικό οργανισμό διοργάνωσης κάποιων επίσημων εκδηλώσεων, χωρίς επίδραση στην καθημερινή ζωή, αλλά και αυτό απομένει να αποδειχθεί. Παραθέτουμε εδώ τα σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του, καταγράφοντας τουλάχιστο τις καλές προθέσεις με τις οποίες ξεκινά το εγχείρημα, σκοπεύοντας μεταξύ άλλων και στην αλλαγή της νοοτροπίας, όπου αυτή υπάρχει ακόμα, του ανδρικού στοιχείου ως εξουσιαστή και του γυναικείου ως υποτελούς, η οποία είναι υπεύθυνη για μεγάλο ποσοστό της άσκησης βίας μέσα στην οικογένεια.

Προκειμένου η Κοινότητα να μπορέσει όντως να προάγει και να υλοποιήσει την πολιτική για την ισότητα των φύλων, ιδίως στο πλαίσιο της διευρυμένης Ένωσης, είναι απαραίτητες η συλλογή, η ανάλυση και η διάδοση αντικειμενικών, αξιόπιστων και συγκρίσιμων πληροφοριών και δεδομένων σχετικά με την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, η ανάπτυξη κατάλληλων εργαλείων για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης λόγω φύλου και για την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλους

τους τομείς πολιτικής, η προώθηση του διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερομένων παραγόντων και η αύξηση της ευαισθητοποίησης των πολιτών της ΕΕ. Κρίθηκε επομένως σκόπιμο να ιδρυθεί Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, το οποίο θα βοηθάει τα κοινοτικά όργανα και τα κράτη μέλη στην εκτέλεση αυτών των καθηκόντων<sup>12</sup>.

Στο καταστατικό του, το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων περιλαμβάνει τα εξής:

Στόχοι: οι γενικοί στόχοι του Ινστιτούτου είναι η συμβολή και η ενίσχυση της προώθησης της ισότητας των φύλων, ενσωματώνοντας, μεταξύ άλλων, τη διάσταση της ισότητας των φύλων σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές και τις συνακόλουθες εθνικές πολιτικές, καθώς και η καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, και η προώθηση της συνειδητοποίηση του θέματος της ισότητας των φύλων από τον πολίτη της ΕΕ, με την παροχή τεχνικής βοήθειας στα κοινοτικά όργανα, ιδίως στην Επιτροπή, και στις αρχές των κρατών μελών, όπως ορίζεται στο άρθρο 3.

Για την επίτευξη των στόχων, το Ινστιτούτο:

- α) συλλέγει, αναλύει και διαδίδει συναφείς αντικειμενικές, συγκρίσιμες και αξιόπιστες πληροφορίες για την ισότητα των φύλων, συμπεριλαμβανομένων αποτελεσμάτων ερευνών και βέλτιστης πρακτικής που του διαβιβάζονται από τα κράτη μέλη, τα κοινοτικά όργανα, τα ερευνητικά κέντρα, τους εθνικούς φορείς ισότητας, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, τους κοινωνικούς εταίρους, τις τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς, και επίσης προτείνει τομείς για περαιτέρω έρευνα·
- β) αναπτύσσει μεθόδους για τη βελτίωση της αντικειμενικότητας, της συγκρισιμότητας, και της αξιοπιστίας των δεδομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την καθιέρωση κριτηρίων που βελτιώνουν τη συνοχή των πληροφοριών και συνυπολογίζουν τα θέματα φύλου κατά τη συλλογή των δεδομένων·
- γ) αναπτύσσει, αναλύει, αξιολογεί και διαδίδει μεθοδολογικά εργαλεία που υποβοηθούν την ενσωμάτωση της ισότητας των φύλων σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές και τις συνακόλουθες εθνικές πολιτικές και στηρίζει την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλα τα κοινοτικά όργανα και οργανισμούς·
- δ) ερευνά την κατάσταση στην Ευρώπη όσον αφορά την ισότητα των φύλων·
- ε) ιδρύει και συντονίζει Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Ισότητα των Φύλων, στο οποίο συμμετέχουν κέντρα, φορείς, οργανισμοί και εμπειρογνώμονες που ασχολούνται με την

ισότητα των φύλων και την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας, προκειμένου να ενισχυθεί και να ενθαρρυνθεί η έρευνα, να βελτιστοποιηθεί η αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων και να ενισχυθεί η ανταλλαγή και η διάδοση πληροφοριών·

στ) διοργανώνει ad hoc συναντήσεις εμπειρογνομόνων προς υποστήριξη του ερευνητικού έργου του Ινστιτούτου, ενθαρρύνει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ερευνητών και προωθεί τη συμπερίληψη της προοπτικής της ισότητας στις έρευνές τους·

ζ) οργανώνει, με σκοπό να αυξηθεί η συνειδητοποίηση του πολίτη της ΕΕ όσον αφορά την ισότητα των φύλων, και από κοινού με ενδιαφερομένους παράγοντες, διασκέψεις, εκστρατείες και συναντήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο και διαβιβάζει στην Επιτροπή τα αποτελέσματα και συμπεράσματα αυτών·

η) παρέχει ενημέρωση σχετικά με θετικά παραδείγματα μη στερεότυπων ρόλων γυναικών και ανδρών σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής, παρουσιάζει τα ευρήματά του και πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη δημοσιοποίηση και αξιοποίηση τέτοιων επιτευγμάτων·

θ) προωθεί τον διάλογο και τη συνεργασία με μη κυβερνητικούς οργανισμούς και οργανώσεις για τις ίσες ευκαιρίες, πανεπιστήμια και εμπειρογνώμονες, ερευνητικά κέντρα, κοινωνικούς εταίρους και συναφείς οργανισμούς που επιδιώκουν την επίτευξη της ισότητας σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο·

ι) καταρτίζει πηγές τεκμηρίωσης προσιτές στο κοινό·

ια) παρέχει ενημέρωση σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων σε δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς· και

ιβ) παρέχει πληροφορίες στα κοινοτικά όργανα όσον αφορά την ισότητα των φύλων και την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων στις υπό προσχώρηση και τις υποψήφιες χώρες.

Το σημαντικότερο είναι ότι το Ινστιτούτο έχει νομική προσωπικότητα. Αναγνωρίζεται σε κάθε κράτος μέλος η ευρύτερη δικαιοπρακτική ικανότητά του, που αναγνωρίζεται στα νομικά πρόσωπα βάσει της νομοθεσίας τους. Μπορεί να αποκτά ή να διαθέτει κινητή ή ακίνητη περιουσία και να παρίσταται ενώπιον δικαστηρίου»<sup>12</sup>.



#### **β.2.4 Ειδικό πρόγραμμα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας...**

Οι δράσεις του προγράμματος «Δάφνη III» είναι συνέχεια του «Δάφνη I» και βέβαια του «Δάφνη II», όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω, που ξεκίνησαν το 1997 και 2004 αντίστοιχα, με μεγάλη επιτυχία..

Το πρόγραμμα κοινοτικής δράσης «Δάφνη I» περί προληπτικών μέτρων κατά της βίας εις βάρος παιδιών, εφήβων και γυναικών, συνέβαλε στη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην ενίσχυση και σταθεροποίηση της συνεργασίας μεταξύ των οργανισμών των κρατών μελών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της καταπολέμησης της βίας.

Το «Δάφνη II», σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας εις βάρος παιδιών, νέων και γυναικών και την προστασία των θυμάτων και των ομάδων κινδύνου, ενίσχυσε περισσότερο τα αποτελέσματα που είχαν επιτευχθεί ήδη μέσω του πρώτου προγράμματος. Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 2 της απόφασης 803/2004/ΕΚ η Επιτροπή έλαβε τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλισθούν οι ετήσιες πιστώσεις.

Το «Δάφνη III» ήταν ενοποιημένο με το «Πρόγραμμα Πρόληψης των ναρκωτικών», αλλά η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ζήτησε ομόφωνα και πέτυχε να διαχωριστούν. Από το 1997, το πρόγραμμα «Δάφνη» χρηματοδότησε 420 επιμέρους δράσεις, σημαντικό ποσοστό των οποίων συνέβαλε στην τροποποίηση εθνικών νομοθεσιών, ενθάρρυνε τον ρόλο των μη κυβερνητικών οργανώσεων και επέφερε τη στενή συνεργασία μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων μερών (π.χ. κοινωνία των πολιτών, εθνικές και τοπικές αρχές). Η επιτυχία του προγράμματος στηρίζεται στην συνολική και ευρεία προσέγγιση της έννοιας της βίας που συμπεριλαμβάνει τόσο σωματικές, ψυχολογικές, όσο και σεξουαλικές διαστάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Θεσπίστηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την περίοδο 2007-2013, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας εις βάρος παιδιών, νέων και γυναικών και την προστασία των θυμάτων και των ομάδων κινδύνου, στο πλαίσιο του γενικού προγράμματος «Θεμελιώδη δικαιώματα και δικαιοσύνη».

Η χρηματοδότηση του νέου προγράμματος είναι θεαματικά μεγαλύτερη (116,85 εκ. ευρώ έναντι των 50 εκατ. ευρώ) από τα προηγούμενα προγράμματα, γι' αυτό και οι προσδοκίες για τα αποτελέσματα είναι μεγάλες. Αυτή η αύξηση στοχεύει στην αντιμετώπιση των νέων κρουσμάτων βίας και σωματεμπορίας, που διογκώνονται λόγω της



διεύρυνσης της Ε.Ε., αλλά και στην επιθυμία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την θέσπιση ενός ευρωπαϊκού χώρου ελευθεριών, δικαιοσύνης και ασφάλειας.

Ελήφθη υπόψη ότι:

Η σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία κατά των παιδιών, των νέων και των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων των απειλών πραγματοποίησης τέτοιου είδους πράξεων, ο εξαναγκασμός ή η αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας, είτε στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή, αποτελούν παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή, την ασφάλεια, την ελευθερία, την αξιοπρέπεια και τη σωματική και συναισθηματική ακεραιότητα καθώς και σοβαρή απειλή για τη σωματική και την πνευματική υγεία των θυμάτων. Οι μορφές αυτές βίας, οι οποίες είναι τόσο διαδεδομένες στο σύνολο της Κοινότητας, αποτελούν πραγματική παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και μάλιστα για την υγεία, εμποδίζουν δε τους πολίτες να απολαύουν ασφάλειας, ελευθερίας και δικαιοσύνης.

Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (Π.Ο.Υ.) ορίζει την έννοια της υγείας ως κατάσταση πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι απλώς ως έλλειψη ασθένειας ή αναπηρίας. Σύμφωνα με ψήφισμα της Συνέλευσης της Π.Ο.Υ. το 1996, η βία συνιστά μείζον πρόβλημα δημόσιας υγείας σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην έκθεση που εξέδωσε σχετικά με τη βία και την υγεία, στις 3 Οκτωβρίου 2002, η Π.Ο.Υ. συνιστά την προώθηση της πρόληψης σε αρχικό στάδιο, την ενίσχυση των ενεργειών αρωγής υπέρ των θυμάτων βίας καθώς και την ενίσχυση της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με την πρόληψη της βίας.

Είναι σημαντικό και αναγκαίο να αναγνωρίζονται οι σοβαρές άμεσες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της βίας κατά των παιδιών, των νέων και των γυναικών στη σωματική και την πνευματική υγεία, την ψυχολογική και κοινωνική ανάπτυξη καθώς και την πολιτική των ίσων ευκαιριών των ενδιαφερομένων, για τα άτομα, τις οικογένειες και τις κοινότητες, καθώς επίσης και το υψηλό κοινωνικό και οικονομικό κόστος για το κοινωνικό σύνολο.

Η βία κατά των γυναικών λαμβάνει διάφορες μορφές, από την ενδοοικογενειακή βία, η οποία κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας, έως τις επιζήμιες παραδοσιακές πρακτικές που συνδέονται με την άσκηση φυσικής βίας κατά των γυναικών, όπως ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων και τα εγκλήματα τιμής, οι οποίες συνιστούν ιδιαίτερη μορφή βίας κατά των γυναικών.

Τα παιδιά, οι νέοι ή οι γυναίκες που γίνονται μάρτυρες επίθεσης κατά στενού συγγενούς τους θα πρέπει να αντιμετωπίζονται επίσης ως θύματα βίας, σύμφωνα με το πρόγραμμα<sup>16</sup>.

## ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

### **A.1 Γενικότερες επισημάνσεις**

Είναι πλέον αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι η μορφή και η έκταση της βίας των ανδρών κατά των γυναικών εξαρτάται από την ύπαρξη πατριαρχικών μορφών εξουσίας αλλά και από την εικόνα που δημιουργείται κατ' αυτόν τον τρόπο στην εκάστοτε κοινωνία σε ό,τι αφορά το ρόλο των δύο φύλων. Η ανδρική βία κατά των γυναικών αποτελεί φαινόμενο που οφείλεται άμεσα στη δομή κάθε κοινωνίας και συγκεκριμένα στην ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η ελλιπής ισότητα των φύλων αποτελεί και έναν από τους λόγους για τους οποίους αυτή η μορφή βίας δεν έχει ακόμα διερευνηθεί επαρκώς, προλαμβάνεται και διώκεται ανεπαρκώς. Αντιστοίχως, οι κοινωνικές διεργασίες για την ισότητα ανδρών και γυναικών και την παροχή ίσων δικαιωμάτων και ελευθεριών στις γυναίκες συμβάλλουν ουσιαστικά στην καταστολή αυτής της μορφής βίας. Η κοινωνική θέση της γυναίκας, η σχολική της μόρφωση, οι επαγγελματικές της δυνατότητες, η οικονομική ανεξαρτησία της από το σύντροφό της, ο βαθμός στον οποίο συμμετέχει στα κοινωνικά δρώμενα γενικά, αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για μια ζωή χωρίς βία, βασιζόμενη στην αυτοδιάθεση, μια ζωή στην οποία οι κίνδυνοι να υποβληθούν σε ενδοοικογενειακή βία έχουν περιορισθεί.

Επίσης τα διατιθέμενα στοιχεία αποδεικνύουν σαφώς ότι η βία κατά των γυναικών συνεπάγεται σοβαρές ψυχικές και ψυχοκοινωνικές συνέπειες αλλά και συνέπειες για την υγεία που επιδρούν στα συστήματα υγείας και στην αγορά εργασίας».

### **A.2 Νόμος 3500**

Στις 24 Οκτωβρίου 2006 ψηφίστηκε από την Ελληνική Βουλή ο νόμος υπ' αριθ. 3500, «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις».

Σκοπός του νόμου είναι να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στη βάση των αρχών της ελευθερίας, της αυτοδιάθεσης και της αξιοπρέπειας του ατόμου, ώστε να ενισχυθεί η αρμονική συμβίωση των προσώπων στο πλαίσιο της οικογένειας.

Από τις πράξεις οι οποίες, σύμφωνα με την διεθνή επιστημονική βιβλιογραφία, μπορούν να υπαχθούν στην έννοια της ενδοοικογενειακής βίας, ο νόμος ασχολείται μόνο με τις σοβαρότερες και απεχθέστερες. Αντιθέτως, για τις ήσσονος βαρύτητας συμπεριφορές (λ.χ. για τη λεγόμενη «λεκτική βία» ή για ασήμαντες ή πολύ ελαφρές σωματικές βλάβες) ισχύουν οι κοινές διατάξεις. Από την άλλη πλευρά ωστόσο,

επεκτάθηκε το αξιόποιο παραδοσιακών εγκλημάτων (λ.χ. της σωματικής βλάβης) και σε συμπεριφορές, οι οποίες μέχρι σήμερα υπάγονταν στην έννοια των βασανιστηρίων. Με τον τρόπο αυτό δηλώνεται η πρόθεση του νομοθέτη να αποτρέψει φαινόμενα μετατροπής της οικογένειας σε χώρο ατιμώρητης καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κατά την κατάστροψη των σχετικών ρυθμίσεων προκρίθηκε η νομοτεχνική λύση σύνταξης ενός ειδικού και ενιαίου νομοθετήματος, ώστε να μη διασπασθεί η ομοιογένεια της νομοθετικής ύλης με την τροποποίηση διατάξεων περισσότερων κωδίκων, αλλά και να διευκολυνθεί η πρακτική εφαρμογή του. Για τις ανάγκες του νόμου κρίθηκε αναγκαίο να ορισθεί η έννοια της οικογένειας. Μεταβολές στους βασικούς Κώδικες επέρχονται μόνον όπου αυτό έχει καταστεί αναπόφευκτο (λ.χ. στο άρθρο 8 ή στο άρθρο 15). Πράγματι, ο ενιαίος χαρακτήρας φαίνεται και ως εξής: μπορεί κάποιος, ανατρέχοντας στο παράρτημα που ακολουθεί, να διαβάσει στο κείμενο του νόμου συχνότερα την έκφραση «μέλος οικογένειας» και λιγότερο τις λέξεις «παιδί», «αγόρι», «κορίτσι», «γυναίκα», «άνδρας» κλπ.

Αντιμετωπίζονται ως αξιόποινες, συμπεριφορές που εκδηλώνονται μέσα στην οικογένεια και προσβάλλουν την σωματική ακεραιότητα και υγεία (άρθρο 6), την προσωπική ελευθερία (άρθρο 7), την γενετήσια ελευθερία (άρθρο 8) και την γενετήσια αξιοπρέπεια (άρθρο 9). Με τον τρόπο αυτό εκσυγχρονίζεται πλήρως το 19ο Κεφάλαιο του Ειδικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα και παράλληλα ο νομοθέτης ανταποκρίνεται προς τις συνταγματικές υποχρεώσεις για παροχή αυξημένης προστασίας στην οικογένεια. Ταυτόχρονα φτάνει η εσωτερική μας νομοθεσία στο ύψος των όσων ισχύουν στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης<sup>9</sup>. Η αλήθεια είναι ότι όντως αυτός ο νόμος φέρνει αέρα εκσυγχρονισμού και κοινωνικής ευαισθησίας, που ενδιαφέρει πολύ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά, όπως πάντα, όλα εξαρτώνται από την εφαρμογή στην πράξη, στην οποία υπάρχει έλλειμμα, είτε εξαιτίας της αδράνειας των πολιτών, είτε δυσλειτουργιών των αρμόδιων υπηρεσιών.

Σημαντική είναι επίσης και η διάταξη του άρθρου 6 παρ. 3, για τον λόγο ότι μ' αυτή παρέχεται ιδιαίτερη προστασία σε άτομα ανίκανα να αντισταθούν σε εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας που τελούνται σε βάρος τους, εφόσον είναι μέλη της οικογένειας. Επισημαίνεται σχετικά ότι τα άτομα που είναι ανίκανα να αντισταθούν προστατεύονταν μέχρι σήμερα μόνο με την διάταξη του άρθρου 338 του Ποινικού Κώδικα (κατάχρηση σε ασέλγεια)<sup>9</sup>.

Είναι επίσης νέα η εισαγωγή του θεσμού της ποινικής διαμεσολάβησης στο ποινικό σύστημα της χώρας μας. Πρόκειται για μια διαδικασία η οποία θα κινείται μόνον εφόσον τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας που τελέστηκαν έχουν πλημμεληματικό χαρακτήρα. Έτσι, δεν θα επαπειλείται μόνον αυστηρότερη τιμωρία του υπαιτίου για πράξεις ενδοοικογενειακής βίας, αλλά παράλληλα θα διευκολύνεται το θύμα να αναζητήσει βοήθεια από την πολιτεία, χωρίς η σχετική καταγγελία του να το εμπλέκει αμέσως στην ποινική διαδικασία, υπό την αυστηρή έννοια του όρου.

Πράγματι, με την εισαγωγή του θεσμού αυτού, πιστεύεται ότι θα καταστεί πιο φιλικό το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης για τη συγκεκριμένη κατηγορία των θυμάτων, ώστε αυτά αφενός μεν να έχουν περισσότερα κίνητρα να καταγγέλλουν την πράξη, αφετέρου δε να τους παρέχεται η δυνατότητα να μετάσχουν σε μια διαδικασία που σκοπό θα έχει να τα βοηθήσει να συζητήσουν και να θέσουν τέρμα στις σχετικές συμπεριφορές, με τη βοήθεια ενός αμερόληπτου τρίτου.

Δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην ταχεία και ακώλυτη εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων, τόσο σε αστικά όσο και σε ποινικά δικαστήρια. Έτσι αποφεύγεται κατά το δυνατόν η λεγόμενη «δευτερογενής θυματοποίηση» στα δικαστήρια (άρθρο 19), αλλά και ο συχνά διαπιστούμενος κοινωνικός διασυρμός (άρθρο 20) των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Η αλήθεια είναι ότι αυτές οι καθ' όλα θετικές προθέσεις, απομένει να αποδειχθούν και υπάρχει εδώ η ιδιαιτερότητα ενός νεότατου νομοθετήματος, που θα χρειαστεί το χρόνο του για να αποδώσει και να γίνουν ορατά τα αποτελέσματά του.

Προς την ίδια κατεύθυνση κινούνται ρυθμίσεις με τις οποίες αποτρέπονται:

α) ο εκφοβισμός ή η δωροδοκία μαρτύρων με σκοπό την παρακώλυση της απονομής δικαιοσύνης σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας (άρθρο 10),

β) οι συχνά παρατηρούμενες συναλλαγές κατά την καταμήνυση των αξιόποινων πράξεων (άρθρο 17 παρ. 1),

γ) η παραγραφή πράξεων που στρέφονται κατ' ανηλίκων (άρθρο 15), αλλά και

δ) η χρονοβόρος προδικασία, η οποία θα ακύρωνε τα αποτελέσματα της αυτεπάγγελτης ποινικής επέμβασης της πολιτείας εναντίον των συγκεκριμένων αξιόποινων πράξεων (άρθρο 17 παρ. 2).

### **A.3 Επιμέρους ρυθμίσεις σε κάθε άρθρο**

Με το άρθρο 1 του νόμου δίδονται οι ορισμοί των εννοιών «ενδοοικογενειακή βία», «οικογένεια» και «θύμα ενδοοικογενειακής βίας»<sup>9</sup>.



Η έννοια της «οικογένειας» καθορίστηκε από την εγγύτητα της συγγένειας ή της σχέσεως που συνδέει διάφορα πρόσωπα. Η σχέση των συζύγων μεταξύ τους, των γονέων και τέκνων, κοινών ή ενός εκ των συζύγων, δικαιολογεί την αυστηρή αντιμετώπιση των εγκλημάτων, ανεξάρτητα από το εάν τα πρόσωπα αυτά συγκατοικούν. Την ίδια αντιμετώπιση προς τα τέκνα των συζύγων (κοινά ή ενός από αυτούς) έχουν και τα εξ υιοθεσίας τέκνα, κοινά ή του ενός από τους δύο συζύγους. Δηλαδή η πρώτη κατηγορία, ανεξάρτητα από το εάν υπάρχει συγκατοίκηση, περιλαμβάνει τους συζύγους, κατιόντες και ανιόντες πρώτου βαθμού<sup>9</sup>.

Πρόσωπα που συνδέονται με απώτερη του πρώτου βαθμού συγγένεια καθώς και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει οριστεί μέλος της οικογένειας, συμπεριλαμβάνονται στην έννοια της οικογένειας, εφόσον συνοικούν. Ο καθορισμός του τέταρτου βαθμού συγγένειας ως ανώτατου βαθμού οικογενειακής σχέσεως που εμπίπτει στη ρύθμιση του νόμου, επιβάλλεται εκ του λόγου ότι μέχρι τον τέταρτο βαθμό επέρχεται η εξ αδιαθέτου κληρονομική διαδοχή<sup>9</sup>.

Πρόσωπα που δεν εμπίπτουν κατά τα ανωτέρω στην έννοια της οικογένειας, αν βιαιοπραγήσουν, αντιμετωπίζονται με τις κοινές διατάξεις<sup>9</sup>.

Αντιμετωπίζονται επίσης ως εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας και οι πράξεις της μόνιμης συντρόφου του άνδρα ή του μόνιμου συντρόφου της γυναίκας και των τέκνων τους, κοινών ή του ενός από αυτούς ή εξ υιοθεσίας, εφόσον υφίσταται συνοίκηση<sup>9</sup>.

Δεδομένου ότι θύμα ενδοοικογενειακής βίας θεωρείται και το ανήλικο μέλος της οικογένειας, ενώπιον του οποίου ασκείται η βία αυτή, έπεται ότι, νόμιμα αντιπροσωπευόμενο, μπορεί να ασκήσει ίδια δικαιώματα στο πεδίο του αστικού ή του ποινικού δικαίου<sup>9</sup>.

Πράγματι, η αποσαφήνιση αυτού του αρκετά μεγάλου εύρους της έννοιας της οικογένειας, η οποία προκύπτει σε μεγάλο βαθμό από τον σύγχρονο τρόπο ζωής, δίνει την ελπίδα ότι κανείς δε θα εκμεταλλεύεται τον όποιο συνδυασμό σχέσεων που έχει δημιουργήσει, για να εκμεταλλεύεται τις καταστάσεις (συνήθως άσκηση κάποιας μορφής εξουσίας) που απορρέουν από αυτές τις σχέσεις.

Με το άρθρο 2 του σχεδίου νόμου αποδοκιμάζεται γενικά η άσκηση βίας μεταξύ των μελών της οικογένειας, αναγόμενη σε παράνομη συμπεριφορά, αξιόποινη ή μη, με συνέπειες κυρίως στον χώρο του αστικού δικαίου.



Με το άρθρο 5 προβλέπεται ότι το ποσόν που επιδικάζεται στον παθόντα ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, με δεδομένη τη μεγάλη ηθική απαξία των εγκλημάτων της ενδοοικογενειακής βίας, δεν είναι δυνατόν να είναι μικρότερο των χιλίων (1000) ευρώ<sup>9</sup>.

Με το άρθρο 6 αντιμετωπίζονται οι σοβαρότερες μορφές ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης. Οι δύο πρώτες παράγραφοι της εν λόγω διάταξης αποτελούν διακεκριμένες παραλλαγές των πράξεων, όπως προβλέπονται στα άρθρα 308, 309 και 310 του Ποινικού Κώδικα. Στην παράγραφο 3 παρέχεται αυξημένη προστασία στην έγκυο, στο ανήλικο μέλος της οικογένειας, αλλά και σε κάθε άλλο μέλος της, το οποίο για οποιοδήποτε λόγο αδυνατεί να αντισταθεί στην ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη που τελείται σε βάρος του (λ.χ. υπερήλικες, άτομα με ειδικές ανάγκες). Τέλος, στην παράγραφο 4 της ίδιας διάταξης, ορίζονται ως διακεκριμένες παραλλαγές του εγκλήματος ο βασανισμός του θύματος και η πρόκληση ψυχικής βλάβης, ιδίως με πράξεις εγκλεισμού ή απομόνωσής του<sup>9</sup>.

Με το άρθρο 7 αντιμετωπίζονται οι σοβαρότερες προσβολές της προσωπικής ελευθερίας του θύματος ενδοοικογενειακής βίας. Πρόκειται, και στην περίπτωση αυτή, για διακεκριμένες παραλλαγές των άρθρων 330 και 333 του Ποινικού Κώδικα. Επισημαίνεται ωστόσο ότι, σε σύγκριση με το άρθρο 330, αφ' ενός μεν διευρύνεται η έννοια της βίας ως μέσον τελέσεως του εγκλήματος (αρκεί και βία κατά πραγμάτων), και αφ' ετέρου περιορίζεται η έννοια της απειλής (απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο αντί απλώς απειλή σωματικής βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης)<sup>9</sup>.

Με το άρθρο 9 αντιμετωπίζονται οι ενδοοικογενειακές προσβολές της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Επισημαίνεται ότι, σε αντίθεση με το άρθρο 337 του Ποινικού Κώδικα, η σοβαρότητα της επίθεσης κατά της γενετήσιας αξιοπρέπειας δεν αναφέρεται εν προκειμένω στην βαναυσότητα της προσβολής, αλλά στην βαναυσότητα του τρόπου με τον οποίο διαπράχθηκε (ιδιαίτερα ταπεινωτικός λόγος ή έργο)<sup>9</sup>.

Με το άρθρο 10 αντιμετωπίζεται κάθε προσπάθεια εκφοβισμού ή δελεασμού των μαρτύρων οι οποίοι καλούνται να καταθέσουν στο πλαίσιο αστικής ή ποινικής δίκης για μια υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας<sup>9</sup>.

Ο νομοθέτης έχει λάβει υπόψη του την ανάγκη συμφωνίας, διεύρυνσης αλλά και αποφυγής αντιφάσεων του νόμου σε σχέση με τον Ποινικό Κώδικα, στοιχείο πολύ

ενθαρρυντικό, αν αναλογιστούμε ότι η πληθώρα νόμων, διαταγμάτων, αποφάσεων και άλλων παρόμοιων κειμένων που παράγουν νομολογία, έρχονται άλλες φορές σε παράλογες αντιφάσεις και άλλες αφήνουν μεγάλα κενά που εκμεταλλεύονται οι παρανομούντες.

#### **A.4 Η διαδικασία της διαμεσολάβησης στα άρθρα 11-14**

Μολονότι τα κατά τόπους συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης που ίσχυαν σε διάφορες ιστορικές περιόδους αποδέχονταν και υιοθετούσαν διαδικασίες «συμφιλίωσης» και «καταλλαγής» μεταξύ δράστη και θύματος, δεν συνέβη το ίδιο με την προϊσχύσασα και την ισχύουσα ποινική δικονομία. Κι αυτό, παρ' όλα τα προφανή πλεονεκτήματα των εν λόγω διαδικασιών ιδίως καθ' όσον αφορά την άμεση ικανοποίηση του θύματος, την επιτάχυνση της απονομής ποινικής δικαιοσύνης και την προώθηση θεσμικών διαλογικών δομών στην έννομη τάξη<sup>9</sup>.

Μόλις πρόσφατα ωστόσο θεσπίσθηκε και στην χώρα μας ένα είδος ποινικής διαμεσολάβησης. Πρόκειται για την «συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης» που προβλέπεται ως αναμορφωτικό μέτρο στο στοιχείο ε' της παρ. 1 του άρθρου 122 Π.Κ., η επιτυχής ολοκλήρωση της οποίας άγει σε αποχή από την ποινική δίωξη του ανήλικου κατά το (επίσης νεοπαγές) άρθρο 45Α Κ.Π.Δ.<sup>9</sup>.

Σημειώνεται συναφώς ότι η χώρα μας υποχρεούται να συμμορφωθεί προς την απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 15ης Μαρτίου 2001 σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 82 της 22.3.2001), το άρθρο 10 της οποίας επιβάλλει στα κράτη μέλη την προώθηση της διαμεσολάβησης σε ποινικές υποθέσεις το αργότερο μέχρι τις 22/3/2006<sup>9</sup>.

Αφετηρία της προβλεπόμενης στο παρόν σχέδιο νόμου διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης θα είναι είτε η έναρξη της προκαταρκτικής εξέτασης μετά από έγκληση του θύματος ή καταγγελία τρίτου είτε η κίνηση της διαδικασίας του αυτοφώρου. Στο πλαίσιο αυτό ο αρμόδιος για την ποινική δίωξη εισαγγελέας θα διερευνά την δυνατότητα ποινικής διαμεσολάβησης. Εφόσον τα διάδικα μέρη δεν συμφωνήσουν να συνδιαλλαγούν, η ποινική δίκη θα κινείται σύμφωνα με τα ισχύοντα. Εάν αντίθετα συμφωνήσουν και ο φερόμενος ως δράστης συμμορφωθεί προς το αποτέλεσμα της διαμεσολάβησης, τότε θα εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας για τις φερόμενες ως τελεσθείσες πράξεις ενώ

για τις αστικές αξιώσεις εξ αδικοπραξίας θα επέρχονται οι συνέπειες του δικαστικού συμβιβασμού<sup>9</sup>.

Κατά την διαμόρφωση των επί μέρους σταδίων της σχετικής διαδικασίας ελήφθη πρόνοια για την ακριβοδίκαιη μεταχείριση των μερών, ώστε κανένα από αυτά να μη προβαίνει σε επιπόλαιη, προσχηματική ή ωφελμιστική συνδιαλλαγή με το άλλο. Ελήφθησαν επίσης υπόψη οι εμπειρίες άλλων κρατών κατά την εφαρμογή όμοιων θεσμών, ώστε η διαδικασία της διαμεσολάβησης να μπορεί στη χώρα μας να κινείται χωρίς ο φερόμενος ως δράστης να πρέπει προηγουμένως να προβαίνει σε δήλωση περί της ενοχής του ή να καταδικάζεται σε συμμόρφωση προς επαχθείς όρους χωρίς δικαστική απόφαση<sup>9</sup>.

Εξάλλου, οι συνέπειες του θεσμού της ποινικής διαμεσολάβησης στον χώρο του Αστικού Δικαίου ρυθμίζονται ειδικότερα στο άρθρο 14<sup>9</sup>.

Έτσι, στην πρώτη παράγραφο ορίζεται ότι η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός, ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Αν μέσα στην τριετία από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης με διάταξη του εισαγγελέα, ο φερόμενος ως δράστης δεν συμμορφωθεί προς τους όρους της συμφωνίας, τότε αυτή μπορεί να ανατραπεί με πρωτοβουλία του παθόντος. Τούτο έχει πρακτική σημασία, αν οι αξιώσεις του παθόντος ήσαν μεγαλύτερες από όσες κάλυψε με την συμφωνία ο φερόμενος ως δράστης. Ο ίδιος δεν μπορεί να ανατρέψει την συμφωνία, αλλά αν αυτό συμβεί συνεπεία αγωγής του θύματος, τότε κατά τις γενικές διατάξεις μπορεί να αναζητήσει ή να συνυπολογίσει όσα έχει καταβάλει στο θύμα βάσει της συμφωνίας για την κάλυψη των αξιώσεων του τελευταίου<sup>9</sup>.

Μετά την παρέλευση τριετίας από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης, ο συμβιβασμός δεν μπορεί πλέον να ανατραπεί για κανέναν λόγο, ενώ αποκλείεται επίσης η αναζήτηση των καταβληθέντων σε συμμόρφωση προς την συμφωνία για ποινική διαμεσολάβηση. Τα ίδια αποτελέσματα έχει και η λύση του γάμου μέσα στην τριετία<sup>9</sup>.

Όσον αφορά το δικαίωμα διαζυγίου, κρίθηκε ότι η συμφωνία των συζύγων για ποινική διαμεσολάβηση δε μπορεί να εμποδίζει την άσκηση του προς διάζευξη δικαιώματος καθενός από τους συζύγους κατά τις γενικές διατάξεις ή την συναινετική λύση του γάμου. Και αποτελεί μεν σκοπό του νόμου να διατηρήσει την ενότητα της οικογένειας, πλην όμως δεν είναι δυνατόν να αποκλείσει κανείς το ενδεχόμενο το θύμα, ενώ δηλώνει πρόθυμο για ποινική διαμεσολάβηση, να επιθυμεί παρ' όλα αυτά τη λύση του γάμου, πράγμα που θα μπορεί να επιδιώκει κατά τις γενικές διατάξεις. Βεβαίως ενδέχεται η συμφωνία για

διαμεσολάβηση, σε συνδυασμό προς άλλα γεγονότα (λ.χ. συμβίωση και γενικά αποκατάσταση σχέσεων) να συνιστά, κατά την κρίση του δικαστηρίου, συγγνώμη, και κατά συνέπεια λόγον απόσβεσης του συγκεκριμένου λόγου διαζυγίου. Τα ίδια θα ισχύουν, αν η δίκη διαζυγίου έχει αρχίσει πριν από την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης<sup>9</sup>.

Η λύση του γάμου μέσα στην τριετία από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης λόγω ποινικής διαμεσολάβησης επιφέρει την οριστικοποίηση των αποτελεσμάτων του συμβιβασμού<sup>9</sup>.

Σε ορισμένες χώρες της Ε.Ε., όπως π.χ. η Γαλλία, ο θεσμός της ποινικής διαμεσολάβησης υπήρχε πριν την εισαγωγή νομοθεσίας για την ειδική αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στην Ελλάδα. Υπάρχει ο κίνδυνος η ενδοοικογενειακή βία να αντιμετωπίζεται ως λιγότερο σοβαρό αδίκημα, αν η ενδοοικογενειακή βία είναι το μόνο αδίκημα για το οποίο ακολουθείται ποινική διαμεσολάβηση και θεραπεία του δράστη<sup>10</sup>.

Σοβαρές επιφυλάξεις εκφράζονται σχετικά με το κατά πόσον η ποινική διαμεσολάβηση είναι κατάλληλο μέτρο για την αντιμετώπιση υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας. Άλλα μέτρα, όπως η υπενθύμιση του νόμου στο δράστη, η γρήγορη διενέργεια κοινωνικής έρευνας (σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στην οικογένεια), η απομάκρυνση του βίαιου συντρόφου από το σπίτι, ή και η επιβολή στον δράστη πράξεων βίας να υποβληθεί σε θεραπεία, είναι μέτρα πιο κατάλληλα και θα πρέπει να προτιμώνται. Τα μέτρα αυτά πρέπει να χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό και παράλληλα με την ποινική δίωξη, και όχι να θεωρούνται ως κάτι εναλλακτικό ή που αντικαθιστά την ποινική δίωξη<sup>10</sup>.

Η εφαρμογή ποινικής διαμεσολάβησης προϋποθέτει ότι τα δύο μέρη έχουν την ίδια αυτονομία, την ίδια ελευθερία να εκφράσουν τη βούλησή τους. Ωστόσο, στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, οι γυναίκες συνήθως υποβάλλονται σε ένα σύστημα ελέγχου που μειώνει τη δυνατότητά τους να εκφραστούν ελεύθερα<sup>10</sup>.

### **A.5 Λοιπά άρθρα**

Στο άρθρο 15 ο νομοθέτης αναγνωρίζει πλήρως τη δυσχερή θέση στην οποία περιέρχεται το θύμα εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας και κυρίως αμέσως μετά. Για το λόγο αυτό με τα άρθρα 15 και 18 του νομοσχεδίου προβλέπεται δέσμη μέτρων για την, όσο το δυνατόν, πληρέστερη ασφαλέστερη και αποτελεσματικότερη προστασία του θύματος.

<sup>10</sup> Διεθνής Αμνηστία, Ελληνικό Τμήμα. Κριτική του Σχεδίου Νόμου «Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας». Φεβρουάριος 2006. Ιστοσελίδα: [www.amnesty.org.gr](http://www.amnesty.org.gr)



Συγκεκριμένα, με το άρθρο 15 προστίθεται δεύτερη παράγραφος στο άρθρο 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και προβλέπονται ειδικά και πρακτικώς εφαρμόσιμα μέτρα. Το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει τα μέτρα αυτά όταν ζητείται προσωρινή ρύθμιση κατάστασης, ώστε να επιτυγχάνεται και να εξασφαλίζεται η φυσική απομάκρυνση του δράστη από το θύμα και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας του και να αποτρέπονται τυχόν κίνδυνοι και περαιτέρω συνεχής ενόχληση<sup>9</sup>.

Με την παράγραφο 1 του άρθρου 17 θεσπίζεται η αυτεπάγγελτη δίωξη των σχετικών με την ενδοοικογενειακή βία εγκλημάτων. Με τον τρόπο αυτό αποτρέπεται κάθε συναλλαγή ή προσπάθεια επηρεασμού του παθόντος εκ μέρους του δράστη, προκειμένου ο τελευταίος να αποφύγει την τιμωρία του<sup>9</sup>.

Περαιτέρω, με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου προβλέπεται και στις περιπτώσεις των πλημμελημάτων ενδοοικογενειακής βίας η ίδια διαδικασία που ισχύει για τα επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενα εγκλήματα. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η ταχεία απονομή Δικαιοσύνης και αποτρέπεται η διαίωνιση της έντασης στις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας. Για τον ίδιο λόγο εξάλλου θεσπίζεται η υποχρεωτική κράτηση του κατηγορουμένου επί τριήμερο, σε περίπτωση που θα ζητηθεί από αυτόν αναβολή<sup>9</sup>.

Μπροστά στον ιδιάζοντα χαρακτήρα των εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας, λαμβάνεται πρόνοια με τις διατάξεις του άρθρου 18, να καταστεί δυνατή η απομάκρυνση του κατηγορουμένου από τους χώρους κατοικίας, διαμονής, εργασίας ή εκπαίδευσης του θύματος, για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται αναγκαίο για την σωματική και την ψυχική υγεία του τελευταίου. Η επιβολή του συγκεκριμένου περιοριστικού όρου μπορεί μεν να διαταχθεί οποτεδήποτε μέχρι την έκδοση της οριστικής απόφασης, είναι δυνατόν ωστόσο και να ανακληθεί με τη διαδικασία που προβλέπεται ρητά στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου<sup>9</sup>.

Με το άρθρο 20 θεσπίζεται η ειδικότερη υποχρέωση των ανακριτικών υπαλλήλων που άσκησαν ανακριτικά καθήκοντα σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας να τηρούν το απόρρητο της ανάκρισης σχετικά με την ταυτότητα των εμπλεκομένων (παρ. 1).

Η ρητή συνταγματική επιταγή για το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου (άρθρο 9 παράγραφος 1 του Συντάγματος) ενεργοποιείται και προς την κατεύθυνση αυτή. Με ρητή διάταξη στο άρθρο 20 του νομοσχεδίου απαγορεύεται κατά το στάδιο της προανάκρισης που διενεργείται στο πλαίσιο της αυτόφωρης διαδικασίας από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές να ανακοινώνονται σε οποιονδήποτε και με οποιονδήποτε τρόπο τα στοιχεία του δράστη και του θύματος σε έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας<sup>9</sup>.



Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται να αποτραπεί ο στιγματισμός της οικογένειας στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον της και οι εξαιρετικά δυσμενείς του συνέπειες σε όλα τα μέλη της, κυρίως όμως στα ανήλικα. Η παράβαση των διατάξεων αυτών συνεπάγεται ποινή φυλάκισης έως δύο έτη<sup>9</sup>.

Στο άρθρο 21 προβλέπεται για το θύμα πλήρης ηθική αλλά και η απολύτως αναγκαία υλική συμπαράσταση από φορείς που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Η ενημέρωση τόσο των παθόντων όσο και των αρμόδιων φορέων για συγκεκριμένα περιστατικά, ανατίθεται, καθαρά για λόγους πρακτικούς, στις αρμόδιες αστυνομικές αρχές, αφού συνήθως αυτές αναλαμβάνουν την προανάκριση στο πλαίσιο της αυτόφωρης διαδικασίας<sup>9</sup>.

Στο άρθρο 22 περιγράφεται ότι, δεδομένης της ιδιαιτερότητας των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, είναι πιθανό το θύμα να βρίσκεται σε προσωρινή οικονομική αδυναμία να κινήσει τη σχετική διαδικασία για την άμεση ρύθμιση των εξαιτίας του περιστατικού οικογενειακής βίας προβλημάτων (συγκατοίκησης, προσωρινής διατροφής, επιμέλειας ανήλικων τέκνων κλπ.). Κρίθηκε ότι και η αποδεδειγμένη προσωρινή οικονομική αδυναμία πρέπει να καλυφθεί με την παροχή του ευεργετήματος πενίας του άρθρου 194 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ειδικά για τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων προσωρινής ρύθμισης της κατάστασης, σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις<sup>9</sup>.

Στο άρθρο 23 επισημαίνεται ο ρόλος των εκπαιδευτικών, στο πλαίσιο του ευρύτερου εκπαιδευτικού τους έργου, στην αποκάλυψη και αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Ειδικότερα, προβλέπεται ότι οι εκπαιδευτικοί, όταν πληροφορούνται ή διαπιστώνουν ότι διαπράττεται έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος μαθητή, οφείλουν να ενημερώνουν το Διευθυντή της Σχολικής Μονάδας, ο οποίος ακολούθως ανακοινώνει την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο Εισαγγελέα ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή. Παρόμοια υποχρέωση καθιερώνεται και για τους υπευθύνους και Διευθυντές των Ιδιωτικών Σχολείων, καθώς και για τους υπευθύνους των Μονάδων Προσχολικής Αγωγής<sup>9</sup>.

## **A.6 Θετικά σημεία του νόμου**

Αναγνωρίζεται ότι ο νόμος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας έρχεται, έστω και με σοβαρές ελλείψεις, να καλύψει ένα νομοθετικό κενό, η ύπαρξη του οποίου εμπόδιζε πάρα πολλές γυναίκες από τα να ζητήσουν την προστασία της δικαιοσύνης και την τιμωρία των δραστών της ενδοοικογενειακής βίας για τη συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη.

Είναι θετικό ότι καλύπτει μερικώς τις περιπτώσεις της άσκησης βίας στο πλαίσιο των συντροφικών σχέσεων πέραν των συζυγικών.

Επίσης, αναγνωρίζει το βιασμό εντός γάμου, κάτι που αποτελούσε επί σειρά ετών αίτημα πολλών μη κυβερνητικών οργανώσεων, της Διεθνούς Αμνηστίας συμπεριλαμβανομένης, αλλά και σύσταση διακυβερνητικών οργανισμών στους οποίους συμμετέχει η Ελλάδα.

Είναι ακόμη θετικό ότι δεικνύει ιδιαίτερη ευαισθησία και αναγνωρίζει στο Άρθρο 6§3 την ιδιαίτερα ευάλωτη θέση των εγκύων, των παιδιών και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ως αποδεκτών της βίας ή ως παρισταμένων σε πράξεις βίας. Είναι θετικό ότι προβλέπει ότι η βία παρουσία ενός τέτοιου προσώπου θεωρείται βαρύτερο αδίκημα – κάτι που δεν είναι συχό στην ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Τέλος, θετικό σημείο είναι η απόρριψη της σωματικής βίας ως μέθοδο τιμωρίας ή σωφρονισμού ανηλίκων, κάτι που είναι σύμφωνο με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

## **A.7 Σημεία πιθανών παραλείψεων**

1) Παράλειψη αναφοράς στο σύνθετο πρόβλημα της «βίας κατά των γυναικών» και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο νόμος δεν αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα και τη σοβαρότητα του προβλήματος της βίας κατά των γυναικών και δεν ασχολείται με τις ουσιώδεις αιτίες του. Δεν εμφανίζεται καν ο όρος «βία κατά των γυναικών».

Δεν γίνεται καμία αναφορά στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια, ούτε στις διαφυλικές σχέσεις στο πλαίσιο του στόχου για την ισότητα των δυο φύλων. Στο Πόρισμα της Ομάδας Εργασίας που είχε εργαστεί για την προετοιμασία του νόμου, ως νομοσχεδίου αρχικά, αναφέρεται ότι «[σ]τις Εθνικές Προτεραιότητες Πολιτικής και Άξονες Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2004–2008, που υιοθετήθηκαν από την Κυβερνητική Επιτροπή στις 2.11.2004, η πρόληψη και καταπολέμηση της βίας με θύματα τις

γυναίκες έχουν περιληφθεί ως ένας από τους ειδικούς άξονες δράσης [...]». Ωστόσο, δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι σχετικές συστάσεις της Ομάδας Εργασίας.

Μια σύγχρονη νομοθεσία θα πρέπει να αναγνωρίζει ότι η βία στην οικογένεια είναι έμφυλη, διότι στρέφεται πρωτίστως κατά των γυναικών και σχετίζεται με την ίδια την οργάνωση της κοινωνίας και τις σχέσεις ισχύος μεταξύ των δυο φύλων, διακρίνοντας διακρίσεις εις βάρος των γυναικών και αναπαράγοντας στερεότυπα. Αντιθέτως, δεν έχουν ληφθεί υπ' όψιν τα πορίσματα πολύχρονων και εις βάθος επιστημονικών ερευνών για το φαινόμενο, ούτε όσα αναφέρουν τα διεθνή πρότυπα που παρατίθενται στην εισαγωγή του νόμου.

Ο νόμος θα πρέπει να δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην προστασία του θύματος και να είναι επικεντρωμένος σε αυτή. Στόχος οποιασδήποτε νομοθεσίας για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας θα πρέπει να είναι η προστασία των μελών της οικογένειας από τις πράξεις ή τις απειλές βίας και όχι η με κάθε τρόπο προστασία του θεσμού της οικογένειας.

Θα πρέπει, επιπλέον, να αναγνωρίζεται ότι η βία κατά των γυναικών συνιστά παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, γιατί όταν διαπράττεται, οι γυναίκες δεν απολαμβάνουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες τους και δεν αναπτύσσονται πλήρως ως προσωπικότητες.

### 2) Ανεπαρκής ορισμός της «βίας μεταξύ των μελών της οικογένειας»

Χωρίς να διαθέτουμε ειδικές νομικές γνώσεις, έχουμε τη γνώμη ότι ο νόμος θα έπρεπε να ορίζει με σαφήνεια τι συνιστά «άσκηση βίας μεταξύ των μελών της οικογένειας» (όρος που αναφέρεται στο Άρθρο 2 και δεν ορίζεται πουθενά στο κείμενο του νόμου), ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια ατιμωρησίας. Υπενθυμίζεται ότι η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, ορίζει ως *βία κατά των γυναικών*: «κάθε πράξη βίας βάσει του φύλου, η οποία επιφέρει ή είναι πιθανό να επιφέρει σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο σε γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων και των απειλών για τέτοιες πράξεις, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας είτε συμβαίνει στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή».

### 3) Μερική αντιμετώπιση του ζητήματος

Στόχος της νομοθεσίας θα πρέπει να είναι, πέραν του κολασμού των πράξεων βίας, και η πρόληψη, η αποκατάσταση των θυμάτων, η προστασία των μαρτύρων, η εξάλειψη οποιουδήποτε στερεοτύπου για τους ρόλους ανδρών και γυναικών σε όλες τις βαθμίδες και

σε όλες τις μορφές της εκπαίδευσης, και την ευαισθητοποίηση του κοινού μέσω ενημερωτικών εκστρατειών.

Βασική παράλειψη είναι ότι εξαιρεί ορισμένες μορφές βίας υπάγοντάς τις στην κείμενη νομοθεσία και επεμβαίνει μερικώς, ώστε να τιμωρήσει τις «σοβαρότερες και απεχθέστερες μορφές βίας» (όπως αναφέρεται στην Παράγραφο 2 της Αιτιολογικής Έκθεσης). Με τον τρόπο αυτό δεν δίδεται η αρμόζουσα βαρύτητα σε όλες ανεξαιρέτως τις εκφάνσεις της ενδοοικογενειακής βίας (λεκτική, ψυχολογική, σωματική, σεξουαλική), η οποία για την ευρωπαϊκή νομοθεσία τιμωρείται ως βαρύτερο αδίκημα από τα συνήθη ποινικά.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας προϋποθέτει ένα πολυεπίπεδο σύστημα δομών (σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο) για την υποδοχή των θυμάτων, την ψυχολογική, υλική, ηθική και νομική στήριξή τους, τη φιλοξενία σε ξενώνες, την προστασία ανηλίκων, την προστασία των μαρτύρων, την ενημέρωση των θυμάτων για τα δικαιώματά τους και τις υπηρεσίες, που τους παρέχονται και για την προστασία τους από τους δράστες, καθώς και για τα θεραπευτικά προγράμματα των τελευταίων, τα οποία μπορεί να λειτουργούν συμπληρωματικά στις ποινές φυλάκισης.

Η αποδοτική λειτουργία των ανωτέρω δομών προϋποθέτει υποχρεωτικά την κατάλληλη εκπαίδευση όλων των δημοσίων λειτουργών, οι οποίοι/οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας (αστυνομικοί, νοσηλευτικό και ιατρικό προσωπικό, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, δικαστικοί λειτουργοί, εισαγγελείς) και που θα πρέπει να είναι σε θέση να ενημερώνουν επαρκώς και άμεσα τα θύματα για τους υφιστάμενους μηχανισμούς αρωγής τους (ξενώνες, καθώς και ηθική, ψυχολογική, υλική και νομική στήριξη, προστασία από το δράστη), προκειμένου τα τελευταία να λάβουν την κατάλληλη κατά περίπτωση αρωγή.

Θα πρέπει να προβλέπεται πώς οι υφιστάμενες ανισότητες των δύο φύλων επηρεάζουν και δυσχεραίνουν την αναζήτηση βοήθειας από τις γυναίκες, καθώς και το πώς αυτές διαμορφώνουν τη συμπεριφορά των λειτουργών στους οποίους οι γυναίκες θα προστρέχουν.

Επίσης, θα ήταν ορθό να προβλέπεται διευκόλυνση και επιτάχυνση δικαστικών διαδικασιών και δημιουργία ειδικού σώματος δικαστών, οι οποίοι θα έχουν την κατάλληλη κατάρτιση, ώστε να μπορούν να εκδικάζουν υποθέσεις που αφορούν ενδοοικογενειακή βία και διακρίσεις λόγω φύλου. Αυτά τα μέτρα θα πρέπει να εξεταστούν ενδελεχώς και με γνώμονα πάντα την προστασία του θύματος.



Τέλος, υπέρ της αποτελεσματικότητας της αντιμετώπισης του φαινομένου θα λειτουργούσε η σύσταση ενός συντονιστικού φορέα, ο οποίος θα έχει την ευθύνη για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των δομών για την ενδοοικογενειακή βία (σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο και σε συνεργασία με ΜΚΟ), θα παρακολουθεί, θα αξιολογεί, θα βελτιώνει την προσέγγιση που ακολουθείται και θα συντάσσει σχετικές εκθέσεις.

#### **A.8 Προτάσεις για βελτιώσεις**

Έχουν διατυπωθεί προτάσεις για τη συνολική βελτίωση της νομοθεσίας με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις και ειδικότερα τις εξής αλλαγές στο νόμο:

Στο Άρθρο 1 να υπάρξει πρόβλεψη για τους εν γένει συντρόφους, ανεξαρτήτως εάν πρόκειται για μονίμους ή όχι, για διαζευγμένα ζευγάρια ή για συζύγους εκ των οποίων ο ένας έχει εγκαταλείψει την οικογενειακή εστία.

Στο Άρθρο 2, θα πρέπει να οριστεί με σαφήνεια ο όρος «άσκηση βίας μεταξύ των μελών της οικογένειας», σύμφωνα με διεθνή πρότυπα, όπως προαναφέρθηκε.

Υπάρχει η άποψη ότι το άρθρο 4 θα πρέπει να αναδιατυπωθεί, ώστε να συμπεριλαμβάνονται πράξεις σωματικής βίας εις βάρος ανηλίκων και για λόγους άλλους πλην του σωφρονισμού, όπως π.χ. η χρήση βίας ως μεθόδου βλάβης της μητέρας ανήλικου τέκνου, ως τρόπου επιβεβαίωσης της εξουσίας του πατέρα ή της μητέρας σε αυτό, ή για άλλους λόγους κακοποίησης.

Στο Άρθρο 7 αναφέρεται ότι *«τιμωρείται το μέλος της οικογένειας, που εξαναγκάζει άλλο μέλος, κάνοντας χρήση βίας σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται»*. Θεωρείται ότι θα πρέπει να αντικατασταθεί η διατύπωση *«χωρίς το θύμα να υποχρεούται»* με τη διατύπωση *«χωρίς τη συναίνεση του θύματος»*. Διαφορετικά, υπάρχει κίνδυνος να υποστηριχθεί ότι η εντός γάμου συνουσία είναι υποχρέωση των συζύγων, πράγμα που θα είχε ως αποτέλεσμα ατιμωρησία σε περιπτώσεις βιασμού εντός του γάμου. Εξάλλου η διατύπωση *«χωρίς τη συναίνεση του θύματος»* είναι αυτή που ακολουθείται στα σχετικά διεθνή πρότυπα.

Στο Άρθρο 9 θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι θα συμπεριλαμβάνεται η έννοια της σωματικής και πνευματικής αξιοπρέπειας του θύματος, η οποία δεν σχετίζεται απαραίτητως με τη «γενετήσια ζωή» του θύματος.

Στο Άρθρο 10, θα πρέπει να απαλειφθεί ο όρος «συμβουλευτικός». Ο νόμος θα πρέπει να τονίζει ότι η βία στην οικογένεια είναι ποινικό αδίκημα και όχι μια ψυχολογική δυσκολία του θύτη.



Ο νόμος δεν παρέχει προστασία στα θύματα κατά τη διάρκεια του προγράμματος θεραπείας που ακολουθεί ο θύτης. Ίσως χρειάζεται να παρέχει ο νόμος τη δυνατότητα να επιβάλλονται περιοριστικοί όροι ή να απομακρύνεται το πρόσωπο που διέπραξε ενδοοικογενειακή βία από την οικογενειακή εστία, ή να του απαγορεύεται να προσεγγίζει τον τόπο κατοικίας του θύματος, το χώρο εργασίας του, τα σχολεία των παιδιών, τους ξενώνες κλπ. Η δυνατότητα επιβολής περιοριστικών όρων θα πρέπει να είναι διαθέσιμη<sup>10</sup>.

Στο Άρθρο 12, παράγραφος 4, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η ύπαρξη νομικής αρωγής, δωρεάν εφόσον χρειάζεται, που να είναι διαθέσιμη για τη νομική εκπροσώπηση του θύματος. Η νομική αρωγή θα πρέπει να είναι διαθέσιμη στα καταφύγια κακοποιημένων μελών οικογενειών. Επίσης θα πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη για εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού.

Προτείνεται να προβλεφθεί η δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Το κράτος έχει την υποχρέωση να επιδεικνύει τη δέουσα επιμέλεια και να επιδιώκει τη δίωξη και τιμωρία των υπαιτίων για ενδοοικογενειακή βία. Γι' αυτό, συνιστάται να γίνεται σαφές στο νόμο ότι ο φόβος ή η απροθυμία του θύματος να υποβάλει μήνυση δεν θα αποτελούν εμπόδιο στη δίωξη του δράστη. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να προβλέπεται πλήρης και αποτελεσματική προστασία των θυμάτων και των μαρτύρων καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας

Η επανόρθωση σε μια υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας θα πρέπει να περιλαμβάνει την άμεση, αποτελεσματική, ανεξάρτητη και αμερόληπτη διερεύνηση και δίωξη σύμφωνα με τα πρότυπα για τις έντιμες δίκες, την εξασφάλιση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, την αποζημίωση για σωματική και ψυχολογική βλάβη, την αποκατάσταση (ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες), την ικανοποίηση (π.χ. τον τερματισμό διαρκών παραβιάσεων) και εγγυήσεις για τη μη επανάληψη (π.χ. εξασφαλίζοντας ότι τα θύματα και οι μάρτυρες θα έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη και στις υπηρεσίες). Αν η ποινική διαμεσολάβηση κατά το άρθρο 11 επαναφέρει το θύμα στην προηγούμενη κατάσταση, αποκαθιστώντας την οικογενειακή ζωή, τότε το δικαίωμα επανόρθωσης θα έχει ικανοποιηθεί. Ωστόσο, τα δικαιώματα του θύματος σε άλλες μορφές επανόρθωσης, όπως π.χ. η αποζημίωση και η ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες, δεν θα πρέπει να μην του αναγνωριστούν επειδή ο θύτης ξεκίνησε πρόγραμμα θεραπείας κατά το άρθρο 11.

Θετικά σχολιάζεται το εύρος των τοποθεσιών, που καλύπτονται από την επιβολή περιοριστικών όρων στο άρθρο 15 του νομοσχεδίου. Ωστόσο, καλό είναι στο μέλλον να

προβλέπεται και η δυνατότητα προληπτικών περιοριστικών όρων, όταν έχουν διατυπωθεί απειλές βίας, αλλά πριν προκληθεί σωματική βλάβη. Η επανόρθωση που προβλέπεται στο Άρθρο 15 θα πρέπει να είναι προσβάσιμη, άμεση, αποτελεσματική και εφαρμόσιμη, και τα θύματα θα πρέπει να έχουν επίσης πρόσβαση σε ξενώνες και μακροπρόθεσμες λύσεις για την κατοικία τους. Θα πρέπει, τέλος, να μπορούν να επιβληθούν περιοριστικοί όροι με μόνιμο χαρακτήρα.

Η πρόβλεψη ότι οι ιατρικές-κοινωνικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες οικονομικής αρωγής των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας θα έχουν θεσμοθετημένη μορφή, είναι καλοδεχούμενη<sup>8</sup>. Επιπλέον, η οργάνωση συνιστά να παρασχεθεί ειδική εκπαίδευση στους αστυνομικούς σχετικά με τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας, καθώς εκείνοι θα αντιμετωπίζουν τα θύματα και τους μάρτυρες σε τέτοιες υποθέσεις, ώστε να γνωρίζουν πώς να καθοδηγούν τα θύματα και να τα παραπέμπουν στις ειδικευμένες υπηρεσίες αρωγής.

Είναι θετικό το μέτρο εγρήγορσης των εκπαιδευτικών για διαπίστωση περιστατικών βίας. Θα πρέπει όμως να συμπληρωθεί με ειδικά μέτρα κατάρτισης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα των δυο φύλων. Επιπροσθέτως είναι απαραίτητο να υλοποιηθεί η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα στα σχολεία και να αναθεωρηθούν τα διδακτικά εγχειρίδια υπό το πρίσμα της ισότητας των δύο φύλων.

Θα πρέπει να προβλέπεται ειδικό κονδύλιο από τον κρατικό προϋπολογισμό για την υλοποίηση των απαραίτητων δράσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην οικογένεια.

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΩΝ, ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

### Α. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

#### Άρθρο 2

1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.

#### Άρθρο 5

2. Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο.

### Β. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

#### Β 1. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ, ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΣΤ: Σωματικές βλάβες<sup>5</sup>

##### ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ Άρθρο 299 Ανθρωποκτονία με πρόθεση

1. Όποιος με πρόθεση σκότωσε άλλον τιμωρείται με την ποινή του θανάτου ή με ισόβια κάθειρξη.
2. Αν η πράξη αποφασίστηκε και εκτελέστηκε σε βρασμό ψυχικής ορμής, επιβάλλεται η ποινή της πρόσκαιρης κάθειρξης.

##### ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΒΛΑΒΕΣ Άρθρο 308 Απλή σωματική βλάβη

1. Όποιος με πρόθεση προξενεί σε άλλον σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών. Αν η κάκωση ή η βλάβη της υγείας που του προξένησε είναι εντελώς ελαφρά, τιμωρείται με φυλάκιση το πολύ έξι μηνών ή με χρηματική ποινή. Και αν είναι ασήμαντη, τιμωρείται με κράτηση ή πρόστιμο.
2. Η σωματική βλάβη της παρ.1 δεν είναι άδικη, όταν επιχειρείται με τη συναίνεση του παθόντος και δεν προσκρούει στα χρηστά ήθη.
3. Ο υπαίτιος της πράξης της παρ.1 είναι δυνατό να απαλλαγεί από κάθε ποινή αν παρασύρθηκε στην πράξη από δικαιολογημένη αγανάκτηση εξαιτίας μιας αμέσως προηγούμενης πράξης που τέλεσε ο παθών εναντίον του ή ενώπιόν του και που ήταν ιδιαίτερα σκληρή ή βάνουση.

**Άρθρο 308Α**  
**Απρόκλητη σωματική βλάβη**

1. Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών τιμωρείται η απλή σωματική βλάβη (άρθρο 308 παρ.1, εδ. α) αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα.
2. Αν η πράξη της προηγούμενης παραγρ. έχει το χαρακτήρα επικίνδυνης σωματικής βλάβης (άρθρο 309) ή αν σ' αυτήν συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

**Άρθρο 309**  
**Επικίνδυνη σωματική βλάβη**

Αν η πράξη του άρθρου 308 τελέστηκε με τρόπο που μπορούσε να προκαλέσει στον παθόντα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική του βλάβη (άρθρ. 310 παρ.2) επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

**Άρθρο 310**  
**Βαριά σωματική βλάβη**

1. Αν η πράξη του άρθρου 308 είχε επακόλουθο τη βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του παθόντος, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών.

2. Βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση υπάρχει ιδίως αν η πράξη προξένησε στον παθόντα κίνδυνο ζωής ή βαριά και μακροχρόνια αρρώστια ή σοβαρό ακρωτηριασμό ή αν τον εμπόδισε σημαντικά και για πολύ χρόνο να χρησιμοποιεί το σώμα ή τη διάνοιά του.

3. Αν ο υπαίτιος επιδίωκε το αποτέλεσμα που προξένησε, τιμωρείται με κάθειρξη δέκα ετών.

**Άρθρο 311**  
**Θανατηφόρα βλάβη**

Αν η σωματική βλάβη είχε επακόλουθο το θάνατο του παθόντος επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επιδίωκε τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος επιβάλλεται κάθειρξη.

**Άρθρο 314**  
**Σωματική βλάβη από αμέλεια**

1. Όποιος από αμέλεια προκαλεί σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας άλλου τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών. Αν η σωματική βλάβη που προκλήθηκε είναι εντελώς ελαφρά επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι τριών μηνών ή χρηματική ποινή.

2. Η διάταξη της παρ.2 του άρθρου 302 εφαρμόζεται αναλόγως και στην πράξη της προηγούμενης παραγράφου. Στη περίπτωση αυτή για την ποινική δίωξη απαιτείται πάντοτε έγκληση που δεν εφαρμόζεται το δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγρ. του επόμενου άρθρου.

**Άρθρο 315**  
**Έγκληση**

1. Στις περιπτώσεις των άρθρων 308 και 314 η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση. Δεν απαιτείται έγκληση αν ο υπαίτιος της πράξης του άρθρου 314 ήταν υπόχρεος λόγω της

υπηρεσίας του ή του επαγγέλματός του να καταβάλει ιδιαίτερη επιμέλεια ή προσοχή. Η οδήγηση οχήματος εμπίπτει στο προηγούμενο εδάφιο όταν εξυπηρετεί τη βιοποριστική μεταφορά επιβατών ή πραγμάτων. Στην περίπτωση του άρθρου 314, αν η πράξη τελέστηκε κατά την οδήγηση οχήματος και δεν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής αυτεπαγγέλτως, ο εισαγγελέας όμως με διάταξή του απέχει από την ποινική δίωξη αν ο παθών δηλώσει ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη του δράστη. Αν η δήλωση υποβληθεί κατά την άσκηση ποινικής δίωξης, το δικαστήριο παύει οριστικά αυτήν.

2. Αν στην περίπτωση του άρθρου 308 ο παθών είναι δημόσιος υπάλληλος και η πράξη τελέστηκε κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του ή για λόγους σχετικούς με την εκτέλεσή της, η δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως.

## **β 2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19: Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής<sup>5</sup>**

### **ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΑΣ ΖΩΗΣ Άρθρο 336**

1. Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης τιμωρείται με κάθειρξη.

2. Αν η πράξη της προηγούμενης παραγράφου έγινε από δύο ή περισσότερους δράστες που ενεργούσαν από κοινού επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

### **Άρθρο 337 Προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας**

1. Όποιος με ασελγείς χειρονομίες ή προτάσεις που αφορούν ασελγείς πράξεις, προσβάλλει βάνουσα την αξιοπρέπεια άλλου στο πεδίο της γενετήσιας ζωής του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή χρηματική ποινή.

2. Με φυλάκιση τριών μηνών μέχρι δύο ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι νεότερος από 12 ετών.

### **Άρθρο 338 Κατάχρηση σε ασέλγεια**

1. Όποιος καταχράται την παραφροσύνη γυναίκας ή την από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενη ανικανότητά της να αντισταθεί για να έλθει σε εξώγαμη συνουσία μαζί της, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

2. Όποιος καταχράται τις παραπάνω καταστάσεις και ενεργεί άλλη ασελγή πράξη σε γυναίκα ή άντρα, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.



### **Άρθρο 339** **Αποπλάνηση παιδιών**

1. Όποιος ενεργεί ασελή πράξη με πρόσωπο νεότερο από 15 ετών ή το παραπλανά με αποτέλεσμα να ενεργήσει ή να υποστεί τέτοια πράξη τιμωρείται ως εξής: α) αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δέκα έτη, με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δέκα, όχι όμως και τα δεκατρία έτη, με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και γ) αν συμπλήρωσε τα δεκατρία έτη, με φυλάκιση.

2. Αν στην περίπτωση του στοιχείου γ' της προηγούμενης παραγράφου ο υπαίτιος όταν τέλεσε την πράξη δεν είχε συμπληρώσει τα 17 έτη, το δικαστήριο μπορεί να του επιβάλλει μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.

3. Αν μεταξύ του υπαιτίου και του παθόντος τελέστηκε γάμος, δεν ασκείται ποινική δίωξη, και αν τυχόν είχε ασκηθεί δεν συνεχίζεται, αλλά κηρύσσεται απαράδεκτη. Η ποινική δίωξη ασκείται ή συνεχίζεται μετά την ακύρωση του γάμου.

### **Άρθρο 342** **Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια**

1. Με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους τιμωρείται ο ανιών εξ' αγχιστείας ή ο θετός γονέας, που ενεργεί ασελή πράξη με ανήλικο κατιόντα ή με το θετό του τέκνο ο επίτροπος ή ο επιμελητής ή οι κάθε είδους ανατροφείς με τον ανήλικο που έχουν στην επιμέλειά τους οι δάσκαλοι ή παιδαγωγοί με τους ανήλικους μαθητές τους ή με εκείνους που παιδαγωγούν οι κληρικοί με τα ανήλικα πνευματικά τους τέκνα.

2. Με την ίδια ποινή τιμωρούνται οι υπηρέτες και οι συγκάτοικοι, αν ενεργήσουν ασελή πράξη με ανήλικο που ανήκει στον ίδιο οικιακό κύκλο, καθώς και κάθε άλλος που ενεργεί ασελή πράξη με ανήλικο που του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά.

### **Άρθρο 343** **Ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας**

Με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους τιμωρούνται: α) ο δημόσιος υπάλληλος που ενεργεί ασελή πράξη με πρόσωπο που εξαρτάται υπηρεσιακά από αυτόν, εκμεταλλευόμενος αυτή τη σχέση β) οι διορισμένοι ή οπωσδήποτε εργαζόμενοι σε φυλακές ή άλλα κρατητήρια, σε σχολές, παιδαγωγικά ιδρύματα, νοσοκομεία, κλινικές ή κάθε είδους θεραπευτήρια και αναρρωτήρια ή σε άλλα ιδρύματα, προορισμένα να περιθάλπουν πρόσωπα που έχουν ανάγκη από βοήθεια, αν ενεργήσουν ασελή πράξη με πρόσωπο που έχει εισαχθεί σ' αυτά τα ιδρύματα.

### **Άρθρο 344** **Έγκληση**

Στις περιπτώσεις των άρθρων 337, 338, 339, 342 και 343 για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση. Στις περιπτώσεις του άρθρου 336 η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως. Ο εισαγγελέας όμως μπορεί κατ' εξαίρεση με αιτιολογημένη διάταξή του ύστερα από έγκριση του εισαγγελέα εφετών, να απέχει οριστικά από την άσκηση της ποινικής δίωξης, ή, αν έχει ασκήσει την ποινική δίωξη, να εισαγάγει την υπόθεση στο αρμόδιο συμβούλιο πλημμελειοδικών αυτό μπορεί να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη εκτιμώντας τη δήλωση του θύματος ή των κατά το άρθρο 118 προσώπων ότι η δημοσιότητα από την ποινική δίωξη θα έχει ως συνέπεια το σοβαρό ψυχικό τραυματισμό του θύματος.

#### **Άρθρο 345** **Αιμομιξία**

1. Η συνουσία μεταξύ συγγενών εξ αίματος ανιούσας και κατιούσας γραμμής τιμωρείται ως προς τους ανιόντες με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών, ως προς του κατιόντες με φυλάκιση μέχρι δύο ετών μεταξύ αμφιθαλών ή ετεροθαλών αδελφών η συνουσία τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.
2. Συγγενείς κατιούσας γραμμής μπορούν να απαλλαγούν από κάθε ποινή, αν κατά το χρόνο της πράξης δεν είχαν συμπληρώσει το 17<sup>ο</sup> έτος της ηλικίας τους.

#### **Άρθρο 346** **Ασέλγεια μεταξύ συγγενών**

1. Η επιχείρηση άλλης ασελγούς πράξης που γίνεται μεταξύ των συγγενών που αναφέρονται στο άρθρο 345 τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους.
2. Η παρ 2 του άρθρου 345 έχει εφαρμογή και σ' αυτήν εδώ την περίπτωση.

#### **Άρθρο 347** **Ασέλγεια παρά φύση**

1. Η παρά φύση ασέλγεια μεταξύ αρρένων που τελέστηκε: **α)** με κατάχρηση μιας σχέσης εξάρτησης που στηρίζεται σε οποιαδήποτε υπηρεσίας **β)** από ενήλικο με αποπλάνηση προσώπου νεότερου από 17 ετών ή από κερδοσκοπία τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.
2. Με την ίδια ποινή τιμωρείται και όποιος ασκεί την ασέλγεια της παρ.1 κατ' επάγγελμα.

#### **Άρθρο 348** **Διευκόλυνση ακολασίας άλλων**

1. Όποιος κατ' επάγγελμα διευκολύνει με οποιοδήποτε τρόπο την ασέλγεια μεταξύ άλλων τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους.
2. Με φυλάκιση μέχρι 3 ετών και με χρηματική ποινή τιμωρείται όποιος διευκολύνει την ασέλγεια μεταξύ άλλων χρησιμοποιώντας απατηλά μέσα και αν ακόμη δεν ενεργεί κατ' επάγγελμα.

#### **Άρθρο 349** **Μαστροπεία**

1. Όποιος για να εξυπηρετήσει ακολασία άλλων προάγει στην πορνεία ή εξωθεί στη διαφθορά ανήλικα πρόσωπα η υποθάλπει ή διευκολύνει τη πορνεία ή τη διαφθορά των ανηλικών τιμωρείται με φυλάκιση εννέα μηνών μέχρι τριών ετών και με χρηματική ποινή, αν δεν υπάρχει περίπτωση να τιμωρηθεί για άλλη βαρύτερη αξιόποινη πράξη.
2. Η ποινή επιτείνεται σε φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και σε χρηματική ποινή, αν το έγκλημα τελέστηκε: **α)** εναντίον προσώπου νεότερου από δεκαέξι ετών **β)** με απατηλά μέσα **γ)** από τον ανιόντα συγγενή εξ αίματος ή εξ αγχιστείας ή από θετό γονέα, σύζυγο, επίτροπο ή από άλλον στον οποίο έχουν εμπιστευθεί τον ανήλικο για ανατροφή, διδασκαλία, επίβλεψη ή φύλαξη, έστω και προσωρινή.

3. Όποιος κατ' επάγγελμα ή από κερδοσκοπία προάγει στην πορνεία γυναίκες τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δεκαοκτώ μηνών και με χρηματική ποινή.

### **Άρθρο 350** **Εκμετάλλευση πόρνης**

Άνδρας που συντηρείται ολικά ή εν μέρει από γυναίκα που ασκεί κατ' επάγγελμα την πορνεία και από την εκμετάλλευση των σχετικών ανήθικων κερδών της τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών μέχρι τριών ετών.

### **Άρθρο 351** **Σωματεμπορία**

1. Όποιος για να εξυπηρετήσει την ακολασία άλλων: **α)** προσλαμβάνει ή παρασύρει, έστω και με τη συναίνεσή της, ανήλικη γυναίκα με σκοπό την πορνεία **β)** με τη βία, με απατηλά μέσα, με απειλές, με επιβολή ή κατάχρηση εξουσίας ή με κάθε άλλο εξαναγκαστικό μέσο προσλαμβάνει ή παρασύρει ενήλικη γυναίκα με σκοπό την πορνεία **γ)** με τα προαναφερόμενα μέσα κατακρατεί παρά τη θέλησή της σε οίκο ανοχής μια γυναίκα ή την εξαναγκάζει να παραδοθεί σε πορνεία τιμωρείται με φυλάκιση ενός έτους μέχρι τριών ετών κι με χρηματική ποινή αν δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης.

2. Το πιο πάνω όριο φυλάκισης επιτείνεται έως πέντε έτη, αν το έγκλημα διέπραξε ένα από τα πρόσωπα του άρθρου 349 παρ.2 στοιχ. γ'.

3. Οι ποινές αυτές επιβάλλονται και αν ακόμη οι κατ' ιδίαν πράξεις που απαρτίζουν τα συστατικά στοιχεία των παραπάνω εγκλημάτων εκτελέστηκαν σε διάφορες επικράτειες.

### **Άρθρο 352** **Μέτρα ασφαλείας**

Στις περιπτώσεις των άρθρων 347 παρ.2, 348, 349, 350 και 351 εφαρμόζονται και οι σχετικές με τον οίκο εργασίας και τους περιορισμούς διαμονής διατάξεις των άρθρων 72, 73 και 74.

### **Άρθρο 353** **Πρόκληση σκανδάλου με ακόλαστες πράξεις**

1. Όποιος δημόσια επιχειρεί ακόλαστη πράξη και προκαλεί μ' αυτήν σκάνδαλο τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

2. Όποιος εν γνώσει προσβάλλει βάνουσα την αιδώς άλλου με ακόλαστη πράξη που επιχειρείται ενώπιόν του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι μηνών ή με χρηματική ποινή. Για την ποινική δίωξη αυτής της πράξης απαιτείται έγκληση.

### **Β 3. ΕΙΚΟΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ<sup>5</sup>**

#### **ΕΙΚΟΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**

##### **Άρθρο 354 Διατάραξη της οικογενειακής τάξης**

Όποιος με οποιονδήποτε τρόπο νοθεύει ή συγκαλύπτει την οικογενειακή τάξη κάποιου και ιδίως όποιος υποβάλλει τέκνο τιμωρείται με φυλάκιση.

##### **Άρθρο 355 Απάτη σχετικά με γάμο**

Όποιος με απατηλά μέσα παραπείθει κάποιον να τελέσει γάμο άκυρο ή ακυρώσιμο, αν ο γάμος γι' αυτό τον λόγο κηρύχθηκε αμετάκλητα άκυρος τιμωρείται με φυλάκιση. Η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

##### **Άρθρο 356 Διγαμία**

1. Ο σύζυγος που τέλεσε νέο γάμο πριν αμετακλήτως διαλυθεί ή ακυρωθεί ο προηγούμενος γάμος του, καθώς επίσης και εκείνος που συνάπτει μαζί του νέο γάμο εν γνώσει ότι υπάρχει γάμος που δεν λύθηκε ή δεν ακυρώθηκε, τιμωρείται με φυλάκιση.

2. Η παραγραφή της πράξης αρχίζει αφ' ότου ο ένας από τους δύο γάμους λύθηκε ή κηρύχθηκε άκυρος.

##### **Άρθρο 357 [Μοιχεία]**

Καταργήθηκε με το άρθρο 6 του ν. 1272/1982.

##### **Άρθρο 358 Παραβίαση της υποχρέωσης για διατροφή**

Όποιος κακόβουλα παραβιάζει την υποχρέωση διατροφής που του την έχει επιβάλει ο νόμος και έχει αναγνωρίσει, έστω και προσωρινά, το δικαστήριο, με τρόπο τέτοιο ώστε ο δικαιούχος να υποστεί στερήσεις ή να αναγκαστεί να δεχτεί βοήθεια άλλων, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους.

##### **Άρθρο 359 Εγκατάλειψη εγκύου**

Όποιος εγκαταλείπει σε απορία ή με άλλο τρόπο αβοήθητη μια γυναίκα που έμεινε απ' αυτόν έγκυο κι που λόγω της εγκυμοσύνης ή του τοκετού δε μπορεί να φροντίσει τον εαυτό της τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους. Η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

**Άρθρο 360**  
**Παραμέληση της εποπτείας ανηλίκου**

1. Όποιος, ενώ έχει υποχρέωση εποπτείας ανηλίκου νεότερου από δεκαεπτά ετών, παραλείπει να τον παρεμποδίσει από την τέλεση αξιόποινης πράξης ή από το να επιδίδεται στην πορνεία, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους, αν δεν συντρέχει περίπτωση να τιμωρηθεί αυστηρότερα με άλλη διάταξη.
2. Όποιος από αμέλεια γίνεται υπαίτιος της παράλειψης της προηγούμενης παραγρ. τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών μηνών.
3. Η ποινή της παρ.1 επιτείνεται σε φυλάκιση μέχρι δύο ετών και της παρ.2 σε φυλάκιση μέχρι έξι μηνών, αν υπαίτιοι της παράλειψης έγιναν γονείς, επίτροποι ή κηδεμόνες υπό την υπεύθυνη επιμέλεια των οποίων έχει τεθεί ο ανήλικος σύμφωνα με το άρθρο 122 αυτού του Κώδικα.
4. Αν η πράξη που τέλεσε ο ανήλικος είναι παισίμα, το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει από κάθε ποινή τον υπαίτιο της παράλειψης των παρ. 1-3.

**Β 4. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ: ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21<sup>5</sup>**

**ΕΙΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ**  
**ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ**  
**Άρθρο 361**  
**Εξύβριση**

1. Όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της δυσφήμισης (άρθρα 362 και 363), προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο ή με έργο ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης.
2. Όταν η προσβολή της τιμής δεν είναι ιδιαίτερα βαριά αν ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις και το πρόσωπο του ατόμου που προσβλήθηκε, ο υπαίτιος τιμωρείται με κράτηση ή με πρόστιμο.
3. Η διάταξη της παρ.3 του άρθρου 308 έχει και σ' αυτή την περίπτωση εφαρμογή.

**Άρθρο 361Α**  
**Απρόκλητη έμπρακτη εξύβριση**

1. Με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών τιμωρείται η έμπρακτη εξύβριση (άρθρο 361 παρ.1), αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα.
2. Αν στην πράξη της προηγούμενης παραγράφου συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.



## **Άρθρο 368** **Έγκληση**

1. Στις περιπτώσεις των άρθρων 361, 362, 363, 364 και 365 η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

2. Στην περίπτωση του άρθ.365 δικαίωμα να υποβάλλουν έγκληση έχουν ο σύζυγος που έζησε και τα παιδιά του νεκρού, και αν αυτοί δεν υπάρχουν, οι γονείς και οι αδελφοί του. Στην περίπτωση του άρθρου 364, δικαίωμα να υποβάλει έγκληση έχει το διοικητικό συμβούλιο και όποιος άλλος έχει ουσιώδες έννομο συμφέρον.

3. Αν ο παθών είναι δημόσιος υπάλληλος και η πράξη συνέβη κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του ή για λόγους σχετικούς με την εκτέλεσή της έχουν επίσης δικαίωμα να υποβάλουν έγκληση η προϊσταμένη του αρχή και ο αρμόδιος υπουργός.

## **Γ. ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ**

### **Προσβολή της προσωπικότητας**

#### **Άρθρο 57**

#### **Δικαίωμα στην προσωπικότητα**

Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη.

Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν απακλείεται.

#### **Άρθρο 59**

#### **Ικανοποίηση ηθικής βλάβης**

Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει συνιστάται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις.

#### **Άρθρο 932**

#### **Ικανοποίηση της ηθικής βλάβης**

Σε περίπτωση αδικοπραξίας, ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που έπαθε προσβολή της υγείας, της τιμής ή της αγνείας του ή στερήθηκε την ελευθερία του. Σε περίπτωση θανάτωσης προσώπου η χρηματική αυτή ικανοποίηση μπορεί να επιδικαστεί στην οικογένεια του θύματος λόγω ψυχικής οδύνης.

#### **Άρθρο 1518**

#### **Επιμέλεια του προσώπου**

Η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου περιλαμβάνει ιδίως την ανατροφή, την επίβλεψη, τη μόρφωση και την εκπαίδευσή του, καθώς και τον προσδιορισμό του τόπου της διαμονής του.

Κατά την ανατροφή του τέκνου οι γονείς το ενισχύουν, χωρίς διάκριση φύλου, να αναπτύσσει υπεύθυνα και με κοινωνική συνείδηση την προσωπικότητά του. Η λήψη σωφρονιστικών μέτρων επιτρέπεται μόνο εφόσον αυτά είναι παιδαγωγικώς αναγκαία και δεν θίγουν την αξιοπρέπεια του τέκνου.

Κατά την μόρφωση και την επαγγελματική εκπαίδευση του τέκνου οι γονείς λαμβάνουν υπόψη τις ικανότητες και τις προσωπικές του κλίσεις. Γι' αυτό το σκοπό οφείλουν να συνεργάζονται με το σχολείο και, αν υπάρχει ανάγκη, να ζητούν τη συνδρομή αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών ή δημοσίων οργανισμών.

### **Άρθρο 1532 Συνέπειες κακής άσκησης**

Αν ο πατέρας ή η μητέρα παραβαίνουν τα καθήκοντα που τους επιβάλλει το λειτούργημά τους για την επιμέλεια του προσώπου του τέκνου ή τη διαίτηση της περιουσίας του ή αν ασκούν το λειτούργημα αυτό καταχρηστικά ή δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν σ' αυτό, το δικαστήριο μπορεί, εφόσον το ζητήσουν ο άλλος γονέας ή οι πλησιέστεροι συγγενείς του τέκνου, ο εισαγγελέας ή και αυτεπαγγέλτως, να διατάξει οποιοδήποτε πρόσφορο μέτρο.

Το δικαστήριο μπορεί ιδίως να αφαιρέσει από τον ένα γονέα την άσκηση της γονικής μέριμνας ολικά ή μερικά και να την αναθέσει αποκλειστικά στον άλλο ή, αν συντρέχουν και στο πρόσωπο αυτού οι προϋποθέσεις της προηγούμενης παραγράφου, να αναθέσει την πραγματική φροντίδα του τέκνου ή, ακόμη, και την επιμέλειά του ολικά ή μερικά σε τρίτον ή και να διορίσει επίτροπο. (Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 28 του ν 2447/96.)

## **Δ. Νόμος 3500/06**

### **ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄**

#### **ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

##### **Άρθρο 1**

##### **Ορισμοί**

Για τον παρόντα νόμο θεωρείται:

1. ενδοοικογενειακή βία, η τέλεση αξιόποινης πράξης, σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα.
2. α. οικογένεια ή κοινότητα που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους.  
β. στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει οριστεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια.  
γ. οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τέως συζύγους.
3. θύμα ενδοοικογενειακής βίας κάθε πρόσωπο της προηγούμενης παραγράφου σε βάρος του οποίου τελείται αξιόποινη πράξη κατά τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος. Θύμα είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινη πράξη, κατά τα άρθρα 299 και 311 του

Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενώπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας.

Άρθρο 2

Απαγόρευση χρήσης βίας

Η άσκηση βίας κάθε μορφής μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

### ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 3

Η ενδοοικογενειακή βία ως τεκμήριο κλονισμού του γάμου

Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Εφόσον ο εναγόμενος δεν αποδεικνύει το αντίθετο, ο κλονισμός τεκμαίρεται σε περίπτωση διγαμίας ή μοιχείας αυτού, εγκατάλειψης του ενάγοντος ή επιβουλής της ζωής του από τον εναγόμενο, καθώς και σε περίπτωση άσκησης από τον εναγόμενο ενδοοικογενειακής βίας εναντίον του ενάγοντος.»

Άρθρο 4

Σωματική βία σε βάρος ανηλίκων Επί ασκήσεως σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου, ως μέσου σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, εφαρμόζεται το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα.

Άρθρο 5

Χρηματική ικανοποίηση

Η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης του παθόντος για μία από τις πράξεις του παρόντος νόμου, δεν μπορεί να είναι κατώτερη των χιλίων (1.000) ευρώ, εκτός αν ο ίδιος ο παθών ζήτησε μικρότερο ποσό.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

### ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 6

Ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, υπό την έννοια του εδαφίου α΄ της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα, ή με συνεχή συμπεριφορά προξενεί εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του, με την έννοια του εδαφίου β΄ της παραπάνω διάταξης, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.
2. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολουθήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη.
3. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου τελέσθηκε σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση,

τουλάχιστον, δύο ετών και αν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

4. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου συνιστά μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία, ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

#### Άρθρο 7

Ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή 1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος χρησιμοποιώντας βία ή απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται προς τούτο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του υπό την έννοια της περίπτωσης β' του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα.

2. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόμο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση.

#### Άρθρο 8

Βιασμός και κατάχρηση σε ασέλγεια

1. Η παρ. 1 του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα αντι-

καθίσταται ως εξής:

«1. Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη.»

2. Η παρ. 1 του άρθρου 338 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Όποιος με κατάχρηση της παραφροσύνης άλλου ή της από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενης ανικανότητάς του να αντισταθεί, ενεργεί επ' αυτού συνουσία ή άλλη ασελή πράξη τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.»

#### Άρθρο 9

Ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

2. Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών μέχρι τριών ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι ανήλικος.

3. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

#### Άρθρο 10

Παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης. Όποιος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας απειλεί μάρτυρα ή μέλος της οικογένειάς του ή ασκεί βία εναντίον του ή τον δωροδοκεί, με σκοπό την

παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

### ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

#### Άρθρο 11

##### Προϋποθέσεις

1. Στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ο αρμόδιος για την άσκηση ποινικής δίωξης εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα διαμεσολάβησης κατά τη διαδικασία των επόμενων άρθρων.

2. Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης είναι η υποβολή ανεπιφύλακτης δήλωσης εκ μέρους του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος, ότι είναι πρόθυμο σωρευτικά:

α) να υποσχεθεί ότι δεν θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας (λόγος τιμής) και ότι, σε περίπτωση συνοίκησης, δέχεται να μείνει εκτός οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα, εάν το προτείνει το θύμα. Για την υπόσχεση αυτή συντάσσεται έκθεση κατά τα άρθρα 148 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

β) να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα, σε όποιον τόπο και για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται τούτο αναγκαίο από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προγράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακολούθησής του. Το σχετικό πιστοποιητικό επισυνάπτεται στο φάκελο της δικογραφίας. Αναφέρονται δε σε αυτό, αναλυτικά, το αντικείμενο του συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος και ο αριθμός των συνεδριών που παρακολούθησε ο ενδιαφερόμενος.

γ) να άρει ή να αποκαταστήσει, εφόσον είναι δυνατόν, αμέσως τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη και να καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στον παθόντα.

3. Αν το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικος, η ποινική διαμεσολάβηση ενεργείται υπέρ αυτού και από κοινού από τον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελέα ανηλικών και τον ασκούντα την επιμέλεια, εφόσον αυτός δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με τον φερόμενο ως δράστη του εγκλήματος. Αν δεν υπάρξει ομοφωνία, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του μπορεί, εφόσον το επιθυμεί, να παρίσταται κατ' αυτήν και να ακούγεται. Τα πρόσωπα του πρώτου εδαφίου αντιπροσωπεύουν τον ανήλικο στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης και για τις αστικές αξιώσεις.

4. Οι σχετικές με την ποινική διαμεσολάβηση διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται, αν ο φερόμενος ως δράστης της πράξεως ενδοοικογενειακής βίας είναι επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας του ανηλικού.

5. Αν την πράξη ενδοοικογενειακής βίας σε βαθμό πλημμελήματος φέρεται να έχει τελέσει ανήλικος, εφαρμόζεται το άρθρο 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

#### Άρθρο 12

##### Διαδικασία

1. Αν σε βάρος του υπαιτίου κινηθεί η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ποινική διαμεσολάβηση επιτρέπεται μόνον εφόσον το δικαστήριο αναβάλει την



εκδίκαση της υπόθεσης κατά τις διατάξεις του άρθρου 423 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή, η σχετική διαδικασία χωρεί κατά τις παραγράφους 3 έως 6 του παρόντος άρθρου. Το δικαστήριο που αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης, κατά το πρώτο εδάφιο, εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση να επιβληθούν στον υπαίτιο περιοριστικοί όροι κατά το άρθρο 18 του παρόντος νόμου.

2. Αν σε βάρος του φερόμενου ως δράστη ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας, πριν από κάθε άλλη ενέργεια:

α) μπορεί να διατάσσει τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης στο φερόμενο ως θύμα, προκειμένου να ερευνηθεί η βασιμότητα της καταγγελίας για την σε βάρος του τέλεση της πράξεως, β) εξετάζει ο ίδιος κάθε μάρτυρα που προτείνεται, καθώς και τα πρόσωπα της οικογένειας ή παραγγέλλει την εξέταση αυτών από τους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους, και γ) καλεί το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση της πράξεως να παράσχει στον ίδιο ή στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο εξηγήσεις υπό τους όρους του άρθρου 31 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Αν ο παρέχων εξηγήσεις δεν υποβάλει ο ίδιος, ή μέσω του συνηγόρου του, την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 δήλωση περί ποινικής διαμεσολάβησης, καλείται, προς τούτο, από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να λάβει προθεσμία τριών ημερών για να απαντήσει.

4. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι θετική, ο εισαγγελέας ενημερώνει τον παθόντα ή τον συνηγόρό του για την κατά τα ανωτέρω δήλωση του ενδιαφερομένου και, αν υποβληθεί σχετικό αίτημα, παρέχεται στον παθόντα προθεσμία, το πολύ τριών ημερών, για να δηλώσει αν δέχεται τη διαμεσολάβηση.

5. Αν η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει ή δεν επέλθει συμφωνία ως προς τους όρους της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του άρθρου 11, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παθόντος είναι θετική, ο εισαγγελέας με διάταξή του θέτει τη δικογραφία σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας. Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή.

6. Αν τα πρόσωπα στα οποία αποδίδεται η τέλεση της πράξης είναι περισσότερα, για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης απαιτείται μεταξύ τους συμφωνία. Το ίδιο ισχύει και αν η φερόμενη ως τελεσθείσα πράξη αφορά περισσότερα θύματα. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία κατά τα προηγούμενα εδάφια, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή.

7. Η συμφωνία των διαδίκων μερών για την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 του παρόντος έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης μπορεί να υποβληθεί τον αρμόδιο εισαγγελέα και με σχετικό πρακτικό εκ μέρους των συνηγόρων τους.

### Άρθρο 13

#### Ποινικές συνέπειες

1. Η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης καταχωρίζεται σε ειδική μερίδα στο δελτίο ποινικού μητρώου και τηρείται για χρονικό διάστημα ίσο προς τον εκ του νόμου προβλεπόμενο χρόνο παραγραφής του εγκλήματος στο οποίο αφορά.

2. Αν ο ενδιαφερόμενος συμμορφωθεί προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης για χρονικό διάστημα τριών ετών, τότε η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται και εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας για το έγκλημα που αφορά.

3. Η διαπιστούμενη από τον εισαγγελέα υπαίτια μη ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης διακόπτει τη διαδικασία και προκαλεί την αναδρομική άρση των επελθόντων αποτελεσμάτων. Στην περίπτωση αυτή ο εισαγγελέας ανασύρει τη δικογραφία από το αρχείο, η δε ποινική διαδικασία συνεχίζεται κατά τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χωρίς να επιτρέπεται πλέον η υποβολή νέου αιτήματος για ποινική διαμεσολάβηση.

4. Ενώσω διαρκεί η διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, τελεί σε εκκρεμοδικία η πράξη στην οποία αυτή αφορά. Η άσκηση ποινικής δίωξης για πράξη για την οποία εξαλείφθηκε η ποινική αξίωση της πολιτείας, λόγω ολοκλήρωσεως της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης, είναι απαράδεκτη. Η παραγραφή της πράξης αναστέλλεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης.

5. Η άρνηση ενός εκ των διαδίκων μερών να δεχθεί τη διαμεσολάβηση ή η αποτυχία ολοκληρώσεώς της, για οποιαδήποτε αιτία, δεν επάγονται σε βάρος αυτών καμία αρνητική ουσιαστική ή δικονομική συνέπεια στην ποινική δίκη που επακολουθεί.

6. Στην παρ. 3 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται στοιχείο γ', το οποίο έχει ως εξής:

«γ) η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης σε εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας.»

#### Άρθρο 14

##### Αστικές συνέπειες

1. Η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Μόνη η συμφωνία του παθόντος συζύγου για την έναρξη της διαδικασίας δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής διαζυγίου ή την υποβολή αιτήσεως συναινετικής λύσεως του γάμου, την πρόοδο της δίκης και τη λύση του γάμου.

2. Η εντός τριετίας από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης μη συμμόρφωση του φερόμενου ως δράστη προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης παρέχει στο θύμα του εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας το δικαίωμα να ζητήσει, με αγωγή του, την ανατροπή της συμφωνίας, όσον αφορά στις χρηματικές αξιώσεις. Με την άσκηση της αγωγής ανατροπής αναβιώνουν οι χρηματικές αξιώσεις του παθόντος, τα δε καταβληθέντα λόγω της συμφωνίας αναζητούνται κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

3. Μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης αποκλείεται η ανατροπή της συμφωνίας, εξ οιοδήποτε λόγου και η αναζήτηση των καταβληθέντων σε συμμόρφωση αυτής. Τα ίδια αποτελέσματα επιφέρει και η λύση του γάμου μεταξύ των συζύγων εντός της τριετίας.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

### ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

#### Άρθρο 15

Προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης

Στο τέλος του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο, το οποίο έχει ως εξής: «Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να διατάσσεται ιδίως η απομάκρυνση του καθ' ου από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκησή του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του αιτούντος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας.»

Άρθρο 16

Παραγραφή

Αν οι πράξεις των άρθρων 6, 7 και 9 του παρόντος στρέφονται κατά ανηλίκου, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωσή του.

Άρθρο 17

Ποινική δίωξη

1. Η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6, 7, 9 και 10 ασκείται αυτεπαγγέλτως.
2. Σε βάρος του υπαιτίου εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 18

Περιοριστικοί όροι

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν, αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες κρίνεται απαραίτητο για την προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας του θύματος, να επιβληθεί στον κατηγορούμενο από το αρμόδιο ποινικό δικαστή, από το δικαστήριο στο οποίο παραπέμπεται να δικάσθει ή από τον αρμόδιο ανακριτή ή από το δικαστικό συμβούλιο και για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται, ο περιοριστικός όρος της απομάκρυνσής του από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκησή του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του θύματος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας. Η ισχύς του παραπάνω περιοριστικού όρου παύει αυτοδικαίως μετά την έκδοση οριστικής αποφάσεως ή της διατάξεως του εισαγγελέα με την οποία αρχειοθετείται η υπόθεση λόγω ποινικής διαμεσολάβησης.
2. Ο περιοριστικός όρος που έχει επιβληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατόν να ανακληθεί, αντικατασταθεί ή τροποποιηθεί από το αρμόδιο δικαστικό όργανο που τον επέβαλε, με αίτηση του κατηγορουμένου, στην οποία αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται η ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίησή του. Για τη συζήτηση της αιτήσεως κλητεύεται υποχρεωτικά ο παθών, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά.
3. Το δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο κατά την παράγραφο 1 για την επιβολή, ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση των περιοριστικών όρων, μπορεί να ζητήσει, συμβουλευτικά, τη γνώμη ψυχιάτρων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων επιστημόνων με ειδικές γνώσεις σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον τα πρόσωπα αυτά εργάζονται σε δημόσιο φορέα υγείας.

## Άρθρο 19

### Εξέταση μαρτύρων

1. Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέλη της οικογένειας εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς όρκο.
2. Οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκεται η κατάθεσή τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέτασή τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο.

## Άρθρο 20

### Υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές που διενεργούν προανάκριση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, απαγορεύεται να ανακοινώνουν με οποιονδήποτε τρόπο το ονοματεπώνυμο του θύματος και του κατηγορουμένου, τη διεύθυνση κατοικίας τους, καθώς και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία είναι δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους.
2. Οι παραβάτες της διατάξεως αυτής τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

### ΑΡΩΓΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

## Άρθρο 21

### Κοινωνική συμπαράσταση

1. Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και της αναγκαίας υλικής συνδρομής από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και από κοινωνικές υπηρεσίες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.
2. Οι αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας υποχρεούνται, εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώσουν αυτό και τους παραπάνω φορείς, ώστε να παρασχεθεί αμέσως η απαραίτητη, κατά περίπτωση, αρωγή.

## Άρθρο 22

### Ευεργέτημα πενίας

Στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης, εξαιτίας του συγκεκριμένου περιστατικού, παρέχεται το ευεργέτημα της πενίας με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 194 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες.

## Άρθρο 23

### Υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών

1. Εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ενημερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας.

Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή.

Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής.

2. Κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος ανακοίνωσε την αξιόποινη πράξη στις παραπάνω αρμόδιες αρχές, και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την πληροφορήθηκε ή τη διαπίστωσε, καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες, μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.

#### Άρθρο 24

Το άρθρο 342 του Ποινικού Κώδικα (κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια) αντικαθίσταται ως εξής:

#### «Άρθρο 342.

##### Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια

1. Ο ενήλικος ο οποίος ενεργεί ασελγείς πράξεις με ανήλικο, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται ως εξής:

α) αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα έτη,

με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών,

β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα, όχι όμως και τα δεκαοκτώ έτη, με κάθειρξη.

2. Συνιστά επιβαρυντική περίπτωση η τέλεση της πράξης της πρώτης παραγράφου:

α) από οικείο,

β) από πρόσωπο που συνοικεί με τον ανήλικο ή διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους οικείους του,

γ) από εκπαιδευτικό, παιδαγωγό, γυμναστή ή άλλο πρόσωπο που παραδίδει μαθήματα στον ανήλικο,

δ) από πρόσωπο που δέχεται τις υπηρεσίες του ανηλίκου,

ε) από κληρικό με τον οποίο ο ανήλικος διατηρεί πνευματική σχέση,

στ) από ψυχολόγο, ιατρό, νοσοκόμο ή από ειδικό επιστήμονα που παρέχει τις υπηρεσίες του στον ανήλικο.

3. Ο ενήλικος ο οποίος με χειρονομίες, με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώς ανηλίκου, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται αναλόγως και στις περιπτώσεις αυτές.

4. Ο ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, απακτά επαφή με πρόσωπο που δεν συμπλήρωσε τα δεκαέξι έτη και με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώς του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών.

5. Η παραγραφή των πράξεων των προηγούμενων παραγράφων αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωση του ανηλίκου.»



## **Ε. Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού**

### **Άρθρο 3<sup>3</sup>**

1. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρώτιστος υπόψη το συμφέρον του παιδιού.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των άλλων προσώπων που είναι νόμιμα υπεύθυνα γι' αυτό, και παίρνουν για το σκοπό αυτόν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνοι για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας και σε ότι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

### **Άρθρο 19<sup>3</sup>**

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανόμενης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί.
2. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του, καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας και για το χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή την ανάκριση την περίθαλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής μεταχείρισης του παιδιού που περιγράφονται πιο πάνω, και, όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.

### **Άρθρο 28<sup>3</sup>**

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και, ιδιαίτερα, για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών:
  - a. Καθιστούν τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική και δωρεάν για όλους.

β. Ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαφόρων μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο γενικής όσο και επαγγελματικής, τις καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί, και παίρνουν κατάλληλα μέτρα, όπως η θέσπιση της δωρεάν εκπαίδευσης και της προσφοράς χρηματικής βοήθειας σε περίπτωση ανάγκης.

γ. Εξασφαλίζουν σε όλους την πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία με όλα τα κατάλληλα μέσα, σε συνάρτηση με τις ικανότητες του καθενός.

δ. Καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί τη σχολική και την επαγγελματική ενημέρωση και τον προσανατολισμό.

ε. Παίρνουν μέτρα για να ενθαρρύνουν την τακτική σχολική φοίτηση και τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια του παιδιού ως ανθρώπινου όντος, και σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προάγουν και ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία στον τομέα της παιδείας, με σκοπό να συμβάλλουν κυρίως στην εξάλειψη της άγνοιας και του αναλφαριθμητισμού στον κόσμο και να διευκολύνουν την πρόσβαση στις επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους. Για το σκοπό αυτόν, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

### Άρθρο 37<sup>3</sup>

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ώστε :

α. Κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση.

Θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης δεν πρέπει να απαγγέλλονται για παραβάσεις, τις οποίες έχουν διαπράξει πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών.

β. Κανένα παιδί να μη στερείται την ελευθερία του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας.

γ. Κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, και κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας του. Ειδικότερα, κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον του παιδιού, και έχει το δικαίωμα να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων.

δ. Τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους να έχουν το δικαίωμα για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα να αμφισβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας τους ενώπιον ενός δικαστηρίου ή μιας άλλης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής, και για τη λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

### Άρθρο 40<sup>3</sup>

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση του ποινικού νόμου το δικαίωμα σε μεταχείριση που να συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειάς του και της προσωπικής αξίας, που να ενισχύει το σεβασμό του για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των άλλων και που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία του, καθώς και την ανάγκη για επανένταξη στην κοινωνία και την ανάληψη από το παιδί ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία.
2. Για το σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ιδιαίτερα ώστε :
  - α. Κανένα παιδί να μην καθίσταται ύποπτο, να μην κατηγορείται και να μην καταδικάζεται για παράβαση του ποινικού νόμου λόγω πράξεων ή παραλείψεων, που δεν απαγορεύονται από το εθνικό ή διεθνές δίκαιο κατά το χρόνο που διαπράχθηκαν.
  - β. Κάθε παιδί ύποπτο ή κατηγορούμενο για παράβαση του ποινικού νόμου να έχει τουλάχιστον δικαίωμα στις ακόλουθες εγγυήσεις:
    - i. Να θεωρείται αθώο μέχρι να αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του.
    - ii. Να ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση και απευθείας για τις εναντίον του κατηγορίες ή, κατά περίπτωση, μέσω των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του και να έχει νομική ή οποιαδήποτε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση για την προετοιμασία και την παρουσίαση της υπεράσπισής του.
    - iii. Να κρίνεται η υπόθεσή του χωρίς καθυστέρηση από μία αρμόδια, ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή ή δικαστικό σώμα, σύμφωνα με μια δίκαιη κατά το νόμο διαδικασία, με την παρουσία ενός νομικού ή άλλου συμβούλου και την παρουσία των γονέων του ή των νομίμων εκπροσώπων του, εκτός αν αυτό θεωρηθεί αντίθετο προς το συμφέρον του παιδιού, λόγω κυρίως της ηλικίας ή της κατάστασής του.
    - iv. Να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του, να υποβάλλει ερωτήσεις το ίδιο ή μέσω άλλου στους μάρτυρες κατηγορίας και να επιτυγχάνει την παράσταση και την εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης κάτω από συνθήκες ισότητας.
    - v. Εάν κριθεί ότι παρέβη τον ποινικό νόμο, να μπορεί να προσφύγει κατ' αυτής της απόφασης και κατά οποιουδήποτε μέτρου που λήφθηκε ως συνέπεια αυτής ενώπιον μιας ανώτερης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής ή δικαστικού σώματος, σύμφωνα με το νόμο.
    - vi. Να έχει τη δωρεάν βοήθεια ενός διερμηνέα, σε περίπτωση που δεν καταλαβαίνει ή δεν μιλάει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται.
    - vii. Να αντιμετωπίζεται η ιδιωτική του ζωή με απόλυτο σεβασμό σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να προαγάγουν τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών εφαρμοζόμενων ειδικώς στα παιδιά που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου και ιδιαίτερα:
  - α. Τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας κάτω από το οποίο τα παιδιά θα θεωρούνται ότι δεν έχουν την ικανότητα παράβασης του ποινικού νόμου.

β. Την εισαγωγή μέτρων, εφόσον αυτό είναι δυνατόν και ευκταίο, για την αντιμετώπιση τέτοιων παιδιών, χωρίς ανάγκη προσφυγής στη δικαιοσύνη, με την προϋπόθεση βέβαια ότι τηρείται ο απόλυτος σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις νόμιμες εγγυήσεις.

4. Μια σειρά διατάξεων σχετικών κυρίως με την επιμέλεια, την καθοδήγηση και την επιτήρηση, τους συμβούλους, τη δοκιμασία, την τοποθέτηση σε οικογένεια, τα προγράμματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και τις άλλες εναλλακτικές δυνατότητες πλην της επιμέλειας, θα εξασφαλίζει στα παιδιά μια μεταχείριση που να εγγυάται την ευημερία τους και που να είναι ανάλογη και με την κατάστασή τους και με την παράβαση.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γιωτάκος Ορέστης, MD, MSc, PhD, ψυχίατρος και πρόεδρος της «Ελληνικής Εταιρίας Μελέτης & Πρόληψης Σεξουαλικής Κακοποίησης». Το προφίλ της σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών. Τετράδια Ψυχιατρικής, 2004, 86: 102-107.
2. Καζαλόττι Ελιζαμπέττα, Καραγιαννίδη Ναυτικά, «Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών», Ιστοσελίδα: The BALKAN Human Rights Web Pages cm. GreekHelsinki.gr.htm, και εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ – 18/02/2006.
3. Παπαχρήστου Θανάσης. Εγχειρίδιο οικογενειακού δικαίου. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλα, 2<sup>η</sup> έκδοση, 1998.
4. Πρεκατέ Β, Γιωτάκος Ο., «Παιδική σεξουαλική κακοποίηση. Οδηγός εκπαιδευτικών και γονέων για την ανίχνευση της παιδικής κακοποίησης». (2005) Ιατρικές Εκδόσεις ΒΗΤΑ.

### Διαδίκτυο

5. Ιστοσελίδα: National Report of Greece – Violence against women.htm
6. Δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά. <http://somatikitimoria.gr>
7. Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Άρθρα 1 έως 41: Τα δικαιώματα. [www.unicef.gr/reports/symb.php](http://www.unicef.gr/reports/symb.php)
8. ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, Τεύχος πρώτο, Αρ. φύλλου 232, 24 Οκτωβρίου 2006.
9. Ιστοσελίδα Υπουργείου Δικαιοσύνης. Αιτιολογική έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας». 25 Νοεμβρίου 2005.
10. Διεθνής Αμνηστία, Ελληνικό Τμήμα. Κριτική του Σχεδίου Νόμου «Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας». Φεβρουάριος 2006. Ιστοσελίδα: [www.amnesty.org.gr](http://www.amnesty.org.gr)
11. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 9.5.2006 EL. Αριθ. C 110. σ. 0089 – 0094. [Europa.eu](http://www.Europa.eu)
12. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. L 403 της 30/12/2006 σ. 0009 – 0017. [www.Europa.eu](http://www.Europa.eu)
13. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. C 020 της 20/01/1997 σ. 0170. [www.Europa.eu](http://www.Europa.eu)



14. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. C 057 της 29/02/2000 σ. 0046 – 0055. [www.Euroopa.eu](http://www.Euroopa.eu)
15. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. C 110 της 09/05/2006 σ. 0089 – 0094. [www.Euroopa.eu](http://www.Euroopa.eu)
16. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. L 173 της 03/07/2007 σ. 0019 – 0026. [www.Euroopa.eu](http://www.Euroopa.eu)
17. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθ. C 325 της 30/12/2006 σ. 0060 – 0064. [www.Euroopa.eu](http://www.Euroopa.eu)